20938.

№ 20938

Suomalaisen

Kirjallisuuden

Seuran

Toimituksia.

10 Osa.

Helsingissä, 1848.
Prändtätty J. Simeliuksen perillisten tykönä.

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURA
HELSINGISSÄ.

A. W. ROTHSTEININ KIRJASTO.

Paawo Korhosen

wiisikymmentä runoa

ja

kuusi laulua.

Helsingissä,
J. Simeliuksen perillisten tykönä.
1848.

Präntättäköön:
G. Rein.

Siſusta.

Alkulauſe . . . . . Siwu 1—30.

I. Kertomusrunoja.

1. Sodan raſituksesta . . . . . „ 31.
2. Muistojuhlasta . . . . . „ 35.
3. Nuotta-ankkurista . . . . . „ 39.
4. Kuopion kirkon rakennuksesta . . . . „ 44.
5. Leppäwirran kirkon palosta . . . . . „ 48.
6. Kerkonjoen myllystä . . . . . „ 51.
7. Pappilan uudesta pirtistä . . . . . „ 55.

II. Kiitosrunoja.

8. Suomalaiſen Kirjalliſuuden Seuralle . . „ 59.
9. Turun wiikkoſanomain kirjoittajille . . „ 64.
10. Merimiehille . . . . . „ 68.
11. Kestikiewari Lyytiſelle . . . . . „ 71.
12. Koulumestari Hemlanterille . . . . . „ 78.
13. Tolppari Palmulle . . . . . „ 81.
14. Eerikki Huttuſelle . . . . . „ 84.
15. Jalkaisten weljeksille . . . . . „ 88.
16. Kamreeri Forſteenille . . . . . „ 90.
17. Wallesmanni Östlingille . . . . . „ 93.
18. Samalle . . . . . „ 94.

III. Moiterunoja.

19. Wäärän rahan tekiöistä . . . . . „ 96.
20. Karttulan kirkosta . . . . . „ 102.

21. Hewoſen kuoliakſi ajosta . . . . Siwu 105.
22. Papin ja lukkarin ſaatawista . . . . „ 109.
23. Ketunpoikain elättämiſestä . . . . . „ 110.
24. Piipun=peräſtä . . . . . „ 112.
25. Mustilaiſista . . . . . „ 114.
26. Maaningan papista . . . . . „ 118.
27. Talonpoika Tuowiſesta . . . . . „ 139.

IV. Tapain parannusta tarkoittawaiſia.

28. Talonpojille . . . . . „ 144.
29. Nöyryydestä ja ylpeydestä . . . . . „ 149.
30. Entiſestä ja nykyiſestä ajasta . . . „ 150.
31. Wiinasta . . . . . „ 153.
32. Turhuudesta . . . . . „ 158.
33. Pojille . . . . . „ 161.
34. Tyttärille . . . . . „ 164.

V. Huolirunoja.

35. Keiſari Alekſanterin kuolemasta . . . „ 167.
36. Kappalais Uppſtrömin kuolemasta . . „ 172.

VI. Erinäiſiſtä aineista.

37. Aikain paranemiſesta . . . . . „ 177.
38. Sawonmaan herjaamiſesta . . . . . „ 183.
39. Talonpojan ſäädyn puolesta . . . . „ 189.
40. Suomen kielestä . . . . . „ 197.
41. Puustaweista . . . . . „ 202.
42. Runonteosta . . . . . „ 207.
43. Tampereen paperiruukista . . . . . „ 212.
44. Turun palosta . . . . . „ 215.

45. Wäinämöisen weljenpojasta . . . Siwu 217.
46. Ilmariſesta . . . . . „ 222.
47. Panentarokosta . . . . . „ 224.
48. Syyhelmästä . . . . . „ 226.
49. Omasta elämästänſä . . . . . „ 229.
50. Kuolemasta . . . . . „ 231.

VII. Lauluja ja wirſiä.

1. Jänikſelle . . . . . „ 232.
2. Häälaulu. . . . . „ 235.
3. Onnistus nuorelle waimolle . . . . „ 240.
4. Nimismies Kokista . . . . . „ 243.
5. Laulu, olut ja wiina . . . . . „ 244.
6. Pahasta ja kalliista ajasta . . . . . „ 246.

Alkulauſe.

Kaikista nykyiſemmän ajan ſuomalaiſista runoniekoista on Paawo Korhonen kuuluiſimman nimen woittanut. Hän ſyntyi wuonna 1775 Wihtajärwen*) talossa Sonkarinſaaren kylää, Rautalammin pitäjätä. Syntymätalostanſa kutſuttiin häntä loppupuolella ikäänſä Wihtapaawokſi, jonka nimen itſe'kin muutamassa runoſſanſa omistaa.

Enſimäiſestä opistanſa annamme hänen itſe kertoa. Siitä lauſun runoisſanſa ſeuraawilla ſanoilla:

En ole etäällä käynyt
Hakemassa harjoitusta,
Piiſaapi kotoinen koulu
Talonpojan tarpeheksi;
Iſä ennen iitä (I) neuwoi,
Äätä (Ä) äitini opetti.
Siihen ſain enemmin ſitte
Opetella itſe wielä;
Aloin kirjoittaa kynällä,
Ja panna paperin päälle
Joutoaikoina jotakin,
Miesten muihenkin katſella,
Tulewaisten tunnuſtella,
Aſioita ainoiſia.
Piti kyllä kynteä'kin,
Kulkea kuresſa aatran,

*) Sanotaan tätä taloa paikoin Wihtalahdekſikin.

Koko wiikot wieretyſten:
Kynä kuiwi ſill' ajalla,
Leweämmäkſi leweſi,
Aatran kären kaltaiſekſi.
Olin oppinut ojalle,
Wiiwyin ſiellä toiſet wiikot;
Kuiwi läkkini kurakſi,
Ei juoſſut kynästä kyllin.
Palotyöſſä paljon uuwuin,
Siellä ſilmätkin pilaantui.
Elon aikana enemmän
Sirpin kammisſa kamuſin;
Wiikot wiljoa kokoilin,
Suunnittelin ſunnuntaina
Piirteä paperin päälle,
Mitä mielesſä makaſi.
Olipa käſi olasta
Kowin käynyt kankiakſi,
Oli kansſa kynäspäästä,
Kaikite'kin kalwoſesta,
Eikä peukalo pitänyt
Kylläkſi kyneä kiini;
Koko koura paljon painoi,
Se painoi paperin puhki.

Jo nuoruudesſaan näytti Korhonen erinomaiſet luonnonlahjat ſihen, josta kerran oli kuuluiſan nimen ſaawa. Erinäinen tapaus johdatti hänen enſikerran laulamaan. Rautalammilla oli ſilloin Kokki niminen herra nimismiehenä, joka ſitä ennen oli Jämſäsſä ſamaa wirkaa pitänyt. Kun wiinankeitto niinä aikoina oli kokonaan kielletty, niin talonpoikain uſeinki piti lahjoilla ja antimilla lumota ſilmät Kokilta, wiinakotien ſiwutſe kulkiesſa. Mutta Kokin kukkaro jo wanhaſtaan pahaan tyhjänä aſumiſen

tapaan totuttua ei kuitenkaan ottanut oikein täytyäkseen-sä, jonka tähden suurenteli tulojansa welan-otoilla, joita talonpojat harwoin rohkeniwat wastaan olla. Niin welkaantui monelle miehelle, jotka welat iäksi päiwäksi saiwat maksamatta jäädä, semminkin kun Kokki wiimein juonensa ja kujeittensa kautta menetti wirkansa, palkkansa ja muut tulonsa. Jollain tawalla kostaaksensa tämän wirkaheiton koiruuita ja lohduttaaksensa muita sekä itseänsä häneltä kärsitystä wäärydestä teki Korhonen hänestä laulun, joka kyllä koskewalla ja teräwällä tawalla mainii sen mutkia ja konnankoukkuja. Laulu, joka sanotaan olleen Korhosen ensimäisiä kokeita, lewesi heti yli ympäri pitäjän, opittiin pian monelta ja laulettiin halulliseesti Kokin koiruuden muistoksi ja welkojensa maksuksi. Kun myös tiedettiin Wihtajärwen Paawo saman laulun tekiäksi, niin jopa kokoukisissa, häissä, ristiäisissä, talkoissa ja muissa seulaisissa pyydettiin häntä sitä laulamaan ja aikaa woittain ruwettiin häntä waatimaan muistakin aineista lauluja tekemään. Ei niin paikkaa maassa, ettei siinä aina kummempiakin tapauksia eli muuten mainittawampia asioita ilmaantuisi. Milloin saadaan uusi komia kirkko seurakuntaan rakennetuksi, milloin kuolee eli pois muuttaa siitä arwon ja kiitoksen ansainnut opettaja, milloin elää siinä seurakunnalle pahoituksekši moitteen alainen wirkamies eli muu seurakunnan jäsen. Toisen kerran siunaa Jumala maakunnan hywällä wuodentulolla, eli kurittaa sitä kowalla ajalla, elikkä rustaa ruunu maakunnan hywäksi uusia laitoksia. Näistä ja monellaisista muista merkillisistä tapauksista, joista muut kansat tawallisesti suusanoilla seuroissa tarinoiwat, Suomen talonpoikainen rahwas ei niin ilman paljo jaarittele, ettei enemmin tahtoisi niistä joita kuita runoja eli lauluja kuullakseusa. Semmoisista aineista teki Korhonenkin enimmät runonsa, waikkei niin, ettei olisi muihinkin pystynyt. Muutamissa walittaa ta-

pain turmiosta ja kehoittaa parempihin, toisissa on elatuskeinojen parannus ja muu kansainen hyöty aineenansa, toisissa syntymämaansa ja äitinkielensä puolustus niiden ylänkatsojia ja pilkkaajia wastaan. Wanhain tarina- ja loihtorunoin tapaan teki myös muutamia runojansa.

Samoite kuin oppineitten seuroissa hywiä laulajoita toisinaan pyydetään joista kuista seikoista lauluja rakentamaan, niin waadittiin Korhostakin usein milloin mistäkin laulamaan. Semmoissa toimituksia sai wälistä ulkopitäjistäkin kaukana Rautalammilta. Muutamana päiwänä tuli miehiä Maaningalta ja pyysiwät hänen runoa laittamaan papistansa, joka heillä silloin oli pahanelkinen jutunkäwijä ja muuten konnankoukkuinen mies, joilla juoniillansa ei tainnut seurakunnalle mielikki olla ja joiden kautta wiimein wirkansakin menetti. Korhonen käski heidän kertoa kaikki, mitä papista tiesiwät ja tahtoiwat runoon pantawaksi, joka kertominen illasta ruweten kesti pitkään yöhön. Sitte ruwettiin maata. Aamulla jälkeen wuoteelta noustua alkoi Korhonen laulaa pitkän runon, jossa papin elämä ja kujeet oliwat kuwatut ehkä paremmin, kuin miehet oliwat toiwoa'kaan tainneet. Sitte eiwät heittäneet häntä, ennenkuin kirjoitti heille saman runon, jonka kanssa lähtiwät kotiinsa, ja josta sitte kirjoituttiwat ja jakailiwat jälennöitä sinne tänne seurakuntaan, arwattawasti ei pappia itseäkään unohtaen.

Monet muut runoistansa teki Korhonen toimittamalla, eikä pitänyt niistä sen enempätä jälkeenpäin lukua. Nekin, jotka joutoaikoina itsekseestään moninaisista aineista mietti ja kirjoitti, anteli pitkin pitäjätä pois luotaan, josta syystä maakunnassa monta tekemätänsä runoa laulettiin, joita itse ei enään muistanut tuskin tehneensäkään. Kun häneltä kerran kysyttiin, paljoko yleensä olisi runoja tehnyt, wiittaisi pöydän alalliseen melkoiseen kistuun sanoen: "saataisi niitä tulla, mimmoisia lienewätkin, tuo

kistullinen, jos kaikki koottuna siihen mahtuisiwatkaan." Harwat runoistansa syntyiwät kirjoituspöydän ääressä, jossa heti mietittyänsä olisi tainnut paperille piirtää ajatuksensa. Parahimmat runonsa sanotaan perustaneen yksinäisillä metsäkuluilla, kalastusretkillä ja muissa töissä ollessansa. Ne sitte miten muisteli kotiin tultuansa kirjoitti paperille, ensi tilassa jollen kullen tuttawistansa annettawiksi. Pitopaikoissa ja muissa iloseuroissa lauloi oluen ja wiinan ääressä monta ihan uutta, johon ei ollut ensimäistä sanaakaan sitä ennen miettinyt, niin senkin jo ussiammasti räntätyn, joka alkaa sanoilla:

No miehet, miehet, weikkoset! näin näitä häitä juodaan:
Lopussa wiel'ei entiset, ja toista aina tuodaan.

Näistä harwat taisiwat tulla kirjoitetuksi, jonka tähden meniwät sitä myöten kun syntyiwätkin, jos kohta joku kuulioista jälkeenpäin olisikin joita kuita paikkoja muistellut.

Edellä mainitusta jo kyllä on nähtäwä, Korhosen ei pitäneen runomahtiansa misääsn suuremmassa arwossa. Kun kerran häneltä muistiansa myöten kirjoitettiin eräästä runoa, sanoi hän unohtaneensa loppuwärsyt runosta. Niitä hänen miettiessä wäliytyi kirjoittaja ja kysyi, eikö sopisi runoa niillä sanoilla, jotka samassa kertoi, lopettaa. Heti oli Korhonen walmis myönnyttämään, ja kiitti ehdolle pantuja wielä sopiwammiksi, kun sanoi olleenkaan ne omatekemänsä, jotka nyt oliwat muistostansa kadonneet. Muutamassa kohti runoilee hän laulujensa wähästä arwosta näillä sanoilla:

Wirteni on werrattawat
Semmoisen sepän takeisiin,
Joka ahjollen ajaapi,
Hiilet polttaapi porokſi,

Rauan tuiki turmeleepi,
Ei kunnon kalua saahen.

Isänsä kuoltua tuli Paawo kuin wanhin poika isännäksi taloon. Mutta luonnostansa huoletonta elämää rakastaen antoi wapatahtoisesti isännyyden nuoremmalle weljellensä Ristolle, joka olikin ymmärtäwä, toimikas ja nuttera maamies. Ehkä tähän myös oli syynä Paawon onneton taipumus wiinaan, joka keski-iästä seurasi häntä hautaan asti. Muutamassa runossansa syyttää runonteon ja laulamisen saattaneen hänen tähän turmelukseen, ja walittaa, kun ei sitte hawaittuansakaan woinut luopua siitä, sanoen:

Eikä tullut miehen mieltä,
Ett' oisin heti herennyt,
Työstä turhasta lakannut.
Palkka mullen maksettihin:
Wieteltihin wiinan kansa,
Pyyettiin putelin kansa,
A:ta, b:tä ensi alukſi,
Koko wirret wiimeiseksi.
Se oli opista woitto,
Että jouwuin juomarikſi,
Ratkesin kylän ratikſi.

Toisessa runossa, jonka warta wasten on wiinan turmelewaisista waikutuksista tehnyt, lausuu ensittäin:

Wasta minä wanhoillani
Diwalsin tämän asian,
Kuinka kunnia meneepi,
Aleneepi miehen arwo,
Kaikki rakkaus katoopi
Entisiltä ystäwiltä;

Mieſi welkahan weäkſen,
Joka ryyppeää ryſyltä,
Wiinan wiljaſſa eläpi,
Monet päiwät pääkſytysten.
Maailman-makia ſeura,
Tapa wanha tarttuwainen,
Jot'ei arwata alusta,
Saapi ſemmoiſet wahingot.

Wähän jälkeenpäin walittaa ſamaſſa runoſſa itſeſtänſäkin, ſanoen:

Aiwan on aſian kanta
Sillä lailla, lapſukaiſet;
Minä ſen todekſi tieän,
Kun olen itſe'kin ollut
Taipuwa tähän tapahan,
Saanut ſemmoiſet wahingot:
Terweys on turmeltuna,
Kaikki rikkaus kaonnut,
Matti taskuſſa makaapi.
Tällä ſuututin ſukuni,
Eſiwaltani wihoitin,
Näytin itſeni olewan
Hywänſuowillen ſurukſi
Irwihampaillen ilokſi.

Wiimein päättää runon ſeuraawilla loppuſanoilla:

Olkohon opikſi muille,
Jotka ſaanewat ſanoa:
"Muit' on mies opettanunna,
Itſe oli oppimaton."

Täſtä wiaſtanſa muiſtuttaa myös eräs häneſtä teh-

ty runo, jota Rautalammilla jo Korhosen eläissä lauletiin ja joka, koska ei ole erittäin pitkä, sopinee tähänkin pantaa. Se kuuluu seuraawilla sanoilla:

Wihtapaawo wiisas mies,
Sanottawa Suomen maassa,
Muissa maissa mainittawa,
Ei ole etäällä käynyt
Hakemassa harjoitusta;
Kotona on koulu ollut
Oman suwun suosiosta,
Oman wanhemman opista.
Koska lassa lattialla
Pieni Paawo polwillansa
Itsekseusa istukseli,
Kyykyllänsä katseleepi,
Ei luultu lukia-miestä,
Kirjamiestä milloinkana,
Tästä lapsesta tulewan,
Osaajata ollenkana,
Ensinkään yrittäjätä,
Rupeajata runoille.
Waan koska ikä eneni,
Tuli tunto täyellinen
Rupes hän runon tekohon,
Teki runot, laitti laulut,
Hywemmistä, huonommista,
Lukkarista ja papista,
Nimismiehistä, mittarista,
Talonpoikainkin tawoista,
Juomarista, kuoharista,
Sanoi sanat räätälistä,
Sotawuoenkin sowitti,
Pani sen paperin päälle,

Kanſan kaswawan waralle,
Tulewaisten tunnustella,
Kuinka oli kumma aika,
Surullinen Suomen maasſa,
Kuulun weiſun kultahäistä,
Wiinasta walitun wirren.
Wielä ſitte wiimeiſekſi
Sai maasſa ſaneltawakſi
Pojan weljen Wäinämöiſen,
Liiſan Antero Wipuſen.
Jo nyt lauluni lopetan,
Kosk'ei aika myöten anna,
Waikk'ois' wielä wirkkamista
Paawon tuhmista tawoista,
Juomiſestakin jutella,
Kuinka wiina wietteleepi,
Wiepi woiman wiiſahalta,
Ymmärryksen oppineelta,
Panee maata pyllyksiinsä,
Wiiſahankin wierehensä.
Jospa tietäiſin toekſi,
Ettei wirttänsä omoa
Ottaiſi pahakſi Paawo,
Suuttuiſi ſanoista näistä,
Paikkani ylös paniſin,
Antaiſin ala nimeni.
Waan en tieä miehen mieltä,
Tunne toiſen arweloita,
Puhu en paljo paikastani,
Ala en nimeä anna.

Paawon wiinaan menewäiſyydestä oli kyllä wanhalla äitillänſäkin ſurua, waikka muuten wielä wanhoillaanki kiitti Paawoa hywäkſi lapſekſi, jolta elinkautenaan ei ol-

lut pahaa sanaa wastaansa kuullut. Tätä äitiänsä kohteli myös Paawo wielä wanhemmallakin iällänsä lapsellisella rakkaudella, ja kaikki rahat, mitä metsän nahoista sai, sillä hän oli wiriä ja onnellinen ketunpyytäjä, wei äitinsä korjuusen talon tarpeita warten, kuitenki sillä wälipuheella, että eukon toisinaan piti omasta kädestään poikaansa ryyppyllä wirwoittaman. Samate oli kotiwäkensä, kyläläistensä ja kaikkein muiden ihmisten kansa suosiossa, sillä totuutta rakastawa, tasainen ja hiljainen luonnostansa hän ennemmin kärsei pienen wääryyden, kun että oman puolensa pitämisellä olisi tahtonut riitoja toistensa kansa nostaa.

Yhtä selwä ja teeskelemätön kun runoissansa oli Korhonen muussakin lauseessansa. Rautalammilla on tapana, talonpoikain itse wälistä kirjoittaa sukulaisilleen kuolinpuheita, ja pyytää papin niitä saarnastuolista lukemaan. Korhoselta kuoli kerran yhtaikaa sisar kuuden lapsensa kansa ulkotautiin, josta kirjoitti seuraawan kuolinpuheen:

"Monta murheellista jälkimuistoa on täsäkin seurakunnassa pidetty sen luontoa seuraawan kuoleman tapauksista sekä wanhoina että nykyisempinä aikoina. Nyt meillä taas olisi halu puhua ja jotakin tietä antaa seurakunnalle yhdestä äitistä, joka kuuden lapsensa kansa on lepokammioon saatettu tänä päiwänä — se on Jokelan talon emäntä Maria Korhotar.

Tämä wainaja on syntynyt isästä Matti Korhosesta, joka oli isäntä Wihtajärwen talossa Sonkarinsaaren kyläsä, ja on jo aikaa sitten kuoleman kautta pois kutsuttu, ja äitistä Anna Pulkittaresta, joka nyt wielä toiwotussa terweydessä elää, ja on emäntä samassa Wihtajärwen talossa. Yhdeksäntoista wuoden iällä tuli tämä wainaja naimiseen talon isännän Juhana Jokelaisen kansa samassa Sonkarinsaaren kyläsä,

josſa awioliitosſa eli 4 kuukautta wajallen 23 ajastaikaa. Tällä ajalla ſyntyi heille kakſitoistakymmentä lasta — kolme poikaa ja yhdekſän tytärtä —, joista yksi poika ja yksi tytär on ennen kuolemalta pois temmattu, ja nyt wiimeiſen pidetyn ſairauden alla yksi poika ja wiisi tytärtä. ynnä kuoleman täudin alla ſyntynyt keskieräinen poikalapſi, jotka kaikki owat häntä tänäpänä hautaan ſeuranneet. Jälkeen jääneitä lapſia on wielä yksi poika ja kolme tytärtä. Kaksi tytärtä ja ſe ainoa poika owat wanhimmat wainajan lapſista ja yksi tytär wähäinen.

Koko hänen ikänsä oli kakſiwiidettäkymmentä ajastaikaa, jonka ſuurella kärſiwäiſyydellä ja tytywäiſyydellä kulutti warustettu kestäwällä ruumiin rakennukſella, kelpaawalla toimella pereensä ylitſe, piiſaawalla ruumiin rawinnolla, hellällä ja lauhkialla ſydämellä.

Jättäin kaikkia näitä maalliſia etuja halaſi ſairautensa lopulla nautita Herran pyhää ehtoollista, mutta kun ei aika eikä tila ſitä myöden antanut, niin toiwoi loppua ja odotti ſiunausta. Enſimäiſenä päiwänä helmikuusſa kello 11 ennen puolta yötä uloshuokaſi hän ſen wiimeiſen hengen."

Näin lyhyt, ſelwä ja kaunistelematon oli ſe kuolinpuhe, jonka Korhonen wainajalle ſiſarellenſa kirjoitti. Moni oliſi ſiitä harwoin ſattuwasta, ſurkiasta tapaukſesta, koska yhtenä päiwänä äiti kuuden eli ſeitſemänki lapſensa kanſsa haudataan, tainnut kyllä pitkältä ja liikuttawalta puhua, mutta Korhonen ehkä arweli ſopiwammaksi ei mainita, mikä jo ilman oli koko ſeurakunnalle kyllä tuttu ja kaamia aſia. Ei hän myös ylistä ſiſarwainajataan muusta, kun minkä tieſi todekſi. Jumaliſuuden, hywät awut ja muut ſemmoiſet aſiat, joiſta kuolinpuheiſsa tawalliſesti paljon lauſutaan, wähän tiedetään, heitti Jumalan arwata, joka tutkii ſydämen, ei katſo ulkonaiſta, uſein pettäwätä muotoa.

Uſammasti Korhoſen runoista on nähtäwä, hänen tarkalla mielellä lukeneen niin pyhän raamatun kun muitakin ſuomalaiſia kirjoja. Myös kirkossa, ehkä Sonkarinſaarelta ſinne luetaan puolenkolmatta penikulmaa, käwi ahkerasti ja kuunteli tarkkaan saarnaa, jonka ſitte kotiin tultuansa kirkkoon pääſemättömille selitti. Mutta ſen jälkeen kun enſikerran 18 wuoden wanhana oli käynyt Herran pyhällä ehtoollisella ei enää koskaan mennyt armopöydälle, waikka papitkin warottain ja kehottain koettelimat saada hänen mielenſä muutetuksi. Sanat ja waroitukſet olimat mitättömät: hän pyſyi järkähtämätönnä ſiinä kerran saadussa luulossa, olewansa mahdoton Herran alttarin wieras, joka söiſi ja joiſi kadotukſen päällensä. Ehkä Luojalta teräwällä älyllä warustettu autuudenkin aſioita tutkimaan ja käſittämään, oli mielensä kuitenkin ſiinä kohdassa pimitetty. Suurin erhetykſensä näyttää olleen, että pyyſi ja toiwoi oman wanhurskautensa kautta joskus tulewansa mahdolliſekſi Herran ehtoolliſelle käymään, ei muistaen, ettei ſe ole'kaan wanhurskaille, waan syntiſille annettu, ſillä ei hän itſestänsä wanhurskas lunastajata tarwitſiſi'kaan.

Ehkä Korhonen eli jotenkin wanhakſi, ei hänelle kuitenkaan ollut ſallittu kotona kuolla. Lokakuussa wuonna 1840 löyſi weljensä hänen kuollunna weneessä ei kowin kaukana kotitalosta. Arwattawasti oli joku äkillinen kuoleman kohtaus hänta tawannut. Tyttärensä Anna Reetta, joka on naimiſiſsa Koiwulan talon iſännän Sakari Lyytiſen kanſsa Sonkarinſaarella, lauloi perityllä runolahjoillaan iſäwainajastansa ſeuraawaiſen lapſellista rakkautta ja kriſtillistä ſurua oſottawan huolirunon:

Nyt on luonto liikutettu,
Runotöihin taiwutettu,
Waikka ei riemusta runoja,

Ilmi anneta ilosta.
Kaikki on saanut sywälle,
Murhe pannut painon alle,
Kun on kuultuna kamalat,
Saatu surkiat sanomat,
Kuolemasta kummemmasta
Erosta tämän elämän;
Koska päätti Wihtapaawo
Maalimasta matkajuoksun,
Joka waarassa waelsi,
Tämän maaliman majoissa,
Surun laksun laitumilla,
Wuotta wiisi seitsemättä.
Eikä tietoa edellä
Annettuna aikanansa
Wiikon wiimeisen olewan,
Wirstan wiimeisen tulewan,
Joka saattoi saaren päähän,
Kuolopaikalle kuletti.
Tuo on meiltä tietämätön,
Tuhmain tunnolta salattu,
Mik'oli laitettu lopuksi,
Mikä pantu päätöksekſi:
Oliko usma unwuttanna,
Sumu silmänsä soaisut,
Wai wiluko wiiwyttännä,
Eli nälkä näännyttännä;
Waiko warsin määräpäiwät
Lie jo tullut täytetyksi.
Ei hän kuollunna kotona,
Sairastanna saapuwilla;
Wasta wiimein wiikon päästä,
Kun oli kulkenna kotoa,
Kaonna ja kaiwattuna,

Weli weljenſä tapaſi
Ween rannalla weneesſä,
Ilman alla aukialla.
Totta tunſi tuskan tuiman
Weli weljen kuolemasta;
Tuossa kohtaſi kowasti
Huokaus ja huutoääni,
Kun oli kuollut tuttawanſa,
Kaunis kaswinkumppalinſa,
Kun oli linnun liukas ääni
Langetettu laulamasta,
Kun oli kuolo katkaisſunna,
Awiotkin auaisſunna.
Sama ſurkia tapaus
Kun tuli tutukſi muille,
Tuotti kyllin kyyneleitä,
Antoi huolta, huokausta,
Sukulaiſille ſurua,
Wielä muillenkin muretta,
Joihen kanſsa kaunihisti
Oli aikanſa aſunut,
Elänyt ikänſä päiwät
Sowinnolla, ſuoſiossa.
Mutta ei nyt murhe auta,
Eikä waikia walitus;
Heitetähän Herran päälle
Kaikki huolet, huokaukſet,
Jonka wiiſaus wiſusti
Läpi kaikki katſeleepi,
Jok'on tiennyt lähtötiiman,
Erohetken helpotukſen.
Jo oli iästä ilta,
Elämästä ehtopuoli;
Kyllä aika myöten antoi

Erota elosta tästä,
Päästä tästä Paapelista,
Sotomasta syntiseste.
Eipä siis surua siitä,
Walitusta wainajasta,
Että nuoruuen iässä
Tuli täältä temmatuksi;
Waan se tuopi tuskan meille,
Sepä suurentaa surumme,
Ett'oli wisseillä wioilla,
Tiellä tietyn turmeluksen,
Sitehisså synnin suuren,
Kaotuksen kahlehissa;
Siottuna siitä päiwän,
Kun sai wiina wietellyksi,
Joka piätti pyhältä,
Esti armo-atrialta;
Kun oli Paawalin sanoista
Käsityksen keksinynnä,
Ettei söisi syömärinä,
Eikä joisi juomarina,
Siitä juomasta pyhästä,
Armoleiwän atriasta.
Kyllä siitä sielun kuorma
Paljo painoi ja pakotti,
Jota wainaja walitti
Ahkerasti aikanansa,
Ettei jo iällä ennen
Armon lahjoja anonna.
Aina toiwoi tointuwansa,
Paremmaksi pääsewänsä,
Saawansa himolle salwan,
Lukon orjuuen owelle;
Waan se wiipyi wiimeiseksi,

Aiwan ehtoolle elämän.
Nyt ei tietä Herran töitä,
Eikä tuta tuomioa,
Annettiinko armopaikka,
Waiko kauhia kaotus.
Woi jos wielä wiimeisellä
Ehtoolla elämän Herra
Diſi armon auaisſunna,
Paratiiſin Paawalille,
Muistanunna niinkun muinen
Ryöwäriä ristin päällä,
Jollen juuri wiimeiſellä
Owi armon auaistihin.
Wielä muutamat murehti,
Pahastuiwat päljo ſiitä,
Kun oli kiini kirkonkellot,
Seurakunnan ſielukellot.
Waan kun tarkoin tutkittua
Saatihin ſanoma kuulla,
Ett'oli kielty kirkkolaisſa
Kellonſoitto kelwollinen *),
Pian ſekin murhepilwi
Niemuruskokſi rupeſi,
Kosk'oli ſiansa ſaanut
Siinä maassa ſiunatusſa,
Miſsä muutkin matkamiehet
Saawat laskeita lewolle.
Kyllä wainaja warusti
Itſe jo elämäkirjan,

*) Siitä syystä, että Korhonen wapaehtoiſesti oli niin kauan Herran ehtoolliſella käymiſen laimi lyönyt, piti hänen ruumiinſa kirkkolain jälkeen hiljaiſuudessa haudata, joka hautaus tapahtui kekripäiwänä wuonna 1840.

Joka joutui wuotta ennen
Kaikille katſeltawakſi,
Jonka otti oppineetkin
Warſin wastahan halulla,
Luki herrat Helſingisſä,
Antoi ſille ſuuren arwon;
Waikk'ei auta arwo ſuuri,
Nimi kuulu kuolemaſſa.
Kuolo on ſe kuulu wieras,
Joll' on walta wallallenkin;
Ei ſe kyſy keiſarilta,
Ruunupäältä ruhtinalta,
Waatiſiko waltakunta
Wielä täällä wiipymähän;
Ei ſe pappia paraita,
Kierrä kirkon haltioita;
Eikä tutki tuomarilta,
Oikeuen oppineilta,
Tohtiwatko itſe tulla
Toiſen tuomarin etehen.
Kuka kaikki kertoneepi,
Kuolon tuumat tutkineepi;
Ei ſe aikoja walitſe,
Eikä paikkoja paraita;
Ei kyſele kynnyksellä,
Taho tietä tanhualla,
Joko oiſi outettuna,
Eli kauan kaiwaltuna,
Wai tuli kowin warahin,
Kesken töihen täyttämättä.
Siitä ſyyſtä ſyntiſiltä
Waaitaankin walmiſtusta,
Kun on kuolo tietämötön,

Joka hetki Herran käessä.
Onnellinen on se päiwä
Uskowaisille ihana,
Joill' on toiwo taiwahassa
Ilonsa isän majassa.
Niillen waan on waikiampi,
Kuolo kauhia, kamala,
Joihen mieli maallisilta
Tawaroilt' on tahrattuna;
Niillen maaliman makeus
Kaikki käypi katkeraksi
Kuolemassa kauhiassa,
Synnin palkan päätöksessä.

* * *

Päätettyämme tämän waillinaisen kertomisen Korhosen elämästä ja kuolemasta kääntykämepäs jo hänen runolaatuansa erittäin katselemaan.

Kansanrunon tawallinen laatu ja omaisuus on aineensa luonnollisella yksiwakaisuudella toimittaminen ilman mieltä sinne tänne syrjääsioihin juoksuttamatta, niistä muka kaunistusta ja kuwausta kerrottawalle saadaksensa. Samaan kansanrunon omituiseen tapaan laati Korhonenkin runonsa, siinä toki wähän eroawa, että mielellään pisti sananlaskuja ja muita wertauksia runonsa suolaksi eli ytimeksi. Sanain sowittamisessa oikiaan runosääntöön eli mittaan ei ollut niin tarkka ja huolellinen, kuin Karjalan wanhoissa ja nykyisemmissä runoissa sen suhteen ollaan, jonka tähden wälimmiten tawataan wirhellisiä lauseksia, kuin asianymmärtäjä lukia itse hawainnee, jos niitä tässä ei paremmin selitetä'kään. Onkin runo jo Sawon tienoilla ja wielä enemmin Hämeessä alkuperäisyytensä poikennut, jonka tähden ei ollenkaan ole ihme, Kor-

hoſenkin runot ſanaſääntönſä puolesta ei parempia olewan, kuin mitä lapſuudesta kuuli kotiſeuduillanſa laulettawan.

Wielä wirheen-alaiſemmat, kun runonſa, owat muut laulunſa mitteelliſesſä arwaannossa. Läpenſä tawataan niissä ſanat ſopimattomasti katkaistuna ja tawutten ſekä arwo että korko pahasti runneltuna, josta onkin nähtäwä, Korhoſella niitä tehdessä ei olleen parempata eſikuwaa, kun wirret tawalliſiſsa arkkiwiiſuissa ja wanhassa wirſikirjasſamme. Walitettawasti ei ole muillakaan laulunieköilla wielä ollut parempaa mallia eli johtoa, kun wasta nimitetyt kielenſä ſuhteen kehnot ja waiwaiſet, mitteen wuokſi peräti typerät ja kelwottomat laitokſet, jotka jo wuoſiſatoina owat paljo huolta Suomen Runottarelle tehneet, ja wasta kentieſi mitä wielä tekewät, kun jo owat hänen ſuurimmalle oſalle kanſasta tuiki tuntemattomakſi ſaattaneet, elikkä turmelleet korwamme, ettei moni meistä enää tajua'kaan wanhan Suomen runon ſuloa ja lempeyttä, joka ennen aikoinanſa hyppitteli kiwiä ja kantojakin ja pani karhut tanſſimaan taſajalaſſa.

Ne kuuſi Korhoſen tekemää laulua, jotka tämän kirjan lopulla löytywät, owat paraimpianſa, ja jos ei jo ſiitäkin ſyystä, niin kuitenkin näytteekſi hänen ulkorunoiſesta laulutawastanſa painettawat. Näistäkin lauluista on lyhemmyyden wuokſi muutamia kehnompia wärſyjä pois jätetty, milloin ſe järestyksen loukkaamata taiſi tapahtua. Peräti painamatta on jäänyt toista kuuſi meille tiettyä laulua, nimittäin:

1. Wenäjän ja Turkin ſodasta rauhan päätös.
2. Leskikeiſarinna Maria Weutorounan kuolemasta.
3. Turun Kaupungin palosta.

4. Kehoitus kristilliſeen iloon hääpidon aletqaisſa.
5. Kiitosſanat nuoren waimon antimet wastaan otettua.
6. Joutohyräilykſet häisſä ilon korkeimmalla ollessa.

Epäilemättä löytyy myös muuta Korhoſen tekemää laulua, eli kuitenkin on löytynyt, joita ei wielä ole kerätyksiään saatu. Kerääjät owatkin enemmin ahkeroinneet saada hänen runojansa, kun laulujansa kerätyksi, koska edelliſillä jo rakentonſakin puolesta, nähtäwästi oli parempi arwo.

Korhoſen tytär, jo mainittu Anna Reetta, joka iſänſä kuolemasta teki edellä luettawan kauniin runon, ei ole muunkin laulun laadinnossa iſäänſä kehnompi, miltei ennen parempi. Sen woiſi päättää seuraawistakin wärſyistä, otetut hänen eräälle orpopojalle tekemästä laulustanſa:

Minull' on mieli kirjoittaa,
Maailman ſurkeutta, mainita,
Jos aika myöten antaiſi,
Ymmärrys ylös kantaiſi.

Wiheliäinen, ſurkia,
On ihmiſellä elämä,
Niinkuin on Jopi puhunut,
Ja Salomoni ſanonut.

Jopa ſen tunſi Jooſeppi,
Ja tarkoin tutki Taawetti;
Jo Haakar joutui huutamaan,
Ja Ismaeli itkemään.

Kuin lapsi ensin syntyypi,
Ja hengittämään herääpi,
Tuntee jo tuskan olewan,
Ja waiwan takaa ajawan

Itku jo ompi alkuna,
Ja ensimäisnä äänenä,
Juurikuin ajat arwaisi,
Ja tulewaiset tuntisi.

Jos siitte wähä iloitsee,
Ja lasten kanssa leikitsee,
Ne ilot pian puuttuwat,
Ja murehiksi muuttuwat.

Pianpa saapi hawaita,
Kuin maailma on kawala,
Kuin nuoren ilon kadottaa,
Ja lasten leikin lopettaa.

Niin näkyy nytkin todeksi,
Ja kuuluu kyllä kowaksi,
Kun puhuu orja päiwistään,
Yks' orpopoika onnestaan.

Tämän orpopojan antaa hän sitte usiammissa wärsyissä walittaa waiwojaan ja onnettomuuttaan, ja siitä päästyänsä muistaa korjaajiansa seuraawilla kiitossanoilla:

"Nöyrimmän sanon kiitoksen,
Kaikillen niillen yhteisen,
Jotka minun owat korjanneet,
Ja tänne asti auttaneet.

Suuri on ollut waiwanne,
Suurempi olkoon palkanne,

Jota ei maasſa makſeta,
Waan taiwahass' on tarjona.

Ja jos nyt oikein tuntiſin,
Hywyyttä Herran muistaiſin,
En waiti olla ſaattaiſi,
Waan kiitos-uhrin antaiſin.

Että niin olen autettu,
Ja wahingolta warjeltu,
Kuin Mooſes kaisla-arkuſſa,
Ja Joonas kalan watſasſa.

Ne Herran ſuuret ihmetyöt
Muistuttaa mullen päiwät yöt,
Että aika oiſi palata,
Ja synnin tieltä lakata.

Maailman turhuus hyljätä,
Ja kaikki ylön katſoa,
Toiwoa toista tulewaa,
Etſiä uutta elämää.

Että ſiitten taiwaan kuoriſſa
Saiſi woiton wirttä weiſata;
Siellä wanhat waiwat palkitaan,
Ja kaikki uudekſi muutetaan.

Siellä ompi oikia iſänmaa,
Ja kaikki kallis tawara;
Siellä lesket lewon löytäwät,
Orwot oſaanſa nouſewat.

Siellä taakſe taukoo puutokſet,
Murheet ja ajan muutokſet;

Ei isä jätä seurastaan,
Eik' äiti heitä helmastaan.

Siellä köyhät saawat rikkauden,
Ja sairaat kaikki terweyden;
Siellä ompi ilo yltäinen,
Ja riemu alinomainen."

Wiimein jo taas omassa nimessensä päättää Anna Reetta wirtensä tällä loppuwärsyllä:

Lyhyt on tämä kirjoitus,
Yksinkertainen yritys,
Waan kukas tarkoin tietänee
Ja toisen tuumat tutkinee.

Semmoista sydämen liikutusta, josta tämäkin wirsi todistaa, isänsä Paawo ei osoita tuskin yhdessäkään runossa eli muussa lausussa. Se näyttää hänen luonnollensa kokonaan outo olleen. Harwoin on mielensä muutenkaan oikiaan laulu-intoon ylennyt. Sen sijasta nähdään hänellä olleen tarkan ja teräwän älyn montnaisia aineita tutkimaan, käsittämään ja kertomaan, jonka ohessa runonsakin osoittawat hänen wihanneen kaikenlaista pahaa ja wäärryyttä, puoltaneen hywää ja siiwollista elämätä. Kun wielä oli lukenut wiikkosanomat ja monta muuta suomalaista kirjaa, eikä ainoastansa lukenut, waan käsittänytkin ja muistoonsa säilyttänyt, niin pidettiin häntä talonpoikain keskuudessa oppineena, ja oppinut olikin hän, waikk' ei tainnut kun yhtä äitinsä kieltä, yli monen koulunkin käyneen miehen, ettei suinkaan ensimäiseksi tullut ymmälle, missä waan ei ilman kainustellut tietoansa ilmoitella.

Tästä kaikesta lienee arwattawa syy siihen, että Korhosen lauluja pidettiin suuressa arwossa ja että niis-

tä muutamat leweſiwät ulommakſi Hämeeſen, Pohjanmaalle ja Karjalaanki. Löytyypä wielä muitakin ſyitä niiden lewiämiſeen ja ſemmoiſikſi arwaiſimme rahwaalta rakastetun wertauksellisen eli muuten polwelliſen ſanalaatunſa, mielenſä malttamiſen, ſiinä kohdaſſa, ettei koskaan latonut lauluunſa, mitä ſylki ſuuhun tuopi, weſi kielelle wetäwi. Siihen liſäkſi ſaapi lukea ſenkin ſeikan, että walitſi lauluillenſa ſopiwan aineen, ja wiimeiſekſi että itſe kirjoitti ne paperille, joka esti ne heti ſynnyttyänſä katoamasta. Muita ſyitä emme woi keksiä niiden erinäiſeen arwoon ja lewiämiſeen, koska Korhoſella ei kuitenkaan ollut joita kuita mainittawia runolahjoja yli muiden runoniekkain, waan hän enemmin jääpi monestakin jälelle. Jopa tyttärenſäkin ja pitäjän miehenſä Juhana Ihalainen ſiinä wetäwät hänelle wertoja. Monta muuta tunnemme, joita pitäiſimme parempina, waikk' eiwät ole ſinne'päinkään ihmetteliöitä ja ſeuraajia ſaaneet, kun Korhonen, jota Sawon nykyiſet runoniekat tawalliſesti pitäwät meſtarinanſa, kuin Saksalaiſet Schilleriä ja Götheä.

Nimitimmä Korhoſen runoista muutamia jo Karjalaankin lewenneen. Semmoiſia owat erittäinkin runot 23, 24, 25, 28, 31, 32, 33, 34, 45, 46, 48. Näytteekſi miten runot ſemmoiſilla kulkumatkoilla muuttuwat, panemme tähän runon 24 ſekä ſillä tawalla, kuin ſe on Rautalammilta kirjoitettu, että toiſellakin tawalla Wenäjän Karjalasta.

Rautalammilta.

Käännä päätä, katſo päälle,
Ota waari wanha muori,
Kuinka kummalta näkyypi
Tämän aikaiſet aſiat:
Kaikki pojat kaswawatkin

Piipun pohjalla pilaawat
Suunsa seuwun semmoiseksi,
Jos on paksu huulipanta,
Niin on posketkin porossa,
Kaswo puolipullollansa.

Eiwät yr'tä yösialta,
Uniwuoteilta wärähä,
Eikä pirtistä pihalle,
Wielä wirkahan wähemmän,
Ulkotyöhön ollenkana;
Ennen kärstat kaiwetahan,
Ihwetkin imeksitähän.

Kyll' on sitte päiwän päällä
Parta paksuna porosta,
Ihwestä ihan sininen,
Hihat hiessä, helmat noissa,
Nintapielet riiwanteissa.

Waimot ne walittelewat
Pilattawan paijat kaikki
Kesken päiwän pestäwäksi;
Muorit muutamat sanowat,
Että pyyhkeiksi pitäisi
Wanha waippa laitettaman,
Että aikoa enemmän
Peseмätä päästäisihin.

Sepillen on selwä neuwo,
Walurille wanha käsky,
Kunnon neuloja kuwata,
Jolla wilja wäännetähän;
Ilkeä on imeisten luona
Puista puikkoa piteä,
Kuletella kukkaroissa.

Miehet muutamat ſanowat
Pilattawan piiput kaikki,
Pohjat puhki pisteltäwän,
Karetſia kaiwettaisſa;
Toiſet ne toki puhuwat,
Ett on oppi oiwallinen,
Ja juuri komia konſti,
Maahan muuttunut tawakſi.
Muinoin toiwat Muſtalaiſet,
Kusta lieneepi kotoiſin:
On tuosta tupakin jatko,
Jopa työlle joutuiſampi.

Wenäjän Karjalasta.

Kuule enſin, katſo ſiitä,
Kuinka kummalta näkywi
Tämän aikainen elämä:
Miehet muutkin jos minäkin
Piipun pohjilla pilaawat
Suunſa ſeuwun ſemmoiſekſi,
Jott' on leukanſa liaſſa,
Parta pakſuſſa porosſa,
Ihweſtä iho ſininen,
Tupakasta turmeltuna.

Muinen söiwät Muſtilaiſet
Piipun pohjia poloſet,
Konnat ſuuhunſa kokiwat,
Karetſia kaawitſiwat,
Siitä ottiwat opikſi,
Suomen miehet mielityökſi,
Jotta jo nykyinen kanſa,
Kaikki katſowat muſikat,

Nuoret miehet naimattomat,
Pojat puoliparrattomat,
Huulianſa huuhtelewat,
Paian hiemalla hoſuwat.

Ei lemmot lepoſialle,
Wuotehellenkaan wäräy,
Kun ei poskesſa poroa,
Suusſa tuhkia tupakan.
Ilmanko akat ſanowat,
Muorit muutamat puhuwat,
Pilattawan parrat kaikki,
Suun menewän ſurkiakſi.

Puikko on puolta kynäreä,
Kyllä kynärän pituinen,
Tehtynä teräwäpäinen,
Jolla kaiwawat karetſan,
Piipun pohjan poskehenſa;
Ei purukſet ſuusta puutu,
Tukut karmilta katoa,
Ikipallit ikkunalta.

Miehet muutamat puhuwi
Piiput pantawan pilalle,
Pohjat puhki pistettäwän,
Karetſia kaiwettaisſa.

En nyt tuota tarkoin tunne,
Kusta on tupakka tuotu:
Sen mä tuntenen toeksi,
Ett on turmellut tupakka,
Pilannunna kanſan kaiken,
Maahan muuttunut tawakſi.

Wielä muitakin toisintoja löytyisi tähän yhteenkin runoon, joilla ei kuitenkaan tarwinne tätä jo ilmankin pitkää alkulauſetta wenyttää, waikka nämät kaksi toinen toiſestaan eroawimmat jo ſenkin tähden piti pantaa, etteiwät aſian ymmärtämättömät luuliſi Korhoſen runoja täſſä kokoukſeſſa tahallaan muutetuksi, jos ſattuiſiwat joita kuita kirjoitettuna käſiinſä ſaamaan eli muuten niitä rahwaaſſa wähän toiſilla ſanoilla kuulemaan. Siitä ei toki liene'kään moitetta pelättäwä, jos mistä tahanſa ſaatuja toiſintoja on runon täytteekſi ja muukſi parannukſeksi käytetty.

Tähän kokoukſeen ei ole otettu muutamia runoja, jotka tiettäwästi eiwät ole Korhoſelta, jos kohtà niitä onkin hänen nimellänſä kerätty. Samasta ſyystä oliſi runo 42, runonteosta, pitänyt pois jätettää, ſillä kirjoitustaatu todistaa ſenkin toiſelta tekiältä olewan, mutta koska ſe kuitenkin Turun Wiikko Sanomiſſa on tullut Korhoſen nimellä painetuksi ja myös antaa tähdelliſiä neuwoja runonteoſſa, niin on ſe otettu mukiin. Kiitosruno Hemlanterille (12) on kyllä laitettu Hemlanterin omaan nimeen, kuitenkin on ſe epäilemättä Korhoſen tekemiä, ja ſiksi ſanowatkin ſitä Rautalammilla. Runon 27 Tuowiſesta oli joku toinen lauluniekka jatkanut pitkällä perälorulla, joka nähtäwästi ei ollut Korhoſelta ja ſiitä ſyystä ſai jäädä.

Uſiampia näistä on ollut ennenkin painettuna, nimittäin runo 2 kirjaſſa Wäinämöiſet (waikka erehdykſeſtä Ryynäſen nimellä); r. 3 Mehiläiſeſſa 1836, Lokakuulta; r. 8 Sananſaattajaſſa Wiipurista 1835, N:o 21; r. 13 Kanteleeſſa, 3 oſa, ſ. 52; r. 19 Oulun Wiikkoſanomiſſa 1832, N:o 25; r. 25 S. S. Wiipur. 1835, N:o 7 ja Lemminkäiſeſſä, 1 oſa, ſ. 11; r. 28 Topeliuksen runokokoukſeſſa: S. kanſan Wanhoja Runoja y.

m. Nykyisempiä Lauluja, 5 osa, s. 55, ja Oul. W. S. 1831, N:o 22; r. 30 Oul. W. S. 1830, N:o 17; r. 31 Turun W. Sanom. 1820, N:o 23, ja Topel. runokok. 4 osa, s. 23; r. 32 S. S. Wiipur. 1836, N:o 19; r. 34 Oul. W. S. 1831 N:o 26; r. 37 Mehil. 1836, Toukokuulta; r. 38 Mehil. 1837, Marraskuulta: r. 40 Helsingf. Morgonblad, 1835, N:o 32, 33; r. 42 Tur. W. San. 1821, N:o 2; r. 44 Oul. W. S. 1831, N:o 48; r. 45 Kanteleessa, 3 osa, s. 41; r. 46 Kanteleessa, 4 osa, s. 35. Lauluista owat 2 ja 3 ennen painetut arkkiwiisuissa; 4: jännen alku Maamiehen Yst. 1844, N:o 16; 5 Kantelettaren I osan alkulaus. s. XLI. Näiden ja uusampain Rautalammilla ja muualla tehtyin erikokousten awulla on Korhosen runoja pyydetty saada tähän kirjaan niin wirheettömänä, kuin suinkin on ollut mahdollinen. Rautalammin murretta ei kuitenkaan ole erittäin seurattu, jota muut ei katsone wiakst, kuin ne, jotka tahtoiswat Suomelle niin monta kirjakieltä kuin pitäjääkin Suomessa löytyy. Semmoisesta kirjalliseste jakaumisesta eri-murteisin Suomen kielelle ei olisi mitään hyötyä, mutta suuri wahinko siitä syntywän yksipuoliseuden, ylenkatseen ja wihan wuoksi erinäisten murretten wälillä. Arwattawasti pitäisi jokainen murre itseänsä muita parempana, joka tyhjä luulo aina pitäisi sitä entisellä kannallansa ja estäisi sen toimtumista. Jos wastahakaan kaikista murteista kaswatetaan kielen perustuslakien mukaan yhteinen kirjakieli, on se kymmenessä wuodessa toimtuwa täydellisemmäksi ja muulla tawalla paremmaksi, kun minkä joku erinäinen murre woisi sadassa. Suuri sillä lailla on Saksan kieli kaswanut ja rikastunut, mutta Ruotsin, Suutin ja Norjan kieli eläwät kyöhempinä suuri kuin kostoksi siitä, etteiwät pysyneet yhtenä, waan tarpeettomasti laittausiwat eri-

näiſikſi kirjakieliksi. Lähimmän eſimerkin antaa meille Wironkieli ſiitä wahingosta, minkä murretten itſepäällenſä kirjakieleksi rupeaminen ompi waikuttawa. Sen ſiaan kun Wironkieli ennen aikoinanſa oliſi tainnut miltei yhdeksi kirjakieleksi Suomen kanſſa ruweta, lohkouſi itſekin kahdeksi, Tarton ja Tallinan kieleksi. Kumpikin kulki omaa tietänſä ja kääreyſi matkalla omiin ohjinſa. Sitä ſelweyttä, waraiſuutta ja perustusta, joka näihin aikoihin asti on pyſynyt Suomenkielen kalliina omaiſuutena, ſaiſit jo tyhjään Wironkieleſſä etſiä.

Kajaanista uudenwuoden päiwänä 1848.

E. L.

I. Kertomusrunoja.

1. Sodan rasituksista.

Rakastettu Rautalampi!
Siitä mä sinua kiitän,
Että täsſä täyelliſen,
Opin oikian tap'aapi,
Yhyttääpi ymmärryksen
Täsſä löytääpi läheltä
Sekä herkut hengelliſet,
Että maalliſet maku'et,
Mitä mieleſi tekeepi.

En ole etäällä käynyt
Hakemaſſa harjoitusta,
Piiſaa kotoinen koulu
Talonpojan tarpeheksi.
Iſä ennen A:ta neuwoi,
Ä:tä äitini opetti,
Siihen ſain enemmin ſiitte
Opetella itſe wielä,
Jotta jo wähin kykenen,
Woin panna paperin päälle
Kanſan kaswawan etehen,

Tulewaisten tunnustella,
Tämän-aikaiset asiat,
Kuinka oli kumma aika,
Suomen kansalle kamala,
Wallan waihtuissa Wenääkst.

Talon waarit ne wopisi,
Talon muoriset murehti
Kamahteli kansa kaikki,
Kun ne kuuliwat sanomat
Maaliskuussa mainittawat,
Siitte silmällä näkiwät
Helmikuulla kulkemassa,
Pitkin Suomea sujuwan,
Pitkin maanteitä matawan,
Tutkimattomat tuhannet
Wierasta sotawäkeä,
Kauheilla sotakaluilla.

Saiwat siitte huhtikuulla
Olla' seurassa samassa,
Wetämässä waikiasti,
Ransporttia peräsä,
Eikä miehillä ewästä,
Eikä heiniä hewoilla;
Sapelia miehet saiwat
Hewoisilla hengen waara.

Siitte lankesi sisälle
Toukokuu se toiwottawa,
Pahemmin pelottelewa,
Kun sai kuunnella kotona
Ampumista ankarata,
Pi'ettäwän Piekšämä'ellä.

Sotawäki ſuuri kanssa
Otti oikian aſunnon,
Eſſpää Jstunmä'ellä,
Toinen pää Toholah'essa.

Siit'ei käyty kirkon luona
Kah'en kunkau'en ſiſällä,
Eikä pappia pahaana —
Wenäläiſet weiwät toiſen,
Toiſen pelko wei pakohon.

Silloin kuollehet kotona
Sel'än saarisſa mätäni,
Ettei woinut wie'ä kaikki
Kirkkomä'elle kaukaiſelle,
Eikä kaikki ennättänyt,
Kun oli kuolo kunnollinen,
Aſui tauti ankarampi.

Se oli työnä terwehillä
Että korjata kalua,
Toiſet ne to'en peräſtä,
Toiſet tyhjäſtä pel'osta,
Waikka ſurkia wahinko
Korjatullenkin kalulle
Tuli maantiellä mah'otoin,
Paikotellen poskisſakin.

Saipahan näh'ä ſitäkin
Sunnuntaina ſurkiata
Aiwan aamulla warahin,

Ehto puolella eleä
Katſannolla karwahalla
Ilmitulta Istunmä'eltä,
Sawua ſakeanlaista,
Joka kuohui kartanoista,
Ala taiwahan taſauntui.
Silloin ſiell' on paljon nähty
Kekäleitä kelpolailla,
Kiwiſalmen kartanoista
Aina asti Hintikkahan,
Kestikiewarin talohon.

Katſo nyt, tulewa kanſa,
Koskas läh'et kirkon luota,
Lasket Laukahan rajahan,
Etkö kylmiä kyliä,
Koske kuolleita metisſä,
Näe korkeita kojuja
Tällä matkalla makaawan.
Istu ja itke wähäiſen,
Tätä muutosta murehi,
Anna alainen rukous
Jumalalle julkiſesti,
Että rauhaſſa eläiſit,
Kunnialla kuolla ſaiſit.

Teille on, tulewa kanſa,
Tämä kirja kirjoitettu,
Tämä muisto mainittuna.
Tämä ei kau'akſi käyne
Paitſi pitäjän ſiſälle.

2. Muistojuhlasta.

Tuli taas kynälle kyyti,
Wuoro wuoltulle ſulalle,
Halastulle höyhenelle!
Pännä piſtetty läkisſä
Muistomerkkiä tekeepi
Kanſan kaswawan etehen,
Tulewaisten tunnuſtella,
Juhlan julkiſen pi'osta,
Johon Keiſari kehoitti,
Suuriwoipa, woimallinen,
Waltias Wenäjän maalla.

Kun oli kulunut kaikki,
Lokakuu lopulle käynyt,
Wuonna kun on kirjoitettu,
Tullunna tuhannen päälle
Saatuna ſataa kah'eksan,
Siihen ſeitſemän liſäkſi
Toiſen kymmenen kulua:
Silloin ſuunattu ſolenni,
Juupeljuhla julkiſesti
Wietettihin wielä kerran.

Eſiwalta enſin kaikki,
Herrat oikeu'en omaiſet,
Sitä ſuurella ilolla,
Kuuluttiwat kunnialla.
Sitä piſpatkin pitiwät,
Rohwesſorit ja rowastit,
Kaikki myöskin kappalaiſet,

Kaikki kappelin papitkin,
Apulaiſet aiwan kaikki
Hengelliſellä halulla.

Kutſuiwat kokohon enſin
Seurakunnat ſelkiästi,
Aiwan aamusta warahin.
Kaunistiwat kirkot wielä
Warſin kynttilän walolla.
Itſe päällenſä pukiwat
Juhlawaattehet walitut;
Siitten astuiwat ſiſälle
Heti Herran huoneheſen,
Woimalla warustetulla
Seurakunnalle ſelitit,
Ilmoittiwat ihmiſille
Opin oikian menoista,
Jonka tohtori totinen,
Julkinen Jumalan pappi,
Luterus lujakſi laitti
Kaupunniſsa kaukaiſeſſa,
Wittenperisſä perusti.

Paljon ſiitäkin puhuiwat,
Kuinka kunnian Jumala
Hänen woimalla warusti,
Lahjoitti lawean tie'on
Hengelliſisſä hänelle;
Pani paljon uskallusta,
Rohkeutta runſahasti,
Yli paawin ylpey'en.
Apulaiſen antoi wielä
Melanktonin mainittawan.

Nämät tohti toimellanſa
Wastoin paawia puhua,
Sekä Tetſelin tekoja,
Niin myös Samſonin ſamalla,
Jotka oli paawi pannut,
Synnin kaupalle ſyſännyt;
Rikokſistapa rahoja
Piti paawille tuleman.
Kirja ſitte synnin päälle
Piti Tetſelin tekemän,
Että wielä e'eskinpäin
Saapi synniſſä elää.

Monta muuta kauhiſtuſta,
Taikaiſſakin tapoja,
Muita munkkien menoja,
Joita ei kynällä jou'a
Panemaan paperin päälle
Oppimaton ollenkana,
Kun ei oppinut oſanne
Paawin juonia jutella.
Katoſi kyliſtä kirjat
Katoſiwat kaupunneiſta,
Ei ſaatu ſitä lukea,
Wähän kuulla kirkoſſakin,
Eik' ajalla muutamalla
Saanut ſaarnata kukana
Siinä ſelwäſſä walosſa,
Jonka Jeſus jätti meille.

Waan koska herätti Herra
Tämän ſankarin ſy'ämmen,

Josta silloin saarnattihin;
Tämä saatti saarnoillansa
Ristikunnat rikkahiksi,
Antoi raamatut awata,
Laittoi lapsillen osansa,
Kirjat kaunihit kätehen,
Joihin kuitenkin käsitti
Kaikki ankarat asiat.

Siitä on nyt siirtynynnä,
Kulunut sata'a kolme
Ajastaika'a alusta,
Koska tohtori totinen,
Luterus lujasti päätti
Paawin wallasta wapaasti
Saarnata sanan Jumalan;
Jonka opin onnellisen,
Jonka toiwotun totuu'en
Kohta Kustawi kuningas
Otti wastahan ilolla,
Kah'en kansan suosiolla.
Kaarlo siitte kaunihisti,
Isän kuoltua kuningas,
Sää'yt kutsutti kokohon,
Jotka warsin wahwistiwat
Lasten lapsien hywäksi
Uu'en opin Upsalassa.

Näistä syistä on näkynyt
Kuninkaille kuuluisille
Ruotsin wallassa wapaassa
Juhla julkinen raketa,

Ristityille riemupäiwä,
Jonka Jumala ſowitti,
Että me eläwä kanſa
Sa'an yh'eksän ajalla
Saimme jo kah'esti kuulla
Juupeljuhlan wietetyksi.

Ei tämä eläwä kanſa,
Tuskin myös tulewa kanſa,
Saanne kuulla kutſuttawan
Juupeljuhlalle kokohon,
Solennille ſoitettawan.

Aſiat on aiwan ſuuret,
Joista puhuman pitäiſi;
Waan on puhe puuttuwainen,
Yksinkertainen yritys.

3. Nuotta-ankkurista.

Soiſin Suomeni hywäksi,
Kaupuntini kaunihiksi,
Miehet muutkin werrakſeni,
Poikani paremmakſeni,
Että kuuluiſi kyliſsä,
Hywä nimi naapuriſsa;
Että uuſia etuja
Ajateltaiſi alati
Talonpojan tarpeheksi
Kanſan kaikenkin awuksi.

Wiel' on mielessä minulla
Wanhan aikainen asia:
Kun en saanut sauwointani
Luotohon lujasti kiini,
Aalto se ajoi wenettä,
Wiimein wiskasi wihuri
Apajalta aiwotulta
Toisen kolmannen kohalle.
Peräwaaria pelotti,
Hirwittipä hiienlailla,
Ehkä äänellä isolla
Torui toisessa nenässä,
Itse noitui nostimilla,
Ajalla saman apajan.

Kyllä kynsiä kolotti
Syksykau'et katkerasti
Puristaissa jäistä puuta,
Kiirehen kirokin pääsi,
Wielä wiisikin wälistä
Ajalla yh'en apajan.

Miehet muutkin, jos minäkin
Tuskassa hikoilimme
Kiireissä kesämenoissa,
Parwen aikana parassa.
Parwet ne pakeni kau'as,
Ei saanut sywälle mennä,
Sywän synnyn tietämättä.
Waikka wartta jatkettihin
Pitkä salko sauwoimeksi,
Ei se seisonut selällä,

Liewillä lahetweſillä.
Tuot' on tehty tuon ikänſä,
Eikä tuosta tuohon tultu,
Eikä mieſtä meisſä ollut,
Suomen ſuuresſa ſu'usſa,
Satakunnan kuuluisſa,
Joka ymmärſi jotakin
Awukſi tämän aſian.

Sa'an yh'ekſän alusſa
Kerran ykſi kelpomieſi
Katſeli Halkokarisſa,
Hawahti hahen peräsſä
Wärkin wähän mahtawamman,
Joka hahta hallitſeepi,
Iſot laiwat lainehisſa.

Ajatteli itſekſenſä:
Eikös wihko wiskattawa,
Eli raskas rautahäkki
Auttaiſi apajamieſtä,
Kalamieſtä kannattaiſi,
Koska ſuuret ſuola-laiwat,
Ankarat ſotaalukſet
Haminoisſa hallitſeepi,
Walkamoisſa wallitſeepi?

Jopa kantoi rautakangen
Sillä reiſulla rekeenſä,
Aiwan ankkurin waralle,
Kohta tultua kotiinſa,
Puhui ſelwästi ſepälle,

Haastoi tuota Häyriſelle:
"Käännä kanki kakſinkerroin,
Keitä kiini kolminkerroin;
Itſe ymmärrät paremmin,
Mitenkä pitäis pitimet
Warustaman warren päähän,
Kiini kiehuman kowasti."

Seppo ſeiſoi ja käweli
Wähän ajan arwelusſa;
Pisti piippuhun tupakin,
Kaiwoi kuonat ahjostanſa,
Käski painella paletta,
Löyhytellä lietſotinta,
Lyötti kangen kappaleikſi,
Alkoi kiiellä kipunat
Yli ahjon aika lailla;
Waan ei Häyrinen hätäillyt,
Eikä ſuuttunut Sakari,
Lyytinen lymyhyn mennyt,
Kipunoita kiitäwiä
Säkeniä ſiitäwiä.

Kuluesſa kuu'en tiiman,
Ruokawälin wäistyesſä
Jo tuli kalu kaluksi,
Aiwan juuri ankkuriksi.

Naapurit ne enſin nauroi,
Kyläkunta kummitteli
Tuota turhaksi kaluksi,
Joku joukosta ſanoopi:

"Elkäte mitänä miehet,
Ehk' on hyö'yksi jokaisen,
Arwattu tämä asia."

Miehet marsi maita myöten,
Töiset juoksi jäitä myöten,
Souti poikki Sonkaria
Katsomaan tätä kalua,
Mikä konsti Koiwulassa,
Saatu Sonkarin kylässä:
Seilatessansa selällä
Saawat aikoihin apajan
Sywillä sel'än wesillä,
Kaikilla karin nenillä.
Sepät seurasi peräsä
Osowiitan ottamassa.

Pian mahti maahan joutui
Kulkien kylä kylälle,
Pitäjästä pitkin ensin
Rautalammin rannikoita.
Wiipymättä Wiitasaari,
Kuuluisa kalapitäjäs,
Saapi siitä selwän tie'on,
Pian joutui Pielaweelle,
Suonenjoelle sukkelasti,
Kautta Karttulan osasi,
Kulekselle Kuopiohon,
Maaningalle mahtawasti,
Jinsalmehen isosti.

Min'en tie'ä, miss'on laita

Tämän kuulon kulkemassa,
Tilan tie'än, kuss'on alku,
Kosk'on Koiwulan pajassa
Rauta kiini kiehutettu,
Rakennettu ankkuriksi,
Sakari Lyytisen sanalla,
Juuri Jussi Häyriseltä;
Se oli pitäjän seppä,
Konstin oppinut osaawa.
Kaikki nuoret nuottamiehet!
Wiipymättä wiinaryyppy
Laittakate Lyytiselle;
Ei se paljo palkinnoksi,
Mahti maksaapi enemmän.

4. Kuopion kirkon rakennuksesta.

Kuopioss' on kuulu kirkko,
Juuri julkinen rakennus,
Komea joka kohalta,
Rautakangilla rakettu
Seinämuurit seisowiksi,
Kiwet kaikki kiinnitetty
Kalkkiruukilla kowasti,
Siwutut sileiksi päältä,
Kaikki kalkilla katetut,
Sisuswärkit siewät wielä,
Kaikki kaunista tekoa.

Pitiwät puhetta ennen

Partawaarit paljon siitä,
Kuinka tuoll' on Kuopiossa
Juuri huono Herran huone,
Kirkko kehno kau'an ollut,
Waikk' on maaherran howina,
Ruunun kassan kaupuntina,
Pulskasti puoli sata'a
Ajastaika'a asunut.

Eipä Karplaani kajonnut,
Kiirehtinyt kirkon työhön,
Eikä Rampselli ruwennut
Uu'en temppelin tekohon,
Eikä rohennut rowasti
Akanteri aikanansa
Kirkon korjuusta puhua;
Wasta Walkreeni rowasti
Alotti tämän asian.
Koska ennen aikanansa
Ruotsinwallalla waelsi
Kuwernyöri Kuopiossa;
Sille Walkreeni walitti,
Kuinka huono Herran huone,
Wanha rau'ennut rakennus
Kuitenkin on Kuopiossa.

Nämät kaikki nähtyänsä
Wastasi wapasukuinen
Ja kreiwi rehellisesti:
"Ei ole maata miehetöntä,
Kirwes on joka kylässä
Pitäjä peräti pitkä,

Wirkamiehet wielä ſiitte
Kaupunniſſa kaikellaiſet,
Waikka kirkkonne kiweſtä
Rakennatte rau'an kanſſa,
Waikka waskesta katonkin,
On tei'än oma aſia."

Wiimein maaherra Wipelius
Wasta Walkreenin awukſi
Tuohon tuumahan rupeſi,
Mukautti muutkin herrat,
Kaikki tyyni kaupunniſſa,
Taiwutti talonpojatkin,
Miellytti pitäjän miehet
Emäkirkolla eniſte.
Eihän kappelit kajonnut
Tuohon työhön tyytymällä;
Pantihin pakolla ſiihen,
Eſiwallan woiman kautta
Elatusta äi'illenſä
Makſamahan maan tawalla,
Niinkun laki wanha waati,
Wanha oikeus opetti.

Aſia tuli alulle,
Juuri joutuen jalalle.
Perustukſen pohjan kanſſa
Riiwin riitingin peräſtä.
Koſka Riiwi kohta kuoli,
Meſtari meni lepohon,
Pyſäyntyi pykäysmahti,
Sota ſeuraſi peräſtä,

Raukeſi tämä rakennus,
Puut ne kaikki poltettihin,
Tehty tellinki katoſi
Kaikki kirkon ympäriltä,
Wärkit hankitut wäſäyntyi,
Miehill' oli muuta työtä.
Kohta alkoi toinen aika,
Aika aiwan toiwottawa,
Kun rakenſi rauhan Herra,
Walta waihtui Keiſarille.
Alkoi kohta Kuopiossa
Kirkon työ jo kiirehesti,
Aiwan ahkera rakennus,
Joka kulki kunnialla,
Toſin toimella hywällä,
Kokonanſa korkialle.
Tapulikin wiimein taipui,
Että kellotkin kohoſi
Sen kirkon kiwiſen päälle.
Siell'on warresſa waſara,
Joka tiimoja takoopi,
Hetken päälle hellittääpi,
Wielä wiiſarit ſiwulla,
Tawalliſen taulun kanſſa
Joka kulmalle kuwattu,
Että kanſa köyhempikin,
Niinkun muutkin matkamiehet
Arwoaiſi ajan juokſun.
Sen nyt tietäwät tytötkin,
Mitä miehetkin puhuwat,
Kuinka nyt on Kuopiossa
Julkinen Jumalan huone.

5. Leppäwirran kirkon palosta.

Sanoma Sawosta kuului,
Leppäwirralta lewesi,
Yli Suomen suuri itku,
Waikia walitusääni,
Koska päiwä päälle joutui
Toinen toistakymmenensi
Heinäkuussa heltiässä.
Siell' on pitkänen pitänyt
Waarallista walkiata,
Eli selwemmin sanottu:
Julkinen Jumalan woima
Salli aiwan sammumata
Tulemaan tulikeräsen
Tauwota tapulin päälle
Josta liekkiä lewesi,
Ylös ilmahan yleni,
Sulautti suuret kellot,
Maahan malmina sekotti.

Tuo sama tuli Jumalan,
Joka ei sammune sateesta,
Ei ka'onne kastehesta,
Kirkon kuuluisan kulutti,
Niinkun nikkarit sanowat,
Pykymestarit puhuwat,
Ettei puusta pulskempata,
Suurempata Suomen maassa,

Taitawampata tekoa
Ennen nähty eikä kuultu,
Mahtawimmat maalaukset,
Kuwat kaunihit siſällä.

Kyllä ſaattaapi sanoa,
Sitä kun on ſilmä nähnyt,
Waikka ei puhua paljon,
Sitä kun on korwa kuullut.
Korwa kuitenkin sanoopi,
Toiſinanſa toimittaapi,
Sitä kun ei ſilmä nähnyt,
Niinkun niitäkin monia
Tulen tuimia tekoja,
Joit'on toista toiſen päälle
Sattunut ſa'alla tällä,
Yh'eksällä yrtetyllä,
Tuimia ſo'an tulia,
Paljon kaupunnin paloja,
Jonka enſiste alotti
Kowa onni Kokkolaſſa,
Raahen rankaiſi perätti,
Otti Oulun paljahakſi;
Mitä Turkuhun tuleepi,
Suomen ſuurehen kylähän,
Siitä on puhuttu paljon,
Itſekſenſä ilmoitettu.
Mikkelin komia kirkko,
Kaunis kirkko Kangasniemen,
Julkinen Kalajo'eſſa,
Kaunis wielä Kannukſeſſa,

Kuwitettu kuuluiſakſi,
Tuli ukkoſen tulesta
Poltetukſi Pohjanmaalla.
Monta muutakin kyleä,
Kartanota kaunihinta
Wäkiwallan walkeasta
Owat poltetut porokſi.
Emmä uskalla ſanoa
Tämän päätöksen peräſtä,
Että on e'ellä muita
Kirkkoja ja kaupuntia
Kanſan synti kauhiampi
Nämät waiwat walmistanut,
Koston kowemman wetänyt.
Eipä Jeſus ennen niitä
Katſonut Kalileaſſa
Suurimmikſi syntiſikſi,
Jeruſalemiss' ei ſanonut,
Joita piinaſi Pilatus,
Pahemmakſi pannut niitä,
Kaikki ne kah'ekſantoista,
Kun tappoi Silohan torni.
Kääntymään hän käski muita
Eſimerkistä enemmän.
Jos ſen tie'ät, tyhmä kanſa,
Niin et toiſesti tekiſi
Turhimpia tuomioita,
Että anſaittu aſia,
Oma ſuuri synnin syynſä,
Weti näihin wehkeiſin.
Joka paikass' on pahoja
Wihan alla wielä nytkin.

6. Kerkonjoen myllystä.

Sata miestä on ſanonut,
Toinen puoli on puhunut:
Kerkonjoess' on kelpo mylly,
Juuri julkinen rakennus,
Wasta ſaatu walmihikſi.
Wuonna kun on kirjoitettu
Ja tullut tuhannen päälle
Saatuna ſataa kah'ekſan
Kolmeneljättä kohonna,
Silloin waipui wanha mylly
Wäkiwallan walkiasta
Kosken pohjalle porokſi.

Miehet mielellä pahalla,
Itkuſilmisſä iſännät
Marraskuulla matkusteli
Käſi taskusſa käweli,
Keskustellen keskenänſä:
"Miehet weikkoſet, mitenkä
Me nyt mylly ſaataiſihin?
Paljo kanſa'a kylällä,
Paljo maata myllytöintä.
Alamylly aina huono,
Niinkun kaikki muutkin myllyt
Näisſä ſeu'uin ſemmoiſia.
Talwi päälle päätymäsſä,
Tuisku, pakkanen tulosſa —
Miehet, mitäs nyt tehä'än?

Jopa siitte joulukuulla
Kerran keskensä isännät
Pyhä-iltana puhuiwat:
"Koska meill' on kunnon koski,
Tehkäämme mylly kanssa,
Joka jauhoja jakaapi,
E'emmäkkin ennättääpi!
Tulisihan tullikappa
Tekomiesten tarpehiksi,
Myllyn mahissa pi'oksi.
Kyll' on miehiä kylällä
Wanhempia, nuorempia,
Kaukahall' on puita kanssa
Suurempia, pienempiä,
Wiel' on honkia halastu
Suorempia, kierompia.
Minkäslainen mittakeppi
Seinäpuille pantaisihin
Joka passaisi paraiksi?
Pi'etään nyt pitempi mitta,
Erilainen entisestä,
Pannahan paria kaksi
Yhtä rinnoin yrttämähän.
Meill' on mestäri lähellä,
Oppia omalla maalla,
Koukkulammilla kotona;
Semmoisia seppiäkin,
Jotka taitawot takoa
Rakennuksen rautawärkit.
Matti mahtinsa paneepi,
Toiset miehet totteleepi,
Pojat pohjan laitoksessa."

Taſaiſesti kaikki taipui,
Tuohon tuumahan rupeſi;
Miehet yksimieliſesti
Alkoiwat alusta talwen
Puut katſella kankahalta.

Saiwat aitan ſalwetukſi
Tukalalla tuiskuſäällä,
Kestiwät kun kelpomiehet,
Aiwan niinkun aikamiehet,
Tahtoiwat ja tarkeniwat
Jäistä puuta jälkytellä.

Awulliſen aitan ſaiwat,
Siſuswärkit ſiewät wielä,
Rattahat hywin raketut,
Paniwat paria kakſi
Kunnollista kulkemahan,
Yhtä rinnoin yrttämähän
Aiwan aitaſſa yh'eſſä,
Jotka kyllä jou'uttaapi,
Suoriittaapi ſuuret kuormat
Ilman wiikon wiipymättä.

Sen minä to'ekſi tie'än,
Jonk' olen kotona kuullut
Monen myllärin ſanowan,
Kerkonjo'eſs' on kelpomylly,
Joka jauhot jou'uttaapi.
Ei puutu hewoſen heinät,
Eikä mieheltä ewästä
O'otettaiſsa ollenkana.

Myllyn haltiat hawahti
Wähän wäärryyttä olewan
Myllärisſä muinaiſessa,
Walitſiwat wahwan miehen
Kelpokalun katſojakſi,
Tuli wirka Wilhelmille
Tullimahti Markkaiſelle.

Mitähän Sari ſanoiſi,
Jos nyt antaiſi iſännät
Wielä wirkanſa takaiſin,
Laittaiſiwat Laitiſelle
Wielä u'uen wirkawaalin?
Waan on tuota toiwoakkin
Aiwan turha Toikkaſella:
Joka kerran kekſitähän
Sitä aina arwellahan,
Joka on wähäſſä walski,
Sit' ei panna paljon päälle.

Kerran minä mieleſſäni
Kerkonkoskella käwelin;
Sain ſiellä ſanoja näitä,
Kun tuo kunnian iſäntä
Kutſui enſin Kampinmä'ellä
Wierahakſenſa minua;
Jaakkopa jalo iſäntä
Antoi ſitten aamuſella
Watajalla wahwan ryypyn.
Itſe Nokkalan iſäntä
Käski käy'ä katſomaſſa
Enſin myllyſſä minua,
Kutſui ſitte kammariin,

Wirkkoi ſanan Wilhelmille,
Antoi ſiellä aika ryyppy.
Eipä ſitte päiwän päälle
Mieli maistunut meſille,
Hunajalle höyrähtänyt.
Wielä wiimeinen katoſi,
Haihtui Hoikan taipaleella.
Kyllä ſe kyläſſä ſitte
Palwalah'eſſa parani;
Siinä iſäntä ſiweli
Minun mieleni hywäkſi.
Ei ſe ryyppy ennättänyt
Korwan taſalle kohota,
Kun jo luonto liikahteli,
Juohtui mielehen minulle:
Jos minä kotihin jou'un,
Ja nyt pääſen pännän luokſe,
Kirjoitanpa kieſawita
Ja panen pari ſanaa
Kyläkunnan kunniakſi
Sitä kun on ſilmä nähnyt,
Koska wielä korwa kuullut
Miesten kaukaisten kehuwan,
Kirkonkylän kiittelewän,
Horonpohjankin puhuwan:
Kerkonjo'eſſä' on kelpo mylly,
Juuri julkinen rakennus.

7. Pappilan uudesta pirtistä.

Julkinen Juhannusaamu,

Keſäpäiwä kelwollinen
Silloin lankeſi ſiſälle,
Koska Kontrahtirowasti
Walmisti perehen pirtin,
Josſa käywät kirkkomiehet,
Maata ſaawat matkamiehet.

Itſe rowasti iſäntä,
Rakas pappi Rautalammin
Tuli myös itſe tupahan,
Aiwan aamulla warahin.
Eikä juuri joutawilla,
Tullut turhilla puheilla;
Toi hän tuonne tulleſſanſa,
Kantoi kallihin tawaran,
Aika raamatun aſetti
Pitkän pöy'än kunniakſi,
Olewan tuwan omana
Toſin toiwoſſa hywäſſä,
Jos ſe joukoſſa tuliſi,
Mieſtä miehiſſä oliſi,
Eli waimoiſſa waroja,
Koska kirkoſta tulewat,
Etſiä eſipuhetta,
Teesti temmata käſihin.

Toiwo toinenkin hänellä
Oli täſſä täy'ellinen,
Että muutkin matkamiehet
Kaukaiſemmat katſeliſi,
Tutkiſit to'ella tuota,
Illoin, aamuin ahkerasti,

Kun pitäwät korttieriä,
Owat öitä pappilassa.

Saamme toiseksi sanoa,
Kiitokseksi kirjoitella,
Ettei hän ewäätä tullut.
Silloin jo oli sisällä
Neuwo pi'etty neitsyelle,
Panna pannu lämpimäksi,
Kahwen kansa walmistella,
Kupit kuultawat siwulle,
Siitte seurassa jälestä
Itsensä isännän kanssa
Tulla uutehen tupahan.

Tämä rohkeä rowasti
Neuwo neitsyttä hywästi
Kaatamahan kaikellaista,
Se'otella semmoista
Kupin kullenkin osaksi,
Tottuneille toisen wielä.
Ukoista uni pakeni,
Pitiwät puhetta siitte,
Hiljaksensa haasteliwat:
Suu se maistaapi makean,
Kieli kypsen koitteleepi.
Waimot kansa wanhat, nuoret
Kehui paljon keskenänsä
Tuwan uu'en tuomisista,
Juhlaeineistä enemmin.
Täst' on muisto muutamilla,
Hywä huuto taitawilla.

Toiſet tomppelit pitäwät
Kaikki yh'enkaltaiſena,
Panewat hywän pahakſi,
Laimin lyöwät laupeu'en,
Ohitſe opinkin käywät,
Kirjapöy'än kiertelewät;
Enemmän ihastuiſiwat,
Jos ois pantu pappilaſſa,
Tuotuna tuwan omakſi
Kah'et eli kolmet kortit,
Kynttylätä kyllän päälle,
Pantu pöy'älle puteli,
Jok' ei kupiſta kuluiſi,
Korttelita kallistuiſi,
Ei oiſi ikäwä ilta,
Eikä aamu aiwan pitkä.
Kyllä ſiitte päiwän päälle
Kokki pappi, kyökki kirkko,
Pirtin pöytä alttarina.
Tälle luokalle ſopiipi
Myöskin waatetta walita,
Uutta taattia tapailla,
Jok' on wirka wirhellinen
Julman juomiſen ſiwulla.
Aluss' on hywät aſiat,
Lopuſſa pahat puhe'et;
Taas jo taukoaa runoni
Lauluni lamahan käypi.

II. Kiitosrunoja.

8. Suomalaiſen kirjalliſuuden ſeuralle.

Soiſin Suomeni hywäkſi,
Kaupunkini kaunihikſi
Sananlasku ſangen wanha,
Mutta wielä muiſtettawa.
Kyll' on Helſingin kyläſſä
Ajaſtaikoja aſuttu
Wiſſiinkin ſatoja wiiſi,
Waan onko wähän wajaalle
Eli päälle pikkuruiſen,
Empä tuota tarkoin tie'ä.

Waan ei ennen Helſingiſſä
Sia ollut oppineitten,
Koti korkiaſukuiſten,
Iſtunta iſojen miesten;
Oli Turku toimellanſa,
Koulun korkean kotina.
Siinä oli oppihuone,
Aikanſa akatemia
Paikoille pari ſataa,
Kyllä kymmentä wajaalle.

Waan ſe Suomen ſuuri äiti,
Th[illegible] tuli turmiolle,

Tuimassa tulipalossa,
Rikki rinnoilta repesi.
Niin silloin nisätkin kuiwi,
Äi'iltä imettäwältä.
Lapset laajalle hajoili,
Isät kulki itkusilmin
Koh'en päiwän koittamista,
Auringon ylenemistä;
Saiwat sian Helsingissä
Niinkun Lothi muinon löysi,
Sai Zoarissa sianssa,
Tultuaan tulipalosta
Sotomasta sorretusta.

Filosohwi, suuri wiisas,
Plato laittoi ensimmäisen
Akatemian alotti
Kreikanmaalla mainiolla,
Osti maata maksun eistä
Akatemolta lunasti
Johon koulunsa kohensi,
Alusti akatemian.
Siitä saiwat siitte muutkin,
Alkunsa akatemiat.
Saksan mailla on ennen saatu,
Siitte Ruotsissa ruwettu,
Wiimein saatu Suomessakin
Jo sia sille nimelle.

Suokohon Jumala suuri
Aina kunnian asuwan,
Herrau'en Helsingissä,

Liiton arkin liikkumata!
Että oikeus oliſi
Warſin wahwa ja totinen,
Että oppi onnellinen
Olis' oppihuonehisſa,
Wielä muuta wiiſautta
Mieli määrältä mitata;
Koskä hän on pääkſi pantu,
Suomen ruunukſi ruwennut,
Korotettu keiſarilta,
Tehty tuomarin talokſi,
Pantu aika pappilakſi.

Suuri kiitos, ſuuret herrat,
Wiiſau'en wiljeliät,
Toimen totiſet jäſenet!
Waikka kielet korkeatkin
Ymmärrätten, yhtä kaikki
Suwaitſette Suomen kielen
Kaswamista, karttumista,
Annatten apuſanoja,
Walmiſtatte walkeuttä
Sywänmaisſa ſyntyneille
Kaunihilla kirjoillanne,
Että peittyiſi pimeys,
Sumu kanſasta katoiſi;
Että walkeus wapaasti
Lewiäiſi lentämällä,
Linnun ſiiwillä iahan.

Se on kiitos kirjoitettu
Sanottu Sawon kyliſtä,

Annettu alamajoista,
Miehiltä mitättömiltä,
Oſotettu oppineille,
Jotka ratki rakkahasti
Suwatſewat Suomen kieltä,
Ottawat opin tiloille
Sawon raakoja ſanoja,
Talonpoikaisten puheita.

Mont' on miestä maakyliſſä
Sa'an yh'ekſän ajalla
Opin kaswoja katellut,
Toimen tietä tunnuſtellut,
Ett' on kirjat kaikellaiſet
Oppineilta ohjattuna,
Kahjoitettu lapſillemme;
Koska itſe korkeatkin,
Eſiwallan enſimmäiſet
Antawat luwan lukea
Opetella outojakin,
Koska myös papit paremmin
Erilailla entiſeſtä
Tahtowat talonpojille
Walkeutta walmiſtella.
Siihen on ſiwulle wielä
Annettu awiiſikirjat,
Saatu leh'et lentämähän
Talonpoikien tupihin
Joka lyſtääpi lukea
Warſin wanhoja ſatuja.
Siinä on ſiſällä kanſa
Aiwan uu'etkin aſiat,

Että yksinkertaiſetkin
Saawat mieltänſä mitata,
Järjen jousta jännitellä,
Ulkomaankin nutiſilla.

Juuri on ſitä ſama'a
Ajatellut Suomen ſeura,
Kun on Kultalan aſiat
Suomen kielen kirjoittanut,
Että kieli kirkastuiſi,
Sekä mieli wirkistyiſi
Aiwan uutehen elohon,
Miss' on wanha waillinainen.

Moni kirja kiitettäwä
Ompi aikain kuluiſſa
Tullut ennenkin tutukſi
Tuskin toista tuon nä'öistä,
Kun on kirja Kultalasta.
Mikäs paikka on pahasti
Toiwoſelta toimitettu,
Eli Elſalta enemmin?
Kylläpä joka kyläſſä,
Aiwan tälläkin ajalla
Olis työtä Toiwoſellen,
Ehkä wielä Elſallenkin.
Sanat on ſangen ſomasti
Joka miehen mieltä myöten
Siihen pantuna ſiſälle.
Wälistä lukian luonto
Weſiſilmäkſi wetäypi,
Toiſin paikoin taiwuttaapi,
Liikuttaa lukian luonnon

Hyvätä hywille mielin.
Se paras papin rukous
Herättääpi hartau'en,
Se paras Suomen pakina
Sy'äntä ſytytteleepi,
Kaikki käypi kaunihisti
Jost' on kiitos kirjoitettu,
Sanottu Sawon ukoilta
Teille, taitawat tekiät,
Hywät herrat Helſingisſä!
Empä tie'ä, enkä tai'a
Teh'ä teille kumminkana
Parempata palkintoa
Laitetuista lahjoistanne.

9. Turun wiikkoſanomain kirjoittajille.

Wielä paljon wiiſautta,
Paljo tuntoa Turusta,
Tuli meille mennä wuonna;
Siellä oli oppineita,
Joilla oli ou'oillenkin
Sanomista ſangen päljo.
Wuo'eſſa wiikkoja meneepi
Kakſi kuu'etta kuluupi;
Jopa koko wiikon päälle
Koko arkki annettihin
Täynnä ſuotuja ſanoja.
Monta ihmettä iſoa

Saawat näh'ä Suomalaiſet,
Kaikki kaukaiſet ſanomat,
Warſin wanhatkin aſiat,
Aſiat erinomaiſet,
Mitä maaſſa mainitahan,
Tuli kaikille tutukſi.

Moni tahtoi ja tapaili
Niitä lehtiä lukea,
Niitä karttoja katſella,
Kusſa ne kummat aſiat
Oli maailman oſiſta,
Koko wahwuu'en waellus,
Pyſyminen, pyöryminen,
Kulkeminen, kääntyminen,
Oppineilta oiwallettu;
Joiſſa Aaſian olento,
Europan elämän laatu,
Amerikan ajan juokſu,
Waltakuntain waihetukſet,
Muita ihmeitä iſoja,
Joit'ei ennätä puhua,
Eikä kerkiä kehua,
Eikä ole ennen kuultu,
Eikä uskottu olewan.

Nyt on ſaanut Suomen kanſa
Ulkomaalta uu'en tie'on,
Tie'on oppinſa alusta,
Jok'on juuresta juteltu,
Asti paawiſta alettu,

On siinä siwussa tullut
Mahometti mainitukſi.
Jo on Luterus lu'ettu,
On saatu samati näh'ä
Niistä suurista so'ista,
Joita usko ennen kärſi.
On jo kansſa kirjoitettu
Suomen surkeimmat asiat;
On jo meille ilmoitettu
Kaikki kauheimmat eläwät,
Jotka maalla matkustawat,
Taikka merellä menewät;
Tehtynä tutukſi meille
Neki suuret suolawuoret,
Tuli wuorten tupsaukset.
Myös on tehty tiettäwäkſi
Tarinaiset taitawasti,
Siihen liitetty liſäkſi
Runsaasti runoſanoja,
Pantu wielä palkioksi
Waka wanha Wäinämöinen,
Myös on loih'ettu lopulla,
Wielä päälle päättehekſi,
On tullut oma puheemme
Suomen kieli kiitetyksi.

Moni ihminen ihaistui,
Kun ei kuulunut ikänä,
Mitätöintä milloinkana;
Jos han wähä joutawia
Oli seulottu sekahan,
Ei se riko miesten mieltä,
Ei siitä walita waimot.

Näin ne ſanowat Sawoſſa
Mei'än puoleſſa puhuwat:
Ei ne herrat helpommasti,
Maaten runalle rupea,
Jotka näitä jou'uttawat,
Kun ne kaikki katſelewat,
Wanhat historiat hakewat,
Wasta alkuiſet aſiat,
Samati Suomen ſanomat
Antawat awiiſin päälle.
Ihmettelewät iſosti
Räntti konstin korkeutta
Että ſekin ennättääpi
Teh'ä kaikki kauppakirjat,
Joiſſa herkut hengelliſet
Tarkoin tallella pyſywät,
Ja wielä wiikkoſanomat
Yli Suomen ſuorittawat.

Sawon taitawat ſanowat,
Toimelliſet toiwottawat
Että tuntoa Turuſſa
Olentoa onnellista
Piiſaiſi pitemmän päälle,
Lapſen lapſille hywyyttä;
Lähettäwät lämpöſiä,
Kiitokſia kirjan kanſſa
Tuonne Turkuhun takaiſin.

Nyt mä lauluni-lopetan
Kosk' en ſaanut ſyntymähän
Niinkun Könni kellojanſa
Seppä iſo-Ilmajo'ella.

10. Merimiehille.

Wasta wanhalla l'ällä
Wirrekſeni wiimeiſekſi
Ymmärſin yh'en aſian
Aiwan arwosta iſosta,
Kokonanſa korkeasta,
Kun on kuuluiſa kulento,
Merimahti mainittawa
Tupawäeltä tuntematon.
Sepä waankin wahwan luonnon,
Tarkan toimen tarwitſeepi,
Perustetun pitkän mielen,
Ettei kummasta kulusta
Hämmästy hätätilaſſa,
Eikä säitä säikähtele.
Ei ſowi ſywille mennä
Sywän ſynnyn tietämätä,
Tuntemata tuulen mielen.

Miehiä on miehet kaikki,
Mitk' on miesſä ollakſenſa,
Jotka maita matkustawat,
Työnſä toimella tekewät;
Merimies on merkillinen,
Joka aalloilla ajaapi.
Ei kohta kotona käy'ä,
Kun laiwa lah'elta lähti,
Seilit ottiwat ſelälle.
Haihtui ſilloin herran rouwa,
Unehtui ukolta akka,

Kun laiwa lah'elta lähti
Tuuli tuuwitti alusta.
Tie on pitkä tietämätön,
Aika arwelun alainen,
Kaukanako käytänehen,
Milloin tuolta tultanehen,
Wiiwytäänkö wuotta wiisi,
Waiko wuosi, waiko kaksi.
Kaikki katteini lukeepi,
Joka tarkan tarwitseepi
Teh'ä reisusta rätingin,
Kuinka kauppa kannattaapi,
Woitto woimassa pysyypi,
Mitä miehille tuleepi,
Kuinka kuulta maksetahan,
Kuinka waarat wältetähän,
Kierretään kiwikaria.

Herroja on herrat kaikki,
Oppineet on oppineita,
Wirkatyönsä toimittawat,
Ansaitsewat miehen arwon;
Wisisthin wirassa siinä
Koko miestä koitellahan.
Kukas arwoaa asian
Sy'änmaissa syntyneistä,
Kuink' on kallis kauppakeino,
Mikä taattawa tawara,
Rahasummat kuinka suuret.
Yh'en miehen mielen alla
Kulekssiwat kuohun päällä,
Aalloilla ajeltawina,

Wihurilta wietäwinä.
Ei tunne tupa-iſännät
Paremmin kun palweliat
Miehen toimesta mitänä,
Joka hah'en hallitſeepi,
Työtä tyyrisſä tekeepi,
Pimeisſä perän pitääpi.
Ei ole ſoutu ſaaren päite
Matka mantereen näkywin,
Koh'en kuuta kulkeminen,
Wielä pilweä wähemmin,
Eikä tuttu tuulen ſuunta,
Lasku laineihen mukahan.
Mitäs miehistä puhumme,
Jotka ſeiliä ſelaawat,
Purjeita pujettelewat,
Rihmarappuja rawaawat,
Niinkun okſalla orawa,
Hongasſa hawuttomasſa,
Hämähäkki werkosſanſa,
Lukki luomasſa omasſa.
Wuoret wierywät ſiwulla,
Toiſet eisſä ja takana,
Kuohuu kuolema kupeilla,
Wähän lautoja wälisſä.

Meit' on maalla miestä monta,
Wahwalla waeltamasſa,
Astumasſa anturalla,
Kuolla kumminkin pitääpi.
Monta on mereltä tullut,
Toiſia yhä tuleepi,

Waarina waeltelewat,
Maalle hautanſa hakewat.
Kaikki maalla märkäneiſſi,
Happaneiſſi haiſewakſi,
Tuima kanſalle tuliſi
Jos ei mentäiſi merelle,
Liikuttaiſi liemen päällä.

Kerran minä kelpolailla
Puhuttelin puolen yötä,
Puolen päiwä'ä kewäistä
Merimieſtä merkillistä,
Purjewärkistä puhelin,
Tyyrin työtä tiewustelin
Lokalautoja kyſelin,
Yhtä toista kaikellaista
Matkustaiſſa ulkomaille.
Merimieſi merkillinen
Puhui kaikki kannallenſa.
Minä waan en ymmärtänyt,
En paljon paremmin tienyt
Kun koppi kepin peräſſä
Kukon laulun kuultuanſa.

11. Kestikiewari Lyytiſelle.

Ahkeruus on lapſen arwo,
Työ ja toimi wanhan turwa,
Jota Jaakoppi Juteini
Herra ſihteeri ſanoopi.
Ylpeys on yksi niistä

Wihattawista wi'oista;
Nöyryys on näkynyt aina
Joka ſää'yſſä ſopiwan.
Kenpä arwosta alainen
Ilman itſe-mieleſtänſä,
Sill' on ymmärrys yläinen
Muien kaikkien katſellen.
Wiiſaus on wielä ſitten
Kaikitekkin kallis lahja,
Toimi on jalo. toweri,
Joka leiwänkin liſääpi,
Arwon kanſſa anſaitſeepi.

Katſo mieſtä kauan enſin,
Jos tah'ot tapoja tietä;
Elä mieſtä ennen kiitä
Kun tarkoin tapanſa tie'ät.
Moni lasſa lastattuna
Ompi toiſte mielen mieſi,
Moni piennä pilkattuna
Toiſte toimella eläpi.

Kerran kulki Kainulainen,
Talonpoika pohjalainen,
Sawon maata matkusteli;
Kauan katſeli kyläſſä,
Taloſſa Toholah'eſſa,
Kuinka on pytingit py'ätty,
Käſityöllä kaunistettu,
Tuwat tehty miesten tulla,
Talli tarpeekſi hewoisten;
Kuinka kellari kehätty,

Walwin kansſa walmiſtettu,
Seinämuurit ſeiſowakſi,
Laki laskettu lujakſi.

Katſeltua Kainulainen
Puhkeſi tähän puheeſen:
"Ei ole maata miehetöntä,
Onkos puuta oksatonta;
Talo on talon näköinen,
Kylä on kylän kokoinen,
Kyllä kaikelta koh'alta;
Minä en milloinkaan kyſyne
Kuinka kauan tuot' on tehty,
Waan tah'on paremmin tietä,
Mitkä miehet näit' on tehnyt;
Täss' on kaikki täy'ellistä,
Ei ole pilattu puita,
Eikä turmeltu tupa'a."

Sattuipa Sawon iſäntä
Kansſa ſilloin kartanollen,
Joka wastaſi wapaasti
Pohjalaista porstuassa:
"Tietähän nämät tekiät,
Kosk' owat kotikylistä —
Itſe on iſäntä täsſä;
Waikk'on warrelta wähäinen,
Mutt' on muutoin miestä kaikki;
Ehkä on matala ääni,
Wiiſas ſillä wastatahan.
Ei ſe käännä kaikin aioin
Sinne tänne ſilmiänſä,

Waan ſill'on ſiſällä ſilmät
Joilla kauas katſeleepi."

Oli ſe lykky Lyytiſellä,
Onni Pentillä peräti,
Tulla ſihen ſillan päähän,
Pääſtä tällen penkerellen,
Kosk' on mies joka koh'alta
Misſä miestä tarwitahan,
Ehk' on emännän perintö,
Laitokſet on lautamiehen,
Jok' on tuttu tuomarilta,
Wasta wirkahan walittu.
Ehkä on jo ennen ollut
Aſesſorin arwioſſa,
Niitä patſaita paraita
Talonpoikain lawoilta,
Ain' on pännäkin apuna
Keſtikiewarin kyliſſä,
Waikka pilkkana pitäwät
Wihamiehet wielä nytkin.

Mutta ykſi yſtäwiſtä
Sanoopi ſamalla lailla:
"Olipa onni Lyytiſellä
Tulla ſihen ſillan päähän,
Pääſtä ſillen penkerellen,
Saaha ſe walittu waimo,
Erinomainen emäntä,
Jok ei ſäiköitä ſäwyllä,
Eikä äänellä peloita,
Waikk' on toimi toimellinen,

Waikka wastaapi aſiat,
Hywälle ja huonollenkin,
Hiljaiſilla huulillanſa
Lauhkialla luonnollanſa.
Wielä ſe wihanta kaswo,
Silmän luonti ſiiwollinen,
Kaunis katſanto ſuloinen —
Sepä kaikki kaunistaapi,
Itſekkin talon iſännät,
Emännät enemmin wielä."

Wielä wanha Wihta Paawo,
Yksi toinen ystäwistä,
Sanoopi ſanalla tällä,
Jolla muka muutkin miehet:
"Oli ſe lykky Lyytiſellä,
Onni Pentillä peräti,
Tulla ſiihen ſillan ſuuhun,
Kohota ſillen koh'alle,
Misſä miestä tarwitaankin,
Wakaista waa'itaankin;
Eipä ſiinä ſillan pääsſä
Tuhma aikahan tuliſi.
Eikös ollut Eljakſella,
Iſännällä entiſellä,
Onnen ohjakſet olalla,
Saaha ſemmoista wäwyä;
Kukas wanhan appiwaarin
Oiſi palwellut paremmin,
Muiſtaiſiko muoriakin
Joka tolwana totella,
Siinä ſiiwosſa pitä'ä?

Eikös ſe emäntä kiitä
Lykkyänſä Lyytiſestä;
Nytpä näkyypi näköiſä,
Salmen rannalta rakennus,
Komia joka koh'alta,
Siiwo käytökſet ſiſällä,
Tawaroita tarpehekſi,
Yhtä toista kaikenlaista,
Kunniata kummallakin."

En pannut paperin päälle
Toisten wanhoja waleita;
Nämät puustawit puhuwat
Sitä kun on ſilmä nähnyt,
Korwa kuullut kunnon miesten
Sanowan ſamalla lailla.

Kynnys wääriä kylähän:
Käyppä kerran katſomaſſa,
Onko liikoja liſätty,
Onko wiskottu waleita. —
Jos menet ſiſälle ſiitä
Puhuttele puhtahasti
Iſäntätä itſeänſä,
Lautamiestä miehen lailla;
Eli jos emännän löy'ät,
Tokko tointa puuttuneepi,
Eli ryhtää'kö rätinki?
Ei wanha waletta lauſu,
Wihamies ſitä ſanoopi.

Koska kerran kelpo herra,

Mieſi oppinut oſaſi
Tämän kehnon kirjoitukſen
Luonnon toimella lukea,
Sanoi ſuulla julkiſella:
"Eipä oikein oſannut
Wihta Paawo wiiſahasti,
Ruweta runon tekohon,
Kun ei arwannut alusta
Panna paraita ſanoja;
Kosk' ei kohtuutta ylistä,
Kyllin kiitä raittiuutta.
Raittiuus on rauhan kanta,
Juopuminen julma synti
Joka kanſat kaa'uttaapi
Kyllä Suomenki kyläſsä,
Perin pohjin turmeleepi.
Waan ei Penttiä petetty,
Wiinan kanſsa wiiwytetty,
Ei ole löytty Lyytistämme
Rouwisſa rotiſemaſsa,
Eipä ſaanut Sakſan wiina,
Eikä emännän tekemä,
Oma Suomen ſuorittama,
Mieſtä mielellen pahalle;
Eipä ryypyt reisſuwaisten,
Ei käsky keräjämiesten,
Tehnyt tunnon turmiota."

Wähä wäärin muuan herra
Aiwan aatelis-ſukua
Arwaſi tämän aſian:
Sanoi wiinan wiettelewän,

Norrin narrikſi tekewän,
Wäkiſekkin wiimein wiewän
Lukkarin ja lautamiehen,
Siihen wirkahan wetäwän,
Jota joukot juopuneitten
Toimittelewat to'ella.
Kuitenkin on korwa kuullut,
Sitä myös on ſilmä nähnyt,
Wielä niisäkin wiroisſa
Istuwan koko ikänsä
Päällä pettämättömällä —
Ei wirka wi'oille weiſi,
Jolla mieltä muutoin oiſi.

12. Koulumestari Hemlanterille.

Joka lasſa lastatahan,
Miesſä mielehen tuleepi;
Joka piennä pilkatahan,
Wanhana walitteleepi;
Sananlaskut fangen ſelwät,
Walmistetut wanhemmilta,
Meiltä mielehen otettu,
Sy'ämmehen ſylkytetty.
Ei ſanat Sawosta puutu,
Karjalasta kanteleita,
Ei kaikki katolle nouſe,
Jotka rappuja rawaawat;
Ei kaikki kapoille pääſe,

Jotka pänneä pitäwät
Koulusſakin korkeasſa.
Toiſet ſaawat ſuuret ſarwet,
Toiſet pienillä palaawat.

Minä olin orpo poika
Syntynyt Sawon rajalla,
Kyntömiehen kartanolla.
Jou'uin juokſewan jälille,
Ainakäywän askelille,
Perityltä pelloltani,
Matkalle iſäni maalta.
Kun ma kynnelle kykenin,
Alottelin askelille,
Niin ſuoſtuin ſukuni töille,
Palkkapojakſi panetin.

Juohtui mielehen minulle,
Yhtenä keſäsſä yönä,
Tottumahan toiſta kieltä,
Puuſtawia piirtämähän.
Tuolle nauroi naapuritkin,
Iſännätkin irwesteli:
"Tuosta ſe herra tuleepi,
Aika pappi paukahtaapi."
Min' en wirkkanut mitänä;
Wasta annan wastauksen.

En ole etäällä käynyt
Hakemasſa harjoitusta
Suuren kukkaron kululla,
Enkä wanhemman waroja
Kuluttanut koulun kansſa;

Totta tunnen toiſen kielen,
Pi'än wähin pänneäkin.
Mies olin miesten ſeasſa,
Poika poikain pariſſa,
Sotajoukoſſa ſopiwa,
Miekkawäeſſä mielen kanſſa.
Kerran kerſantin kepillä,
Unterupſierin nutulla,
Kaulukſeſſa kallis nauha,
Hopeasta hohtawainen,
Samati ſapeli wyöllä
Käwin Kuopion katuja.
Ymmärrän myös ymmärryksen,
Walitun wakſiinikonſtin.
Tai'an kirjat kiinitellä,
Kaikki kanſihin ſitoa.
Olenpa otettu wielä,
Kappamiehekſi katſottu,
Koko koulumeſtariksi,
Suuren kirkon ſuntiakſi,
Rautalammille rakettu.

Kas niin on kapoille tultu,
Niin on leipäni lewinnyt,
Sahtituoppini ſakonut,
Toiſen miehen toiwomata,
Wihaſuowan ſallimata.
Jumalall' on onnen ohjat,
Luojalla lykyn awaimet;
Ei katehen kainaloſſa,
Pahan ſuowan formen pääsſä.

Kangasniemen karwakulmat,
Entiſet ikätowerit,
Haukiwuoren harjaparrat,
Muinoſet muka-jäſenet!
Minull' ei paha'a mieltä,
Eikä wiikkoista wiha'a,
Jos on matka markkinoille
Toistekkin Toholah'eſſa,
Käykäte minun kotona,
Maantieſſä minun majani.
Tulkate minun tupaani,
Saatte ſanoja hywiä;
Käytänehen kammariſſa,
Potun kannan kaapiſtani,
Korkin pullosta kohotan,
Pullon pöy'ältä ſiwallan,
Sillä makſan muinoſia,
Pieniä pilkkaſanoja,
Joita kärſin käy'eſſäni
Haukiwuoren harjumaita,
Sawon ſynkeillä ſelillä.
Ei ſanat ſanoihin puutu,
Wirret weiſaten wähene,
Jolla ainehen alotin,
Sillä lauluni lopetan.

13. Tolppari Palmulle.

Kuule, katſo, Kalle Palmu,
Jalo tolppari totinen!

Joka annoit aiwan ſuuren,
Seurattawan ſelkeästi,
Eſimerkin markkinoilla.
Tuhat miestä tunnustaapi,
Sata waimoa ſanoopi,
Lapſet laulawat ſopisſa,
Ettei monta markkinoilla
Palmun wertaista kulekſi.
Mont' on miestä markkinoilla,
Monta miestä, monta mieltä,
Paljon konnan koukkuiſſa,
Waan on harwalta hywiä,
Hywän nimen haltioita.

Yksi ystäwä wakuu'en,
Sekä totuu'en toweri,
Kuului puo'isſa puhuwan:
"Se on Palmulle paremmin
Hyötynä hywä nimenſä,
Kun olla omistajana
Tuntemattoman tawaran."
Toiſet haukkui tolwanakſi,
Perityhmäkſi perusti,
Kun ei ollut ymmärrystä
Palmu raukalla paremmin.

Saatua tämän ſanoman,
Tämän kumman kuultuanſa,
Taskuwarkahat wapiſi,
Roswot rohkeat häpeſi,
Metſän worot woiwotteli,
Wettyi ſilmät weiarien,
Wiekas nauroi ja wihelſi.

Kun ſen kuuli kunnon herrat,
Kiitteliwät Ruotſin kielin,
Sekä Suomekſi ſanoiwat;
Ettei monta markkinoilla
Kallen kaltaista käwele;
Suotto-herrat ne ſohahti:
"Piru olkohon pitäiſin
Toiſen puolen palkastani,
Elikkä enemmän wielä."

Talonpoika Pohjolainen!
Mitäs mahtaiſit ſanoa,
Jos ſen joku toinen mieſi
Ylösottanut oliſi?
Eipä hiiret hiiskahtaiſi,
Pentu haukkuiſi perähän.
Waan ſe waka Kalle Palmu,
Jalo Tolppari totinen,
Kyſyi kyllä kiiruhusti,
Tiewusteli taitawasti
Oikiaa omistajata
Tieltä löy'etyn tawaran.
Kun ſen kuuli kulkeneekſi,
Heti kohta ſai hewoiſen,
Jolla jou'utti jälestä.

Tästä ſiis näh'ään to'ella
Ettei kaikki Suomen kanſa,
Eikä lapſet Rautalammin,
Wiel' oo tuiki turmeltuna,
Tärwättynä kaikki tyyni.
Saattaapi ſatalu'uisſa

Miehen toiſenkin tawata,
Rehelliſen retkilläns'ä,
Waelukſesſaan wakawan.

Etten lii'alla lorulla
Wirttä pitkäkſi wenytä,
Lamahuta lauluani,
Pääſtän wirteni wälehen,
Annan lopun aikananſa;
Mah'an mainita ſanalla
Hänen waltawanhemmasta:
Se oli ukko ulkomaalta,
Kowa korpraali ſo'aſſa,
Täh'en täy'en miehuutenſa
Kah'en kantawa ritarin,
Jotka Kalle kaunistaapi,
Poika puhtaana pitääpi.

14. Erikki Huttuſelle.

Kerran kiitti Kainulainen,
Pohjolainen poikianſa
Tawan kaiken taitawikſi,
Tyttöjänſä naitawikſi.
Nyt on ſaatuna Sawosta,
Hywä huuto Huttuſesta,
Suomen pojasta pakina;
Se pystyi pykäystöihin
Rakasti rakennustöitä,
Suostui myöskin ſummatöihin.
Se ſana meſſille maisti,
Hunajalle höyrähteli —

Kun ſe kuului kauemmakſi,
Mainittiin kylä kylältä,
Että on omaſſa maaſſa
Mahtimiehet mainittawat,
Jotka jakſawat jalosti
Päälle ſumman ſuuremmankin,
Jotka tarkoin tietäwätkin
Kuinka tingata tuleepi.
Ettei keppi kesken taitu,
Niinkun muilta muutamilta,
Jotka alkawat aſian,
Yrittäwät ylpeästi,
Maſenewat matkan päälle,
Kaupat kaatuwat kumohon.

Työ kiittää tekiätänſä,
Rakennus rakentajaanſa.
Huttuſell' on toinen hattu,
Toinen haltia hatulla.
Ei kauas kapalla mennä,
Teh'ä työtä tynnörillä,
Eikä rikſillä raketa
Kowin kauan kartanota.
Ei pääſtä pytingin päälle
Yh'en wiikon wiettämällä,
Eikä mennä maan ſiſälle
Aiwan paljon astumalla.

Seurakunta Suonenjo'ella
Joss' on Eerikki elänyt,
Käwi kuoriſſa kokohon,
Keskusteli keskenänſä,

Tiewusteli tietäkſenſä,
Kuka kellarin tekiſi
Tämän kirkon tarpeekſi,
Joſſa ſaiſi Sakſan wiina
Suonenjo'ella ſuojelukſen.
Pieni on pitäjän työkſi,
Suuri ſuntian wirakſi,
Summa päälle pantakohon,
Yks' työhön yrittäköhön.
Huttunen hywin oſaſi,
Sano ſumman kohtalaiſen,
Johon ſuostui ſeurakunta.

Eipä Eerikki ruwennut
Työhön tyhmällä tawalla,
Alkoi työnſä taitawasti,
Teki wirkanſa wiſusti,
Aiwan lystisti lopetti,
Teki ſeinät ſeiſowakſi,
Katon kiinitti kiwestä,
Pani paa'et paikallenſa,
Käski syynin käy'ä päälle,
Josta kiitti kirkkoherra,
Wielä wieraskin rowasti,
Sekä kaikki ſeurakunta,
Itſekkin talon iſännät
Palkan wäärtikſi paniwat.

Waan ei Eerikki wihaſtu,
Eikä ſuutu Suomen poika,
Waikk' on paitſi palkaſtanſa,
Keltä wuo'en, keltä kakſi,

Ei laske lakia päälle,
Ota ylös oikeutta,
Antaapi ajan kulua,
Tulla aina tuonnemmaksi.
Mikäs miehille tulisi?
Ryöstö päälle ryöpsähtäisi,
Dis se kumma kuulewankin,
Jhme ilmankin olewan.

Wieläpä sanon sanani,
Kaksi wielä wieretyksin:
Eipä wanhemman waralla,
Perityllä peningillä
Dle oppia otettu;
Kohta kun jalalle joutui,
Kykeni kyläsä työhön,
Näki jo lewiän leiwän
Ansiosta annettawan,
Palkan pantawan perästä,
Tuli tuosta työlle into,
Poika tottui toimen tielle,
Pystyypi pykäystöihin
Muurin mutkat ymmärtääpi,
On jo herroilta hawaittu,
Hywin tuttu tuomarilta,
Ettei säitä säikähtele,
Pyri tuiskusta takaisin.

Wieläpä sanon sanani:
Eipä Eerikki ruwennut
Walskin myntin waihtajaksi,
Niinkun miehet mielettömät,

Jotka kulki kuutamella,
Kaupan kaihesſa tekiwät,
Mynttikalut kammariſsa,
Lujasta lukon takana
Kuoppakontion kotona,
Kuurttilaiſen kartanoſsa;
Huttunen, hywän tapanen,
Katſoi ylen kaikki tyyni
Kuurttilaiſen kummitukſet,
Kuoppakontion kolinat.

Wielä minä miestä kiitän
Kun pyſyy pyhät kotona,
Ei hän juokſe juhlan alla
Kulekſele kuutamella,
Ei hän käy kyliä myöten
Piikoja pilaamaſsa,
Eikä ſeiſo ſeinukſilla,
Outtele owen takana
Sy'än öillä ykſinänſä.

15. Jalkaisten weljekſille.

Kerran keskenſä iſännät,
Talonmiehet taitawasti
Piti pitkältä puhetta,
Pakinata paljoltakin,
Tuolla lukkarin tuwaſsa,
Herra kanttorin kotona,
Kuinka Jalkaiſet jalosti
Awo ſilminſä aſuwat.
Täm' on ſuku Suonenjo'ella,

Juuri juurtunut jaloksi,
Onni oikeessa kä'essä,
Toimi toisessa kä'essä,
Onnen ohjat olkapäissä,
Hywä kartano kotona,
Nimi kuuluisa kylissä,
Housuissa hopeakello,
Pöy'ällä leweä leipä,
Potussa punanen wiina
Isännällä itsellänsä.
Powessa punanen nahka,
Joka kaupat kannattaapi,
Summat suuretkin wäliste.
Tokko tie'ät Tiilestetti,
Samoin myös Sahalan herra,
Onko Jalkaiset jaloja,
Suomen pojat sukkelia?
Mitä weljekset wetääpi,
Kestäwätkö lapsen leikin?

Nämät kirjoitin kotona
Ja panin paperin päälle,
Lu'in kerran luikuttelin
Tätä pilkkarin pihalla,
Kaehtiwan kartanolla,
Sama mies sanoi minulle:
Elä wielä wirttä laula,
Wielä on assa auki,
Jalkaisista jatkamata,
Mull' on entistä äkeä,
Minä soisin mielelläni,
Jos se jäisi maksamata.

Tämän kaehtiwan katalan
Kaikki tietäwät tytötkin
Pitäjäkſi tyhjän tuuman,
Mutta Jalkaiſet jalosti
Wältti kaiken wäärän myntin,
Hauta-Pekan halwan pankon,
Makſoi myntillä hywällä,
Makſoiwat ja jakſoiwatkin,
Kestiwät kun kelpomiehet
Osti konnun onnekſenſa.

16. Kamreeri Forsteenille.

Yksi mull' on muistoſſani
Wielä wiimeinen aſia,
Pantawa paperin päälle
Parikunnan kunniasta,
Arwosta awioſää'yn,
Jonka Aatami alotti
Emäntänſä Eewan kansſa.

Siihen ſuuret ſiunaukſet
Owat luojalta luwatut,
Jotka ſiinä ſiiwon kansſa
Elinkautenſa eläwät.

Waan nämät aſiat wanhat
Siwu ſillähän menemme,
Koska on aſia uuſi
Mei'än korwille kohonnut.
Sillä eipä ennen wielä

Ole kuultu kultahäitä,
Haastettu hopiahäistä
Rautalammin rannikoilla,
Waan nyt on walittu herra,
Mieſi arwoſſa olewa
Eſimerkin enſimmäiſen
Tämän kunnian kuwakſi
Näyttänynnä näillä mailla
Seurakunnan kuultawiſſa,
Wanha herra walleſmanni
Kunnialta Kammareeri,
Joka ennätti elä'ä
J'än korkean kohalle,
Rouwan kanſſa kaunihisti,
Ilman puolen puuttumata
Ajastaika'a alusta
Wiiſikymmenen wiſusti.

Täm' oli ukko uskollinen,
Ruunun toimeſſa totinen,
Kyllä waelſi wiiſahasti,
Teki paljon palwelusta,
Ruotſin ruunun hallitesſa,
Wietti aikanſa wirasſa,
Saatti poikanſa ſamate
Opin oikian oſihin,
Tie'on ſuurihin tiloihin;
Siinä tyttäret ſiwuſſa
Kaswatteli kaikkityyni,
Seurasſa totiſen toimen,
Ymmärryksen ystäwikſi.
Niitä wisſit wirkamiehet

Owat ſiitte ottanunna
Alkamaan awiotietä,
Niistä toimet toimelliſet
Owat ilmahan itännä,
Iloſſi iſon iſänſä,
Suuren äi'in ſuoſijokſſi.

Ei ſaata ſanoa tuota,
Ettei ſe elämän laita,
Ja ſe kunnian kumaus
Oliſi opikſi muille
Parikunnille pahoille,
Jotka alkawat aſian
Perin toiſella tawalla;
Eläwät erimajoiſsa,
Toruwat ja tappelewat,
Laimi lyöwät lasten koulun,
Opetukſen unhottawat,
Eikä tyywy toiſihinſa.
Kuinkas ſiitte kultahäitä
Toiste toiwoa pitäiſi?

Siiwolliſet Suomalaiſet!
Antakaa tämä aſia
Aina arwoſſa pyſyä;
Ehkä ei monen elämä
Saawuta ſitä ſama'a.

Sanat paljo puuttuwaiſet
Kiirehesti kirjoitettu,
Lyhykäiſesti lykätty
Wanhan Forſteenin waraksi,
Kunniakſi kultahäi'en,
Walleſmannin maineheksi.

Kun olis kuka lukisi
Nämät sanat selkiästi
Kammareerin kammarissa,
Rouan Stenfältin tuwassa
Kunniaksi kummallenkin,
Että owat ensimmäiset
Siinä arwossa isossa,
Kultahäi'en kunniassa.

17. Wallesmanni Östlingille.

Yksi mull' on muistossani
Mainio marianpäiwä,
Jonka löysin Laakkolassa,
Joss' oil herralla hywyyttä,
Roualla rehellisyyttä,
Kunniata kummallakin,
Kutsuiwat minun katalan
Koko päiwäksi kotiinsa.

Siin' oli pöytä puuttumaton
Herkkuruuwista hywistä,
Warsin kaikista kaluista,
Liha, leipä liiallinen,
Kaunihit kalawatiset,
Ol'tta wielä oiwallista,
Jot' ei koskana kotona,
Eikä kussana kylässä
Näinä aikoina enämpi
Tawata talonpo'issa,

Tuskin herrojen taloissa,
Parahissa pappiloissa.
Syötit miehen syöwyksihin,
Näännyttiwät näännyksihin,
Miehen mielettä näkewät,
Puolen tointa pois olewan,
Tuskalla tuwan wälillä
Kelpo kunnolla kuleksin.
Se on kunnia taloillen,
Wika suuri wierahillen,
Warsin hirmuinen häpeä.

18. Samalle.

Hywä herra herran poika,
Warustettu wallesmanni
Miehen miekalla hywällä,
Ruunun kourasta kowasta,
Luotipyssyllä lujalla,
Omin rahoin ostetulla,
Ketun saksien keralla
Talon tarwetten siwulla!
Talon pojat tahtoisiwat
Tahtoisiwat, toiwoisiwat,
Kiitokseksi, kunniaksi,
Aiwan pitkältä puhua.
Pe'on pahan pettämistä,
Su'en suuren ampumista,
Ruunan wanhan runnakolta.

Kiitoksia kymmenkunta,

Toiſen toiwotusſanoja,
Iſännät itſe ſanoiwat
Sille herralle hetkin,
Joka unenſa unohti,
Walwoi öillä wartiossa,
Outteli omilla mielin
Sitä tuntia tulewan,
Jolla laawun laukaiſiſi
Kohten tuota kontiota,
Joka warſat waiwuttaapi,
Emälehmät langettaapi,
Warſinkin waſikat pienet,
Siihen ſiat ſuuremmatkin,
Koirat wielä wiimeiſekſi.

Entäs kun emännät kuuli
Su'en ſuuren ammutukſi,
Lauaistukſi Laakkolaſſa,
Hyppiwät hywillä mielin
Että helmat heilahteli,
Kahta kämmentä takoiwat,
Siinä ſanoiwat ſananſa:
"Saitko ſaatana palaſi
Kuinſas ruunasta rupeiſit,
Syömähän ſu'en tawalla,
Waikkas multakin waſikan
Otit aiwan onnekſekſi,
Tapoit talwilampahatkin.
Kutti, kutti, kumma koira!
Kutti, kutti, pitkä häntä!"

Suuri kiitos, hywä herra,

Juohata hywä Jumala
Toistekin totinen luoja
Saamaſalmille ſamoille!
Kanna kynſiä kupilla
Kynttä ſuurta, kynttä pientä
Kynttä kaiken karwalliſta.
Mimerki, metſän emäntä
Kanna karwoja ſäkillä,
Hallawata, harmoata,
Puoleksi punaſekaiſta
Hänen pyyntöpaikoillenſa.

III. Moitetrunoja.

19. Wäärän rahan tekiöistä.

Kirjoitukſen kallis konſti
Alkoi ennen Aaſiaſſa,
Warſin wanhalla ajalla,
Joſt' on ſiitte joutuſasti
Lentoſiiwillä lewennyt
Awaruu'en kaiken alle,
Kanſan kaiken tarpeheksi,
Ihmiskunnalle iloksi
E'ukſi elämän kaiken.

Tämä on keino kelwollinen,
Jonka puute pimittäisi,
Kaikki kansat hämmentäisi,
Tätä kouluissa kowissa,
Tie'on seuroissa somissa
Herrat heillensä hakewat,
Lahjottawat lapsillensa.

Kirjoituksen kallis konsti
On jo saanut Suomessakin
Ikiistuimen ihanan,
Miesten korkei'en kotona,
Oppinei'en olkapäillä.
Waan kun kansamme katalat,
Willipojat Pohjanmaalla
Saiwat sarwesta samasta
Maistoa märän wähäisen,
Löysi luonnon laitumelta
Ruohon sielunsa ruu'aksi,
Opin oksilta omenan,
Ei se herkku heille käynyt,
Tehnyt terwettä eloa:
Söiwät siitä surman tu'in,
Sattu sairaus monelle
Suomen kansassa kamala:
Tuli turmio rahalle,
Ruunun pankolle pahennus,
Oppi wei ojahan miehet,
Walkia wahingon saatti.

Sai wiimein Sawonkin miehet

Tai'on pilwestä piſaran,
Opin okſasta oſanſa;
Tuli Juhot juowukſihin
Piſarasta pikkuiſesta
Maun ſaiwat ſokkoſilmät,
Pääſi pöllöt pöy'än päähän
Iſäntinä istumahan.

Luonto haikea hawaihti
Ruweta rahantekohon,
Mieli mynttiä liſätä,
Petollista penninkiä,
Tulla tuolla rikkahakſi,
Kuuluiſakſi kunniasta.
Piru kohta pännän wuoli,
Saatana ſanat opetti,
Rumahenki ruotſin kielen,
Wieläpä wenäettäkin.
Luſiweri on laittanunna
Mynttiwärkit miehillenſä,
Pestanunna Pelſepupi
Apulaiſet oiwalliſet,
Jotka tehtyjä tekoja
Likelle lewitteliwät,
Kulettiwat kauemmakſi.

Niin on ſattunut Sawoſſa
Iſo pila Pieksämä'ellä,
Suonenjo'ella ſuuri kumma:
Talonpojat tai'ottomat,
Ykſinkertaiſet yleni
Koulun käynei'en kohalle,

Wielä ſiirtyiwät ſiwute
Eſiwallankin e'elle,
Kunnes tuosta kompastuiwat,
Putoſiwat puolen syllän
Askeleita muien alle.
On nyt kyllä kyntömiehet
Tieto tieltä temmasſunna,
Wienyt wäärälle ſalolle,
Kauppatielle kauhealle.

Itſe Keiſari, iſämme,
Majesteetti, maan iſäntä,
Herrat ſuuret Helſingisſä,
Eſiwallan kaiken kansſa,
On jo huolella hawanna,
Mutkan matkasſa olewan,
Suomesſa pahan ſohinan.
Kun on konnat kaiwanehet,
Wähän tehnehet weräjän,
Josta muutamat menewät
Siſälle ſi'an tawalla,
Opin taimet tallailewat,
Opin okſat taittelewat
Wääriksi wälipaloiksi,
Muremuonaksi monelle.

Ompa syytä oppineilla
Keskustella keskenänsä,
Tie'ustella tietäkſenſä:
Kusſa on ſe oppihuone,
Ainoinen akatemia,
Josſa konnat koulun käywät,

Oſowiitan ottamaasſa?
Mistä on ſi'alla ſilmät,
Joilla kuuta katſeleepi?
Eipä niillä ennen nähty
Ylös yhtänä wäheä,
Otawata ollenkana,
Tuskin marjoja metsäsſä.
Wasta on owi opilta
Awarakſi au'astunna.

Kyllä taittaiſiin taloisſa
Ajallamme armiaalla
Tulla toimen tanterille,
Hywän tie'on tietä myöten;
Waan on menty männikköhön,
Kuiwille katajikoille,
Wetelöille wehkaſoille,
Ekſytty erämetille.

Seurakunta Suonenjo'ella!
Anna kaikki anteheksi
Tämä miehelle minulle,
Jos olen pahoin puhunna,
Oman ſää'yn ſuututtanut!
Elä kanna katkerata,
Pi'ä pitkältä wiha'a!
Ei ſatu ſanat ſinuhun,
Joka kul'et kunnialla,
Ostat oikeilla rahoilla,
Makſat myntillä hywällä,
Laillisesti laitetulla.

Jos joku opin wi'akſi

Aſiata arwoaiſi,
Sepä pettyiſi peräti,
Luikahtuiſi luulosſanſa;
Ei ole opisſa ſyytä,
Syy opin omistajisſa.
Minä tie'än mieſtä monta
Seurakunnasſa ſamasſa,
Niinkun maasſa muu'allakin,
Jok' on ehtinyt etemmä
Kulkea opin kujilla,
Kun ne miehet mainittawat;
Waan ei ole ollenkana
Mielinynnä milloinkana,
Mennä myntillä pahalla,
Peiaellen pettämähän
Mieſtä miſsänä tilasſa.
Haittana on kyyryhammas
Hywän hampahan ſiwuſſa:
Wäärä mies on moitittawa
Seurakunnankin ſeasſa.

Täſtäpä tämäkin ſeikka
Tuli mielehen minulle,
Kun ma kuulin itkemällä
Walittawan wanhan rengin
Seteliä ſemmoiſia
Pannun palkakſi hänelle,
Wuo'en päähän pääſtyänſä,
Ajaſtajan ahkeraſti
Oltuanſa orjan työſſä.

20. Karttulan kirkosta.

Yks' on mielessä minulla
Wanhanaikainen asia,
Kauan piilossa pysynyt;
Antanenko wielä ilmi?

Oli aamu uu'en joulun
Ennen Sittingin eläissä,
Kun ma käwin Karttulassa,
Siellä Sittingin talossa.
Tuolla tuttu kauppamies,
Papin poika Kannuksesta,
Oli aamuna samana
Silloin Sittingin salissa.

Herrat ruotsia rupesi
Keskenänsä kelpolailla
Syywesšänsä syytämähän.
Kahen miehen rengin kansa
Owen pielessä olimme.

Minä en mitänä tiennyt,
Mitä herrat haastoi silloin;
Tuota kuitenni kysäsin
Rengiltä rehellisesti,
Mitä herrat haasteliwat.
Se tuon selwitti minulle,
Sitä Sittingin sanowan,
Porisewan porwarille,
Kuinka huono herran huone,

Halpa rau'ennut rakennus,
Kellojalat kelwottomat
Karttulass' on kauan ollut.

Porki, porwari, ſanoopi:
"On tei'än oma wikanne,
Kun etten kuria anna.
Sekanen on ſeurakunta,
Se ſe paljon ſeiſottaapi
Yhteiſen aſian tointa."

Sanoi ſiihen kirkkoherra:
"Eipä miehet milloinkana
Keskustele keskenänſä,
Puhu puolella ſanalla,
Että kirkko kiirehesti
Kohta korjattaa pitäiſi,
Waikk' on lattia lamassa,
Siſuswärkit wäsſällänſä,
Katto kaikki ſammaliſſa.
On ſitä minulla ſiinä
Ehkäpä elinajakſi,
Eipä tai'a ollakkana
Miestä pitkäistä minuſſa;
Sairaus on ſangen pitkä,
Kaiken talwinen tawannut,
Etten kirkkohon kyennä.
Nyt mä ſinne mielin mennä,
Ehkä ſaatan ſaarnatakkin."

Hewoſella kirkkoherra
Lasketti lah'en ylite,

Hohfreeni minua hoihki
Käy'ä kautta kammarinsa,
Antoi siellä aika ryypyn,
Rupesi minun rekeeni.
Lau'astiin lah'en ylite
Kirkon puolle kiirehesti,
Siitte kirkkohon sisälle.
Siellä Sittingi selitti,
Antoi armot uu'en wuo'en,
Otti salmista sanatkin
Eniste esipuheeksi,
Juuri woimasta Jumalan.

Pääsin penkkihin minäkin,
Istuin wieressä isännän,
Antti Karttusen keralla.
Penkit ne porahteliwat,
Lau'at ne lawahteliwat
Penkin reunoista peräti
(Waletta wähän lisäksi)
Eihän monta maahan puonnut.

Minä puhun puolestani,
Ja panen pari sana'a:
Taitawat talon isännät
Kaiketikkin Karttulassa,
Niinkun maassa muuallakin,
Taitawat ja tahtowatkin
Mahin maallansa piteä
Kaunistella kartanonsa.
Mikä lie nyt liika mutka,
Ett' on yhteinen asia

Tau'onnut takapajulle.
Kuuluwat ſitä ſanowan,
Wäliſte wähän puhuwan:
Kirkko oiſi korjattawa,
Oiſi kello oſtettawa,
Oiſi tehtäwä tapuli,
Jos nyt rikkahat rupeiſi,
Köyhät kiljuen peräſſä.
Liekkö totta, wai waletta,
Hukka tienneepi totuu'en.

Kerran ykſi kerjupoika
Käwi ſieltä Karttulasta,
Puhui pulskia puheita,
Sanoi pakſuja ſanoja:
Olla kirkko mikä olla
Päältä katſoen katala,
Siellä Sirenius ſiſällä
Pääſtääpi aika porakan,
Ja kun Mäkliini meneepi
Saarnaſtuolille tuleepi,
Ei ſilloin ſanoja puutu,
Kun ois kuuliat paremmat.

Sen nyt tietäwät tytötkin,
Mitä pojatkin puhuwat,
Karttulass' on kehno kirkko,
Halpa, rau'ennut rakennus.

21. Hewoſen kuoliakſi ajoſta.

Wieras Wirſtalta tuleepi

Kestikiewari kyſyypi:
Mihinkä menoſſa miehet,
Kunne herrat kulkemaſſa?
Onko käypä ruunun käsky,
Wai onko oma aſia?
"Pankate paras hewonen,
Antakate aika ruuna;
Ei kestä kewäinen warſa,
Kukas tammoja takaiſi?"
Siitte tielle tultuanſa
Jopa naukui nahkaſiima
Warustettu warren päähän,
Jolla ruunat ruoskitahan,
Orihit opetetahan,
Tammat teh'ään taitawikſi.

Hollimiehet haastoi ſilloin:
"Onko luojalta luwattu,
Eſiwallalta wapaus
Kulkea ſillä kurilla?
Mitäs Jaakoppi Juteini,
Herra Sihteeri ſanoopi
Pirun pilkkoja puhuwan,
Wiikſarin wiheltelewän?
Mik' on mahti maalimaſſa
Warſin taipunut tawakſi,
Ettei huoli huonot herrat,
Jos hetken hewonen ſeiſoi
Talwiſella tantereella,
Eli heinähelle heillä
Paarman aikana paraſſa?
Itſe ſuutanſa ſukiwat,

Wielä wiipywät ſiſällä,
Wiimein wiskaakſen rekeenſä,
Eli käywät kärryihinſä,
Kyllä ſe kylän wälillä,
Makſetahan matkan päällä,
Naukumalla nahkaſiiman,
Ongen ſiiman oikomalla
Kunnon kutſarin käſiſſä."

Kettu koiralta kyſyypi:
"Kumpi kuolema parempi,
Kumpi helpompi hewolle:
Tuoko koiwunen kurikka,
Waiko piiska pitkäſtima?"
Koira wastaapi ketulle:
"Yhtä ſe ſulle tekeepi,
Kuoli ſe kummin tahanſa,
Kosk' ei tuosta korpit huoli,
Saa ſe ſilmän kummaltakin."

Ei ſanat Sawosta puutu,
Ei Sawo ſanoihin ſuutu.
Talonpoika tappoi tamman
Sill' oli koiwunen kurikka;
Herralta hewonen kuoli
Nahkaſiiman naukumalla,
Kulkemalla kun'en wirstan.
Wähänkös wäliste ſaawat
Hollimiehet hoijakkata?
Niskatalkkunat tapaawat,
Kun ne kuskikſi rupeewat,
Ottelewat ohjakſia.

Silloin kulki kumma herra,
Se pyys' ongella oritta:
Sai se ongella orihin,
Orihin ja oiwalliſen,
Eikä tarwinnut täkyä.

Pojat portilla puhuiwat,
Kartanolla kalkuttiwat:
Ei hywä hyl'yksi jou'a,
Waikka on wahinko tullut,
Kaikki korjata pitääpi,
Mikä kelpaapi kaluksi,
Nahka nylkeä sel'ästä,
Siitä suutari tekeepi
Kauppakengät kelwolliſet,
Jotka ostaapi ajaja
Kestingisſä käy'äkſenſä,
Saiſipa ſamati wielä
Satul'maakari ſatulan,
Elikkä oriillen ohjat,
Taikka päitet tamman päähän,
Kampamiehelle kawiat,
Harjajouhet jouhikkaikſi."

Hännästä hywän tekiwät
Muinoin ukkomustalaiſet
Ongen ſiiman oiwalliſen,
Awulliſen ahwennuoran;
Raswa laukun woitehekſi,
Wuokkiniemen wutjanoille,
Lihan ſaawat linnut ſyy'ä,
Koira korwat päästä wie'ä,

Maksa ja keuh'ot ketulle,
Suolet surmaksi susille,
Luista ei mitään lukua.

22. Papin ja lukkarin saatawista.

Kerran yksi loisi waimo
Näki pilan Piekšämä'ellä,
Suonenjo'ella suuren kumman,
Kun on sattui saapuwille,
Koska maksettiin papille,
Saarnamiehen saatawia:
Leipä paimenen kakuksi,
Woita kuitenkin kupisa
Wähintä tiaisen werta,
Willa warpusen kokonen,
Eikä lintua liisäksi.

Sama waimo sattui wielä
Wanhan kanttorin kotihin,
Koska pohjilta palasi:
Sen oil tullessa tupahan
Käisä lampahan käpälä
Eikä toista toistaseksi.

Sama waimo sanoi tuossa:
"Missä lihat, missä linnut,
Missä ne leweät leiwät,
Kussa ne parahat paistit? —
Eipä missänä mitänä,
Ei pahoin pölähtäwätä."

Pian pantaman pitäiſi
Wuohi jospa wuo'ekſikin
Suonenjo'elle lukkariksi
Se ehkä heinillä eläiſi,
Määkiſi hawuilla männyn;
Ei pitäis mokoman miehen
Omin ruokinſa oleman,
Rannalla raswattomalla
Wirren päätä pääſtämäſſä.

23. Ketunpoikain elättämiſeſtä.

Herran kettu miestä neuwoi,
Metſän otſina opetti:
"Minä luojani luwalla,
Tekiäni tuomiolla,
Laitoin pienoiſen peſäni,
Majani matalanlaiſen,
Kaiwoin tuonne kankahaſen,
Waaran rintahan warustin."

Siinä ſiittelin ſukuni,
Kaswattelin kaltaiſeni,
Siinä watſani wajenſin,
Sokiana ſynnyttelin
Ruskiat rewon näköſet,
Metſän piskat pikkuruiſet.
Siinä kannoit ſilmitönnä
Minun poikani poloſen,
Näkemähän nälkäpäiwät,

Kitu-wiikot wiettämähän,
Kaukana emon ko'ista,
Peſän pienoiſen periltä.

Kuuleppa, kylän iſäntä,
Ot ſuwusſaſi omaſſa
Monta nälkäistä näkewä,
Onnetonta orpolasta.
Ota niitä orjikſeſi,
Kanna niille maitokauha,
Keitä niille keuhkowelli;
Kyllä kettu kerkiääpi,
Emäraukka ennättääpi
Imetellä itſe niitä,
Kaswatella kaswamanſa,
Metſän ruu'illa rawita,
Syötteä ſalon paloilla.

Kun ne kaswawat katalat,
Emon koolle ennättäwät,
Menewikſi metſän päälle,
Pyytömiesten pyy'ökſille,
Paa ſilloin ſalolle ſangat,
Auki rau'at rannikolle,
Kankaalle käpäläkanto,
Niihin nirhoja nimekſi,
Pyy'ä pysſyllä metſästä
Jalan neljän juokſewia,
Siiwen kah'en kiitäwiä.
Siihen on lupa ſinulla;
Sitte ſaalis ſaatuaſi
Ota korwista kopeikat,

Selkärangasta ſiniköt,
Kakſinkin koko ketusta. —
Sit'ei kielletä ſinulta;
Kuolla kumminkin pitääpi.

24. Piipunperästä.

Kuule enſin, katſo ſiitä,
Ota waari, wanha muori!
Kuinka kummalta näkyypi
Tämän aikainen elämä.
Kaikki pojat, kaswawatkin,
Miehet muutkin jos minäkin,
Piipun pohjalla pilaawat
Suunſa ſeu'un ſemmoiſekſi,
Jott' on leukanſa li'aſſa,
Poskipielet pullollanſa,
Koko ſuunſa ſurkiana.

Muinen ſöiwät Mustilaiſet
Piipun pohjia poloſet,
Konnat ſuuhunſa kokiwat,
Karetſia kaawitſiwat.
Siitä ottiwat opikſi,
Mei'än miehet mielityökſi,
Nuoret miehetkin mokomat.
Pojat puoliparrattomat,
Sillä ſuutanſa ſukiwat,
Huulianſa huuhtelewat.
Ei lemmot lepoſialta,
Wuoteheltakaan wäräh'ä,

Ilman karstan kaiwamatta,
Ihwien imekſimättä,
Wielä wirkahan wähemmän,
Ulkotyöhön ollenkana,
Kun ei poskesſa poroa,
Suusſa tuhkia tupakan.
Kyll' on ſitte päiwän päälle
Parta pakſuna porosta,
Ihwestä iho ſininen,
Hihat hi'esſa, helmat no'esſa,
Rintapielet riiwanteisſa.

Ilmanko akat ſanowat,
Waimot ne walittelewat
Pilattawan pai'at kaikki,
Kesken päiwän pestäwäkſi.
Noin mä kuulin kummakſeni
Jonkun joukosta ſanowan:
"Pitäiſipä pyyhke'ekſi
Wanha waippa laitettaman,
Että aikoa enemmän
Peſemätä pääſtäiſihin."

Kun on kuitenkin kamala,
Ilkeä imeisten luona,
Puista puikkoa piteä,
Kuletella kukkarosſa,
Niin ſiit' on ſepälle työtä,
Walurille wahwa käſky,
Kunnon neuloja kuwata,
Puikko puolta kyynäreä,

Kyllä kynärän pituinen,
Tehtynä teräwäpäinen,
Jolla karstat kaiwetahan,
Jalo wilja wäännetähän,
Piipun pohjat poskehensa.
Kyllä sitte päiwäkau'et
Ei purukset suusta puutu,
Tukut karmilta katoa,
Ikipallit ikkunalta.

Miehet muutamat sanowat
Pilattawan piiput kaikki,
Pohjat puhki pisteltäwän
Karetsia kaiwettaissa.
Toiset ne toki puhuwat
Ett' on oppi oiwallinen
Ja juuri komea konsti,
Maahan muuttunut tawaksi;
Muinoin toiwat Mustalaiset,
Kusta lieneepi kotoisin.

On tuosta tupakin jatko,
Jopa työlle joutusampi.

25. Mustalaisista.

Suku musta Mustalaisen
Kansa laiska, kiertolainen,
Jolla on se outo kieli,
Kansan kaiken tuntematon,
Jot' ei kouluissa kysytä,

Oppihuoneissa osata;
Sitä äänellä isolla
Aiwan pulskasti puhuwat,
Röyhkeästi röykyttywät.

Suku musta Mustalaisen,
Kansa työtön, kulkewainen,
Jok' ei kylwä, eikä kynnä,
Eikä niitä, eikä laita,
Leiwän syö kun lemmon koira,
Pitääpi palat paremmat,
Kun se wanha waiwan-nähnyt,
Joka wääntääpi wäkehen,
Työtä työntääpi hikehen.

Kun on mailla Mustalainen,
On waolla warkaita,
Kun on Tattari talossa,
On walehet wallan päällä;
Ruoska tullessa tupahan,
Kalu julma kainalossa
Warsin tappelun waralla.

Mitäs äijä äyhkäseepi?
Hewoselle heinät ensin.
Akka, mitäs se sanoopi?
Siitäkö sialle ruoka,
Piimäpytyt itsellensä,
Lihat leiwät lapsillensa;
Siitä willat wiimeiseksi,
Pellawatkin päälle wielä.

Siin' on enſin ſiunaukſet,
Loh'ulliſet loilotukſet,
Kirouskin kiirehesti,
Kun ei käyne mieltä myöten.

Suku musta Mustalaiſen,
Kanſa laiska, kiertolainen:
Miehet on mitättömiä,
Akat on awuttomia.
Mikä miehistä parahin,
Kutſutaan ſe kuoharikſi,
Sanotahan ſalwurikſi:
Mutt' ei mieſtä millonkana
Muuhun ollut ollenkana
Täsſä laiskaſsa lajiſsa,
Koko konnaſsa ſu'uſsa.
Muuan akka Mustalainen,
Koska kortilla powaapi,
Talonpojan tyttärille,
Ennustaa hywän elämän,
Naima-onnen oiwalliſen,
Saapi niiltä ſuuret palkat;
Se on akoista apua.

Kyſyppä kylän ukoilta,
Miſt' on muona Mustalaiſen,
Miſtä kaikki waatewärkki,
Koreutenſa kotoſin?
Heill' on kyllä herrasnuttu,
Mutt' on mustalaiskujeita;
Heill' on paita palttinasta,
Waan on alla narrin nahka;

Heill' on wielä herrashuiwi,
Waikk' on kohta korpin kaula,
Korpin kieli, korpin mieli,
Kokonanſa korpin luonto,
Roikumahan, raikumahan,
Omin luwin ottamahan.

Suku ſuuri Mustalaiſen
Siew' on kyllä ſiittämäſſä,
Nuorra naimahan nopea.
Kuret niitä kuuluttawat,
Siitt' on wii'aſſa wihitty,
Waipan alla wahwistettu,
Ykſi enſin, toinen ſitte,
Mikä milloin, kuka kulloin
Waihtokaupoiſſa walittu.

Ihme on ikäni ollut,
Minun kumma mieleſtäni,
Kuinka kau'an kanſakunta,
Eſiwalta woimallinen
Sietääpi ſitä ſukua —
Miehiä mitättömiä,
Akkoja awuttomia —
Kulkemaſſa, kiertämäſſä,
Puiſtamaſſa, paiſtamaſſa,
Wiemäſſä, warastamaſſa,
Omin käſin ottamaſſa;
Ettei kiellä kiertämäſtä,
Neuwo niille munta työtä,
Opeta oja-ukoikſi,
Sotamiehikſi ſowita.

26. Maaningan papista.

Onkos kuultu kummempata,
Maalimassa mainittuna,
Pappia pahantawaista,
Luwatonta lukkaria,
Kun on Kuopion siſällä,
Maaningalla mainittawat,
Joill' on tawat tai'ottomat,
Lakimiesten laitettawat,
Seurakunnalta ſanottu,
Keksittynä kehnommakſi:
Paha on näh'ä näkewän,
Paha kuulta kuulewankin
Askareita aikamiesten,
Wirkamiesten miettehiä.

Saatana on ſianſa ſaanut,
Juutas julkiſen elannon,
Sielun paimenet pilanna,
Syntihin ſywälle syösnyt,
Huoruutehen haikiahan,
Jonka itſe ilmi annoit.
Rii'an nostit riettahimman,
Keskenänſä kelwottoman,
Pahat ſielun palweliat,
Josta oli oikeu'elle
Tekemistä, tutkimista,
Koko wuoſi koh'astanſa,
Toinen puoli toista wielä,
Waikk'ei pitkiä wäliä

Yhtä kuukautta kulunut,
Kun asia un'ellehen
Tuli oikeu'en etehen,
Lukkarin luwaton leikki,
Papin huoraus häwitön.

Satakunnin kulki siihen
Totuutta to'istamahan,
Salaisuutta saattamahan,
Julki töitä tuottamahan.
Laihtui siellä lahnan purstot,
Si'an kinkut sitkistyiwät,
Wäheniwät woirassat,
Ruunun miehet ruuwan söiwät,
Kalakukot kaiweliwat;
Wiinapotut pohjillensa
Oikeutta outettaisśa,
Rii'an jatko riettahampi
Särki mieltä wirkamiesten.
Tuli ilmi ilkey'et
Koiruu'et kowin yleni,
Papinkin pahat elämät.

Murhe tuotti mustat päiwät,
Huoli haikean elämän.
Pappi tuo pahantapainen
Luuli wirkansa wajowan,
Alenewan ansionsa,
Sylen siimoa siwalsi,
Köyttä kolmet kyynärätä,
Jota oksahan osotti
Aiwan täy'en tunnon kansśa.

Niin oli hulluna häwitön,
Warſin waiwata wi'asſa,
Wiratonna wiipyi wuo'en,
Pahuutenſa palkkioſſi,
Töi'en tyhmien kuriſſi.

Ei ſe ſaata ſuurukſella
Itſeään ylöspitä'ä,
Jok'ei naura narrin töille,
Papin joukolle pajata;
Waikk'ei ole ſe aſia
Naurun kanſſa katſeltawa,
Kun on kappa kaulukſesta
Naulasſa nakottamasſa;
Leipäpytty pyllyllänſä,
Oluttuopit wettä täynnä,
Kannut kaljan jäänöksiä,
Rästikirjat kiini pantu,
Risti rinnasta otettu,
Reki kaatunut kumohon,
Kinokſisſa kirkkoreiſut,
Sakastihin ſuuri ſalpa,
Lupa on leiwättä elä'ä,
Walta syö'ä särpimettä.
Toinen mies ſe toimittaapi
Aſioita alttarilla;
Pappi katſoopi kanoja,
Kirkherra kiwen kolosta.

Apulaiſet, aika miehet,
Syöwät leiwän lystikſenſä,
Palkan ottawat peräſtä,

Käwellessä kappalaiſen,
Wiratonna wiipyessä,
Jutellessa juttujanſa.

Kunpa ſaiwat kerran kuulla
Opin oikian ſanoja,
Silloin ſeiſoi ſeurakunta,
Ihanasti istukſeli
Pahat Maaningan pakanat
Alallanſa ſaarnan ajat.
Apulaiſet, aika miehet,
Kun ne astui alttarille,
Helähteli herranhuone;
Saarna oli ſitä parempi,
Kaikin kuulta kaunihimpi.
Wielä nytkin wiiſahammat
Pienet lapſet laulelewat,
Kilwan kiitosta jakawat,
Ikimuistossa pitäwät,
Kun ne kuulit kunnon ſaarnat,
Wuoſikau'en kaunihisti.

Silloin tunſi tuhmemmatkin,
Mitä ilmi annettihin,
Saarnassa ſelitettihin;
Nyt on istua ikäwä,
Alallanſa ſaarnan ajat,
Kun ei kuule kumminkana,
Ihmisparat ilmoitusta
Ewankeliumin opista.
Sanapuolt' on ſaarna kaikki,
Puhe warſin waiwaloista,

Ei ſitä tunne tuhma kanſa,
Ykſipäiſet ymmärtele.
Jonka täh'en joukkokunta
Humalaſſa huutelewat,
Kiiwastellen kirkkomä'ellä,
Kakſin kauppoja tekewät;
Pienet pojat piippu kä'eſſä
Weſakoſſa wäittelewät,
Perän ſuuhunſa panewat,
Karetſia kaiwelewat.

Papin pojat, paskahännät,
Häwittömät häikäläiſet,
Itſe kurjat kulekſiwat
Juomajoukot juohattawat,
Wiewät wiina rouwariin,
Aina ilkeesti eläwät,
Wiinan kanſſa wiettelekſet,
Weſakoſſa wieretellen,
Mahallanſa mättähällä.
Tyttäret tawattomaſti,
Keno kauloin keikaſtellen,
Itſeänſä ilmoittawat,
Saawat juoſta ſaarnan ajat
Pitkin kirkoſſa katuja,
Kun ei anneta kuria,
Waroitusta wanhimmilta.

Minä kerran muiſtan kanſſa,
Kuulin kummia ſanoja
Puhuttawan pulskeaſti,
Saarna ajalla arweltawan,

Kuinka waarit waintoiliwat
Toiſianſa torpparihin
Ottamahan aika ryyppy,
Tahi taskulekkeristä.
Kesken meiningin meniwät,
Amenetta astukſelit,
Soittamatta ſuorastanſa.

Paljon niit' on pappiakin,
Jos on pappi parkojakin;
Ilmankos ne ihmisparat
Hakelewat hartahasti
Sielun ruoka'a ſuloista,
Opetusta oikiata,
Heränneet hengelliſet
Eiwät löy'ä loh'utusta
Saarnamiehiltä mitänä;
Täytyy kulkea kyläſſä
Luona weljien weläitä,
Kokoukſet kohti käy'ä,
Waikk' on kielto Keiſarilta,
Eſiwallalta waroitus,
Yhtä hywin yöllä käywät,
Piilo kirkkoja pitäwät,
Josta owat onnettomat
Saanut ſakot ſuuremmaiſet,
Kuritukſet karkeammat,
Rangaſtukſet raskahimmat.

Kirkko on kiwijalalla
Kohotettu korkeallen
Maaningaſſa mainituſſa,

Herran huone hengellinen
Aiwan un'esta rakettu;
Joka on kaikilta kohilta
Juuri julkinen rakennus.
Saarnastuoli on sangen kaunis,
Mesſu-alttari ihana.
Laſit owat laitettuna
Liki katon korkeuiſet:
Owet kanssa oiwalliſet,
Joista waikka joukottaiſin
Sopii astua ſiſälle.
Tapuli on täy'ellinen,
Kellotorni kelwollinen.
Mitäs ſiitä on mieli hywiä,
Harmi haikea peräſtä,
Kun ei ole paljon paimenesta,
Milloin ſe on mielipuolla,
Milloin warſin mieletönnä,
Toinen ſilmä on ſillurassa,
Toinen ſilmä killin kallin.

Joko haastan haiſewia,
Puhun niinkun puolihullu.
Ei ole ſe oma wikanſa,
Kaikki on Jumala luonut
Aiwan yh'esta wereſtä
Ilman alle ihmiskunnat;
Mutta kuitenkin kyſynen:
Kuinka ſe toki ſopiipi
Olla wartia wakainen,
Neuwon antaja ihana
Siinä Herran Siionisſa,

Jok' on itſe enſimmäisſä
Lautamiehen leu'an alla
Jaaritusta jatkamaasſa,
Aſioita antamaasſa,
Käskyjä käräjän teillen?

Ei pitäiſi papikſi panna,
Mielipuolta milloinkana,
Pöykeitä pyhälle työllen.
Ilmi työt on ilkiöitä,
Salajuonet ſaastaiſia,
Naapurilta naurettawat,
Ei ſe rannia rakasta,
Eikä ſeuraa ſäätyänſä,
Niinkun ſe on näisſä nähty,
Eſimerkikſi äkätty —

Maaningalla mainitusſa
On iſäntiä itſesſänſä,
Ymmärrykſen ystäwiä,
Kun ne peiaita pitäwät,
Tahi tanſit laittanewat;
Niin ne herranſa halulla
Waatiwat wapaſukuſet.

Halolaasſa oli hautajaiſet,
Surupäiwä ſuuren herran,
Johon oli kuulut kutſuttuna,
Waa'ittuna waltamiehet,
Herrat arwosta iſommat,
Kunniasta kuuluiſimmat.
Kutſuttihin kappalainen,

Toiwon kanssa toiwottihin.
Sy'ämessä oli salaiset juonet,
Wiha weljien wälissä,
Ylenkatsoi kutsumuksen,
Ettei tullut ensinkänä.
Wielä on toinenkin to'istus,
Sy'än synkeä hawaittu
Peltolassa peiaisissa,
Rouwan kuolokutsonnoissa,
Johon oli kuulut kutsuttuna
Sukulaiset, suuret herrat.
Kutsuttiin myös kappalainen,
Wiran työtä täyttämähän,
Tawallista toimitusta.
Ylpeys oli yhtä kaikki
Sy'än raukka synkeämpi,
Kowempi kun kirwesrauta:
Ylönkatsoi kutsumuksen,
Wiran työnkin wielä jätti,
Olisi saattanna sanoman,
Koko maassa mainittawan,
Häpiän häwitön tehnyt
Kunnialla kutsuwallen,
Jos ei Lyra, lankopappi,
Olisi osannut tulla
Kowan ilman estämähän,
Joka teki toimituksen,
Wirastansa waarin otti,
Ei ollut puutosta papista —
Eikös ne oo erhetykset,
Polosella mielen puutos,
Tahi suuren sy'ämen wälta.

Siitä mä ſinua kiitän:
Tunnet tuntoſi hywäsi,
Arwoat aſian polwen,
Waikka wallat waatiſiwat,
Tahtoiſi talon iſännät,
Kestinkiinſä kutſuiſiwat,
Ele tule turmiokſi,
Poies poista itſeäſi.
Nuoret herrat naurelewat,
Kompilla kowin puhuwat,
Herjaa pilkkana pitäwät.

Se on kuulla kummempata,
Näh'ä wielä waikiata,
Kun on pojat pappilaſſa
Häihin kutſutut katalat;
Niin ne owat onnettomat,
Niinkun ſu'et ſurkiasti
Näl'än kanſſa nääntyneet,
Eli mustat mustilaiſet,
Haakerin häwitön joukko.
Kun ne nokki rokkawaiſta,
Kalawaiſta kynſillänſä,
Humalaſſa huuteliwat;
Johon on mülla merkki wiſſi,
Eſimerkki ennen nähty.
Minä muinoin Maaningalla,
Jinſalmen iſon rajalla,
Lapin maaſſa laukeaſſa,
Käwin häisſä käy'eſſäni,
Matkustaisſa matkojani
Mykkäläſſä mainioſſa.

Minä outo, äkkinäinen,
Niinkun muutkin muukalaiſet,
Owen pielehen pyſäytyn,
Käytöksiä katſomahan,
Kuinka julmat juutalaiſet,
Papin pojat paskahännät,
Ihmiſistä ilkeimmät
Marſiwat majuorin lailla,
Hemmin lailla hölkyttiwät,
Niinkun muutkin mustalaiſet.
Kauloit kansſa loilottelit,
Niinkun ſu'et ſoitimesſa.
Pillit oli kun piiskawarret,
Mustalaiſen ruunan ruoska,
Oton oikea opetus.
Wielä niill' on wirka ſuuri
Kun ne koiria kokoowat,
Hiiren syöjät hirttelewät,
Teilit walmiikſi tekewät,
Joihin kisſat kiinittäwät,
Koirat kynſistä wetäwät,
Särpimekſi ſäästelewät.
Hywä on hylky tarpeesſa,
Heittiö hätä warana;
Kaikki ne ruu'akſi rupeewat,
Pappilasſa paistetahan,
Kun on kuorehet määrännä,
Kiiskin kalat katkeraksi,
Ruoko wirran wieremillä
Heittiöksi heitettynä.
Niitä Kalle kahwen kansſa
Pyyteleepi paistikſensa.

Kallen kä'ess on kahwipannu,
Oota antaapi enissä
Ruman ruu'an Ruokoweellä
Rokkajauhosta ry'ätyn,
Sokurikſi ſuolapalli.
Ranſſi wakkoja wetääpi,
Seiſoi ſäkki kainalossa,
Johon kutſui kuoreheita,
Kiiskin poikia kiwoitti.
Aaroni enissä antoi
Säkin täy'en ſärpimekſi,
Tahi paistikſi papille.
Wielä Kalle waikuttaapi:
"Kowin nyt kahweni meneepi,
Rokkaruoka runſahasti.
Pistä Pietari liſeä,
Katſo wielä Karhunenkin,
Nälkä ompi nähtäwästi,
Särpimestä ſuuri putos,
Keittoruu'asta kowempi.
Juhla ompi joutumassa,
Hetikohta helluntaki;
Anna weikkonen apua.
Eipä ſtä ewästä jäänyt
Paljon ſuuhun pantawata,
Kiſſan kuiwatut niwuſet,
Lauta-Huſſon koiran kylki,
Ratikaiſen leiwän loppu,
Näkänenän rieskan kanta,
Woita wiimeinen wipale,

Taiſi olla tiaiſen werta.
Wiina loppui warſin kaikki,
Olutta ei ou ollenkana."

Hätä ſaattoi haihtumahan,
Kellarihin kertymähän,
Tuomarin talon ſiſälle,
Yöllä aiwan yksinänſä,
Luwata lukon ſiſällen,
Salwan taaksi ſuuri puutos.
Oliſi ottanut apua,
Warſin warkahan tawalla
Herkkuruu'at helluntaiksi,
Sunnuntaiksi ſuuruspullon.

Alpiini aſian tunſi,
Kuuli riskehen raſian,
Putelista pulputuksen,
Kellarista kehnot tuumat.
Huu'on nosti huikeasti:
"Tuokaten minullen miekka,
Jolla roswot rohkeasti
Kartanosta karkottaiſin."

Otti lyh'in oiwalliſen,
Laſiſeinän ſelkeämmän,
Walkean nä'ön waraksi.
Kallen halsiſsa hawaihti,
Keksi narrin kellariſsa.
Silmät katſoopi ſikana,
Alahalla arweleepi,
Nenä kengän kantapäisſä.

Alpiini sanoi samassa:
"Ompa sulla oiwa reisut,
Askarehet aiwan wissit,
Kulet toisin kuoporoihin,
Luwata lukon sisälle.
Tawaton on tutentille,
Mah'oton magisterille,
Koulun käyneelle kowempi.
Filosohwia ei suwata
Olla yöllä yksinänsä
Luwata lukon takana."

Kyllä Kalle kärttämässä
Monen woitti mustilaisen,
Haakerinkin haastamassa,
Jätti akkoineen jälelle.
Se on warsin waikiata,
Nytkin kuulla kummempata,
Kun se painui polwillensa,
Alas maahan ahkerasti.
Antoi aiwan ainoankin
Rukouksen runsahasti,
Kumarteli, kunnioitti
Puolen tunnin polwillansa.

Huuto kuului Husolassa,
Saaresta sanoma kumma:
Koira on kuollut kunniatta,
Ammuttuna aiwun kautta,
Joka on Kallen kainalossa,
Penuherran reen peräsä,
Kurjan kulkiissa kotia.

Koiran kinkku kirstun alla,
Kirstu täynnä kisšan päitä,
Kattia kapuſäkisſä,
Kuoreheita kukkarossa,
Jotka tuopi tuomiſiksi,
Salin pöy'älle paneepi.

Ranssi on wielä wikkelämpi:
Kun se Oululun oſaſi,
Kulki ſuolakaupungisſa,
Turkit tuopi tulleſſanſa,
Mustapuuhkan Pohjanmaalta,
Kainuhusta karwapelſin,
Nahkawaattehen warasti.
Wielä ſyöpi wiilipytyt,
Makſamatta maitokannut.
Koko Kainuhu walitti,
Hulikoita huuteliwat,
Mainitſiwat maitojanſa
Papin pojalta peräſtä.

Kerran katſoin katkerasti,
Älkäſin yh'en aſian,
Tunſin warſin tuhmimmaksi,
Ilkeäksi ihmetyöksi,
Kuinka Kalle kauhiasti,
Istui mieſi ilkeämpi,
Alttarai allen aſettui.
Saarna ajan aika narri
Istui paikalla pyhällä,
Kopeasti korkealla.
Tupakisſa oli turwan ſeutu,

Karetsissa kaswot kaikki,
Wiinapottu oli powessa,
Lasi-pullo lakkarissa. —
Ei ole se istuin ilkiöitten,
Eikä tuoli tupakka-Jussin!

Wielä minä wihastuin siitä,
Kun ne laittoi laulamahan,
Paniwat pyhälle työlle
Luwattomat lukkarikssi,
Parkumahan paskahousut,
Kissan syöjän kiljumahan,
Kunniahan koirawouwin.
Waan ei oo kumma kunniakssi,
Jok'on kaikki koulut käynyt,
Opin oikian hakenna.
Magisteri on mah'oton,
Filosohwi suuri wiisas,
Käynyt kaikki koirän konstit,
Akatemiat asunna,
Tawinniemen tallin alla,
Tahi tallitunkiolla,
Peräniemellä peh'ussa,
Uunin päällä oiwallisen,
Kyökin piissillä paremman.

Wielä sanon wiimeiseksi,
Sanan puolen pulskiasti,
Tahi kaksi kaunistusta.
Paljo on tehnyt pappilassa,
Rakentanut raskahasti
Seurakunta surkeasti:

Seinät ſuuret ſeiſomahan,
Jotk' on kaikki kaatununna,
Rakennukſet rau'ennunna.
Nyt on tehty toiſet ſeinät
Paljon ennistä paremmat,
Pytingit papin waralle,
Kun oiſi kunnolleen pitäjä,
Hallitſia huonehien.
Ei la'asta lattioita,
Siiwota ſalin ſiſusta,
Kammaria kaunistella,
Wahingoſſa wiikon päästä.
Peſust' on peräti laiskat,
Kerran wuoſſa, kerran kuuſſa,
Joulukuuſſa kuuluiſaſſa.
Lattiall' on lapſen paskat,
Kanan paskat kaapin päällä,
Syöttöporſahat ſiſällä,
Tinakooli koiran e'eſſä,
Posliinit porſaan jal'oiſſa.

Kun ſe rouwa lapſen ſaapi,
Tahi ſiittäpi ſikiön,
Likaſia on raukan riewut,
Ryökäleitä riewut kaikki,
Kowia kun koskuttorwi,
Tahi talon ſäkkiwaate.
Ei niitä kestä kehno ruumis,
Iho nuori itkewäiſen.
Huuto huikea tuleepi,
Walitukſet waikiakſi.

Elä ſuutu ſeurakunta,
Wielä nytkänä wihaſtu,
Jos minä ſanan ſanoiſin,
Wielä wirteni liſäkſi.
Papin poi'ſta pahoiſta,
Maaningaſſa mainituſſa.
Ei niitä keiſari kehoita,
Eikä huoli howirätti,
Piſpat pilkkana pitäwät,
Poies wiſkowat wiraſta,
Sotaherrat heittiöikſi,
Antoi apſietin käteen,
Kirjottiwat kiirehesti,
Harmahan paperin päälle;
Kun ei ole opin ottajata,
Toimituſten täyttäjätä,
Papin poi'ſſa pahoiſſa,
Waikk' on kaswot kaunihimmat,
Miehen mitta mieltä wailla;
Joſta muiſtan muutamikſi
Sananlaſkun ſuomalaiſen:
Kanna wettä kaiwohoſſi,
Lainehia lähteheſen,
Ei ſe pyſy polwenanſa,
Jſtu ilmoiſſa ikänä:
Ei mieltä mitalla ſaaha,
Panemalla päähän panna.

Nekin wirkahan wiruwat,
Toimituksſihin tulewat,
Joihen ei ou iſäſtä iloa,
Eikä auta äi'in armot,

Syntyjänſä ſuomalaiſet,
Oppimattomat olewat:
Kopeikan kyläſtä ſaawat,
Leipäpalan palkakſenſa,
Jywäkouran kohtalaiſen
Wirren wärſyn weiſattua.
Opin käywät yhtä kaikki,
Läpi maita matkuſtawat,
Akatemiat aſuwat.
Mistä tulee mittaria,
Mistä pappia pyhiä,
Wielä tuomarit tuleepi,
Siitä herrat ſuuremmaiſet.
Ei ſe'ä ſinä ikänä
Papin pojat pakſupäiſet
Kuulla kunnian nimeä,
Joill' on pää kun päſſin otſa,
Maitolaſku laawullinen.

Wielä ne wirſiä tekewät,
Laulun teille laittelekſet,
Rupeewat runon tekohon!
Ei ſe tule tuhman pääſtä
Sanat ſäätykſi ſtalle,
Paikallenſa pasſatuikſi.
Sanat toiſtanſa ſahaawat,
Kirjotukſet kihnuttawat.
Ei ſi'an pitäiſi ſiihen
Runotyölle työnnätellä,
Jok' ei oo luotu laulajakſi,
Wirren töille toimitettu.
Ei ne tule tuhman pääſtä

Lauluwirret laa'ulliſet;
Sillä pitääpi parempi
Oppi olla oikeampi.
Häpiäkſi hyö rupeewat,
Wirren töille työntelekſet.

Woi minä polonen poika,
Kun olen kuitenni puhunna,
Pannunna parempiani,
Iſompia itſeäni,
Sukuani ſuurempia,
Pappia pahoin puhunna,
Papin pojat pilkanunna,
Nauranunna nappirinnat;
Jos wielä joutunen itſekin,
Sattunen Sawon ſanakſi,
Suomen maasſa mainehekſi!
Joko laaten laulamasta
Lasken lauluni lopulle?
Kosk' en jakſane jutella,
Enkä ykſin ymmärtäne,
Tarinoi'a tarpehekſi.
Uni minun uuwuttaapi,
Kiini ſilmäni ſitoopi.
Suuni ſulkea pitäiſi,
Kiini kielen kantimeni;
Pää on kieleni kipeä,
Kuiwa kurjan kulkkutorwi.

Waan en ſaata waiti olla
Ikäwäsſä iltakautta,
Sanat ſuuhuni tulewat,
Ajatukſet aiwohoni,

Öitä pitkin maatessani,
Koiras-pelit korwilleni
Papin poikien pahojen;
Kun niitä kylä puhuupi,
Nuriſewat nuoret miehet,
Walittawat wanhemmatkin.
Sanat kuuluwat Sawosta,
Kainuhusta kaipaukſet,
Mainitſewat markkinoilla,
Kuopiossa kummekſiwat
Papin poikia pahoja,
Ilkiöikſi ihmiſikſi.
Kumu kuuluupi kylähän,
Tohu toiſehen talohon,
Misſä miehet Maaningalta
Hurjapäiſet kulekſiwat.
Kaikki niitä kauhioikſi
Julistawat juomarikſi.

Elä ſuutu ſeurakunta,
Kanna mieltä kankeata,
Wi'aton wihaſy'äntä
Minulle mieſi paralle,
Jos minä mitenkin lienen
Paljonkin pahoin puhunna!
Tämä on kirja kirjoitettu
Tuolla puolla tuulimyllyn
Koiwuſen kiwen takana,
Leppä lehmän lautaſella.
Kyll' on täſſä kerraksensa,
Eipä ſe lukia laiska
Lu'e loppuhun tätänä.

27. Talonpoika Tuowiſesta.

Suitſet ſuuhun hullun warſan,
Päitſet päähän mielipuolen,
Sananlaskuſſa ſanowat
Suomen ſywät Suomalaiſet.
Pah' on kuulla kummitusta,
Näh'ä warſin waikeampi,

Sanat kuului Kuopioſſa,
Markkinoilla mainitſiwat
Tuota Tuowilan talua
Rikkahakſi riiſtan wuokſi,
Elosta erinomate.
Se oli kuulu Kuopioſſa,
Maaningalla mainittawa,
Rahan wuokſi warſin wahwa,
Tawarasta täy'ellinen,
Suomen maaſſa ſuurempia,
Wielä arwosta iſompi,
Kunniasta kuuluiſampi
Ollut aina näihin aſti.

Siin' oli itſe iſäntä
Lakikunnan lautamieſi,
Wiel' oli uskottu hänelle
Rahakaſſat ſeurakunnan
Kirkon töisſä tehtäwisſä,
Pantu paljon kanſan päälle.
Waan nyt kuuluupi kyläſtä

Puhelewat puuttuneekſi,
Ka'onneekſi kattiloita
Tuohon Tuowilan talohon,
Seurakunnan kuuluiſahan.

Juho kantoi kattilata
Warſin warkahan tawalla,
Tuopi Tuowiſen käſille
Kuparia kumman joukon,
(En minä enempi tiennyt,
Mitä ſe painoi puntariſſa;
Liekkö leiwiskät lu'etut,
Naulat kaikki kirjoitetut.)
Paita kastui kaikki tyyni,
Tukka tuntuupi mär'älle
Kattilata kantaeſſa.

Wiel' on toinenkin to'istus
Mulla tuttu Tuowiſesta,
Kun ſe waimon wiekotteli
Lauttaheitto langoltanſa,
Teki juutas julkiſekſi
Ruma henki rohkeakſi,
Kutſui kultarenkahita,
Sormukſia ſaahakſenſa;
Husſolan hywät hopeat
Otti lahjakſi luſikat,
Koko kolmet kappaletta
Wähin hinnoin waimowä'eltä.

Husſoll' on hywä to'istus,
Luſikoisſa lu'etut merkit,

Josk' on juttu julki tullut,
Niinkun aina annetahan
Ilmi oikeat aſſat,
Saapi julki ſuuri luoja.

Wielä wäärät welkakirjat
Tietty Jusſi Tuowiſella,
Nähty kirkon nähtäwillä
Luona laiskan lautamiehen.
Niist' oli nimekſi juuri
Antanunna ainehekſi,
Welkakirjan wastimekſi,
Merkikſi mitä hywänſä:
Joko kahmalon kapasta,
Eli kapan kymmenestä,
Kellen kapan, kellen kakſi,
Liekkö kolmatta liſännyt.

Ei ſowi Suomen maaſſa,
On tuo outo muuallakin,
Ilkeä etempänäkin,
Turkin maalla tunnotonta
Ottoa omin lupinſa
Makſoa mah'ottomasti.
Eikä noita ennen tietty,
Ennenkun kuulin Kuopiossa,
Mainitſiwat markkinoilla
Oikeutta onnetonta
Tutkittua tuomarilta.

Se on kuulla kummempata
Rikkahasta riettahampi,

Wielä wäärryyttä tekewän,
Ihmiſille ilkeyttä;
Waikk' on kyllä kymmeniä,
Itſellänſä yltäkyllin,
Tuhanſia turkin alla,
Taalerit takana wielä
Kirſtut täynnä kirjoitusta,
Welkakirjoja kowia.

Synti on ſuuri ſynkeämpi,
Jos arwotta ottaiſiwat
Köyhät konſtilla eläiſſ,
Warastaiſi waiwaſetkin;
Waan ſe on ſitä pahempi,
Hirmu ſynnin hirwiämpi,
Kun tuo rikas riettahasti
Wielä wäärryyttä tekeepi.
Kun ſe otti onnettoman,
Warſin waiwaiſen tawaran,
Wielä lapſet lahjan kanſſa
Wiekkahasti wiekotteli.

Mieli miestä hallitſeepi,
Omatunto oikaſeepi,
Mutt' ei tunne Juſſin tunto
Tuota ſynnin ſynkeyttä,
Ka'otukſen kauheutta,
Kun on hirmu helwetisſä,
Liekki tuonelan tulinen,
Johon ſielu ſiirtyneepi,
Kautta kuolon kulkeneepi,
Kun on ſaanut ſynnin kuorman
Täytehen ajaſſa täällä.

Nyt minun puuttuwat puheeni,
Jutut Jusſi Tuowiſesta,
Eikä anna aika myöten
E'empätä etſikſellä
To'istusta Tuowiſesta,
Jusſin juttuja hakea;
Wielä puuttuupi paperi,
Läkki kaatu kaikki tyyni,
Käſi kansſa kankiana
Wapiſeepi waikeasti,
Suoni ſormia wetääpi,
Pakottaapi peukalota,
Waikk' on wielä wiekkautta,
Mieleſsäni miesten juonet,
Aina ainoſet aſiat,
Korwakuulon kummitukſet,
Mitä pojat pulskeammat,
Puhelewat pulloturwat
Tuosta Tuowilan talosta,
Jusſin töistä julmimmista.

IV. Tapain parannusta tarkoittawaiſia.

28. Talonpojille.

Ei oppi ojahan kaa'a,
Ei taito takaiſin työnnä,
Neuwo ſyrjähän ſyſeä.
Enſin mies opetetahan,
Siitte hattu hankitahan.

Joll' on oppia otſaſſa,
Sill' on nappia nutuſſa,
Houſuiſſa hopiakello.
Kuninkaall' on kultaruunu,
Herrat hattua pitäwät,
Kyntömiehell' on kypärä.
Herrat käywät ſaappahiſſa,
Toiſen wuoron tohweliſſa,
Wiertomies on wirſuillanſa;
Herran on kä'eſſä keppi,
Puhe pulska meſtarilla,
Peltomies on pel'on alla;
Herroilla kupera kappa,
Sywä ſäkki meſtarilla,
Talonmies, takana ſilmin,
Aſtuupi aitan owelle.
Joll' on wirka pienempikin,
Sill' on paita palttinaſta;

Palomies on paikkaisissa,
Riihenpuija rikkuneella.

Kuules kuitenkin minua,
Taitawa talonisäntä:
Elä suutu säätyhyst,
Elä wirkahas wihastu;
Waikka waiwalla kowalla
Maasi mahtihin rakennat,
Pi'ät pellon pehmeänä,
Hankit halmetta lisäkst,
Ojit korpia kowia,
Wäännät leiwän lapsilles,
Kannat kontissa ewästä,
Wiikon muonan mennessäst;
Waikkas wanhana walitat
Jäykäkst jäseniäst,
Ruumistast raukeakst,
Kun ompi kipiä selkä,
Kaikki hartiat hajalla.

Ei elätä pännä meitä,
Jos ei atrasta apua;
Kun et kyntöhön kykene,
Etkä kestä korpitöissä,
Pi'ä pojille porua,
Opeta työtä tyttärille,
Aja pellolle perettä,
Palolle paljon wäkeä,
Kaskimaille kaikki joukko,
Niinkun niitylle ikähän.

Siitte ſiunoaa Jumala,
Tuopi aittahan eloa,
Rahakasſan kammarihin,
Ettei jää werot wajaalle,
Makſot puutu puolitiehen.
Papit ſaawat ſaatawanſa,
Lukkari oman oſanſa;
Kaikki muutkin kappamiehet
Suorittelet ſuoſiolla.

Sitä mieſtä mielellänſä
Herratkin hywin pitäwät,
Jolta ſaawat ſaatawanſa,
Wähät wiemiſet wälistä.
Sille wielä wiipymättä
Kirkkoherrankin kotona
Kahwikuppi kannetahan,
Luona lukkarin ſamate
Aamuryyppy annetahan.
Nimismiehet mielellähän
Kelpomiehekſi kehuwat,
Sanowat ſalituwisſa:
"Jstu nyt, hywä iſäntä,
Ota ryyppy oiwallinen.
Pane'pa paritſat päälle."
Sille mestarit menewät
Työhön ilman tinkimättä;
Sille rengitkin rupeewat
Ilman paljon pyytämättä;
Pii'at wielä pyrkimällä
Laurinpäiwänä paneiwat;
Kaſakoita kaikin ai'oin
Hänen työhönſä tuleepi.

Tämmöinen taloniſäntä
Saapi hankkia hatunkin,
Pai'an puhtahan piteä,
Ja ſiihen ſiniſet houſut,
Wielä wästin oiwalliſen.

Saankohan wielä ſanoa,
Eli pikkuiſen puhua
Oman ſää'yn ſuoſiokſi,
Muihen mieliksi ſamaſſa?
Eihän maailma mahiſſa
Paitſi herroja pyſyiſi;
Herrat ei herrana käwiſi,
Eikä meſtarit eläiſi,
Kun ei maata kynnettäiſi.
Maasta maalima eläpi;
Sekä ſuuret, että pienet
Maastapa makeat ſaapi,
Maasta wääntyypi wäkewät,
Hapan kaikki hankitahan
Kaiken kanſan tarpeheksi.

Siis ſinä, ſiweä waari,
Taitawa taloniſäntä,
Jolla on omasta työstä
Tawaroita tarpeheksi!
Et huoli hätäillä ſiitä,
Jos herra hewoſen kanſsa
Tuleepi tuwan etehen;
Käske kohta kiirehesti
Rengin riiſua hewonen,
Kanna kauroja etehen;

Käytä herra kammarihin,
Pane pöy'älle pötyä,
Laita lapsi naapurihin,
Rannin waarille waroitus,
Kutsu kansanne ruu'alle;
Itse istu pöy'än päähän,
Ota pottu polwilleſi,
Pi'ä kä'essäſi pikari.
Siitte haastele hywästi,
Herran kansa kaunihisti,
Tie'ustele taitawasti
Kaikki yhteiset asiat,
Kansa kaukaiset sanomat.
Kun on siitä siitte päästy,
Laita saatawat samalla,
Panepa paras hewonen
Kyytihin kylänwälikſi.
Anna ruokoa rahalla
Wielä muille wierahille;
Pi'ä waiwaisten waralla
Kala, leipä kaikin ai'oin;
Maksa palkka mestarille,
Rengille rehellisesti,
Koska kohtuutta anowat;
Waan jos paljosta puhuwat,
Mah'otonta mainitsewat,
Suutu ja sano sinuksi,
Elä toiste työtä anna.
Ole muorille mukawa,
Pi'ä perettä hywänä,
Polta pirtissä pärettä,
Kammarisa kynttelä.

Elä liiku li'asſa ſilmin,
Elä astu einehettä,
Pi'ä kohtuutta kotona,
Reisſuisſa rehelliſyyttä;
Niin ſä astut arwioſſa
Pienen porwarin ſiwuhun,
Kauppamiehen kunniahan,
Etkä wäärähän waella,
Waikka wanhakſi eläiſit.

29. Nöyryydestä ja ylpeydestä.

Nöyryys on näkynyt aina
Joka ſää'yſſä ſopiwan,
Sill' on onnesta oſanſa,
Ajallistakin etua;
Ylpeys on yksi niistä
Wihattawista wi'oista.
Se ſe Aatamin alenſi
Alas onnen kukkulalta,
Wajottipa Waraonin
Meren pohjahan punaiſen,
Alenſi myös Apſalomin,
Tammen oksahan takisti
Hiwukſistanſa hywistä.
Sama sattui Saulillenkin,
Kuninkaalle kuuluiſalle,
Ehkä päätänſä pitempi

Oli kanſasta katſellen.
Waikka ſankari ſo'aſſa,
Leirisſä lewiä herra,
Pisti miekalla mahanſa,
Satutti oman ſapelin.
Wielä kowan Koljatinkin
Toinen otſahan oſaſi,
Ehkä herra haarniskoittu,
Rautapai'alla pu'ettu.
Sowinto on ſuurin niistä
Auttawaiſſista awuista,
Joista Paawali puhuupi,
Opettaa apostolimme;
Sowinto on ſuora polku
Onnen owien ſiſälle,
Sekä korkeimman kotona,
Että majaſſa matalan.

30. Entiſestä ja nykyiſestä ajasta.

Sawon ukko, ſarkahouſu,
Pikimusta, pitkäparta
Päästi äänen uunin päältä,
Laski pankolta pakinan
Puhe oli aiwan pulska,
Sanat kaikki ſarwipäitä,
Jotka rikkoi miesten mielet,
Akat näytti närkästywän.

Lausui ukko uunin päältä,
Pani pankolta sananſa:
"Elettihin ennen meillä,
Paistettihin pakſut leiwät,
Werot markoin makſettihin
Taalerin talon aſiat,
Kun ei kul'ettu kuwisſa,
Maalatuisſa matkusteltu:
Ajokalut kaikkityyni,
Woi'eltihin woitehella,
Siweltihin juuri ſillä,
Jolla woi'ellaan wenekin.
Akat waipoisſa waelſi,
Willaröi'yisſä röhötti.
Ukot ſarkakauhtanoisſa,
Kelſiturkisſa köhötti,
Oli kellona otawa,
Kukon wirret wiiſarina.
Arweltihin ajan juokſu,
Tulo päiwän tunnettihin
Ilman uuritta tuwisſa,
Seinäkellon kertomatta.

Minä miesſä olleſſani,
Kun ma kul'in kaupungisſa,
En kauan katuja käynyt,
Puhutellut puotimieſtä;
Suolat ſurwaſin rekehen,
Rautakangin kannoin ſiihen;
Luoti pari painehia,
Waimolleni lakkiwaate,
Lapſille lakeripalli,

Inkiwääriä wähäisen.
Olin ilmankin iloinen
Kapineitta kauppamiehen.
Heti waljastin hewoſen,
Heti kukkaron kuristin,
Kisſan nahan kiini käärin,
Koiwet ſolmiſin kowasti;
Enkä ennen liewittänyt,
Wasta wouwin waatimalla,
Weroherran huutamalla.
Herrat weti wisſit wiiwat,
Kakſi kuuta kuittihini.
Kesti silloin kisſan nahka,
Waikk' ei nyt waſikan nahka.

Nyt on aika aiwan toinen,
Wouwin luku loppumaton,
Rahanpuute puuttumaton;
Räſtikirjat kiirehtiwät,
Nahka naukuupi punainen,
Monen karja kirjan päällä,
Alla auſſonin hewonen,
Pannut panttina kyläſſä,
Hywät ryyſyt ryöstön alla.
Herra teillä, toinen meillä,
Ruunun käskyllä kowalla;
Mikä piti pitkin maita,
Toinen pyrki poikki maita,
Lautamiehet laukun tuowat,
Joista arkit aukiawat
Niiss' on räſtit räknättynä,
Nurkiſſa pahat numerot."

Ei ukko unessa ollut,
Ei paljon waletta pannut;
Waan se oli sangen wanha,
Muisti muinoiset asiat,
Tiesi tämänaikaiseikin,
Waikka nuoret naurahteli,
Pojat pisti pilkkojansa.

31. Wiinasta.

Kuules, wiina, kun ma laulan!
Kuules, pulloni, puheeni!
Empä moiti mahtiasi,
Enkä woimias wähennä:
Olet kyllä oiwa ruoka,
Siiwosyöjälle suloinen,
Joka ryypyn ryyppeääpi,
Harwoin kaksi kallistaapi,
Kolmannest' ei konsa huoli.

Kuinka kultainen kulekset,
Herran lahja heilukselet,
Sy'ämessä syömättömässä
Einerypypynä esitte
Annat aamusta warahin
Ruokalystin ruumihille;
Waan jotk' owat ystäwänä
Suunsa kansa suuttumatta,
Hankkiwat halulla siihen
Kaikin ai'oin kaatamista,
Niillen on ikänsä ollut
Wiina warsin waarallinen,

Eikä se ſukua katſo,
Eikä ſäätyä eroita.

Teki ſe ennen tengan reį'än
Talonpojankin powelle;
Potkaſi ſe porwarinkin
Kauppakaaret kallellenſa.
Saawutti ſe ſaarnamiestä,
Pani walmihin papinkin
Uu'ellehen teinin teille,
Lipan leu'alta pu'otti,
Laulatteli lukkareilla
Wäärän wirrenkin wälistä.
Toimittaapi toiſen kerran
Tuomaritkin tuhnioikſi,
Lautamiehet laitteleepi
Juttumiesten mieltä myöten:
Käymähän käräjämiesten
Arkun kautta kaiket öiſet,
Josta ſiitte päiwän päällä
Kyllä torkkuwat tuwiſſa,
Oikeutta istuttaiſſa,
Wirka waihtui kohmelokſi,
Oikeus unennä'ökſi.

Minkä teki mittareille,
Minkä muille muutamille,
Wirkamiehille wähille?
Nimismiehet niinkun muutkin
Paneepi pahalle tielle,
Wiskoaa wirattomikſi,
Toimittaapi korpparikſi.

Se ſe ſeppiä pilaapi,
Suutaria, räätäliä,
Äkäſeksi ärryttääpi,
Wiepi tukkanuottaſille.
Wielä waimotkin wetääpi
Penkin päähän pyllyllenſä.
Lakki päästä pyörähtääpi,
Pois nokka nenän koh'alta,
Joita warjele Jumala
Näkemästä, kuulemasta!
On outo näh'ä näkewän,
Kumma kuulla kaukaiſenkin.

Wasta minä wanhoillani
Oiwalſin tämän aſian,
Kuinka kunnia meneepi,
Aleneepi miehen arwo,
Kaikki rakkaus katoopi
Entiſiltä ystäwiltä,
Mieſi welkahan wetäikſen,
Joka ryyppääpi ryſyltä,
Wiinan wiljaſſa eläapi
Monet päiwät pääkſyttäiſin.
Maaliman makea ſeura,
Tapa wanha tarttuwainen,
Jot' ei arwata alusta,
Saapi ſemmoiſet wahingot.
Sill' on ſielulla enemmän
Tekemistä tuonelaſſa.
Kun on kuolema tukinnut
Kulkun kuohuwan peräti,
Wettä wiepi wiimeiſeksi,

Hunajasta ei hän huoli,
Eikä wiinoja walitse.

Yksi on ankara asia,
Joka täällä tutkintoa
Tarkempata tarwitseepi,
Warotusta wanhempata
Ihmisiltä ansaitseepi.
Kun jo kaswawat muskat
Kaksin kupin kaatelewat,
Ettei matkoilla ewähät,
Eikä määrätyt rahaset
Kestä keskitiehenkänä.

Kunpa häntä kuusin markoin
Poika pikkuinen paneepi,
Siewä siit' on siitte tulla
Kolmen taalerin koh'alle,
Tott' on tolppa irtanaissa,
Eikä lou'usta lukua,
Wähä rikkistä rätinki.
Uskaltaapa ukko wielä
Toisellensakin tokaista:
"Ele ystäwäin, pakene!
Seisoksele näillä seu'uin,
Niin saat suuhusi sinäkin;
Minä annan aika ryypyn,
Enkä heitä huomenekki."

Annas aika aamun tulla,
Miehellä on toinen mieli,
Kuitenkin kulungin täh'en

Mieſi päältänſä puhuupi,
Haikeasti haasteleepi:
"Waikkas jo, kipeä kallo,
Tah'ot harmista hal'eta;
Empä ſääſtä ſittenkänä,
Totta makſan minkä jakſan.
Tuolle taaleri tuleepi,
Tolppa toiſelle koh'alle,
Koko loutu kolmannelle;
Waan ei nyt warſin ruweta
Kuitenkana kuolemahan,
Wielä on wiinoa kyläsſä,
Wielä ſittenkin ſiwallan
Koko korttelin welakſi:
Autas, weikkonen, wähäiſen!
Toiste makſan, jos ma jakſan."

Aiwan on aſian kanta
Tällä lailla, lapſukaiſet!
Minä ſen to'ekſi tie'än,
Ett' olen itſekin ollut
Taipuwa tähän tapahan,
Saanut ſemmoiſet wahingot:
Terweys on turmeltuna,
Kaikki rikkaus ka'onnut,
Matti taskuſſa makaapi.
Tällä ſuututin ſukuni,
Eſiwaltani wihoitin
Näytin itſeni olewan
Hywänſuowille ſurukſi,
Irwihampaillen iloksi.

Olkohon opikſi muille
Jotka ſaanewat ſanoa:
"Muita on mies opettanunna,
Itſe oli oppimaton!"

32. Turhuudesta.

Yksi waka wanha poika
Käwi kirkoſſa keſällä.
Kohta kun meni mä'ellen,
Näki joukon juopuneita,
Jotka pauhaſi pahasti
Yöllistä elämätänſä,
Sanoiwat ſanan pahimman:
"Nyt lempo lopetti wiinan."

Tämä waka wanha poika
Pistihin kirkkopiha'an,
Siell' oli koreat ko'olla,
Kiiltonapit kinkeriſſä,
Jotka nauroi nahkawöillä,
Nyörimyſſyillä myhäili.

Tämä waka wanha poika
Otti askelen takaiſin,
Meni tuosta männikköhön:
Siell' oli tarha tyttölöitä,
Miniöitä miekkoſia,
Ehkäpä emäntiäkin,
Jotka puhui pummulista,
Silkistä ſiwerteliwät.

Heitä luuli herraswä'ekſi,
Mutt' oli ſanat ſuomalaiſet.

Tämä waka wanha poika
Istui kuitenkin kiwelle,
Pisti piippuhun tupakin,
Kuulosti pitemmän päälle.
Sanoi tyttö toiſellenſa,
Että ſe etemmä kuului:
"Wieläpä ſull' on willaröiy,
Kotikarwoista hamekin,
Huiwi kanſſa huonollainen;
Oiſit tok kotona ollut!"

Sanoi taaskin toinen tyttö:
"Elä huu'a, herttaſeni!
Ei oo käynyt kauppiaita
Koko talwena kotona.
Käwi poika Pohjanmaalta
Raahesta rahan anoja,
Ei ſe huolinna hameesta,
Eik' anna iſä rahoja."
Sanoi taaskin toinen tyttö:
"Katſos tuota turmiota,
Antaapi minun iſäni,
Waikk' on itſekin welaſſa."

Sanoi taaskin toinen tyttö:
"Jospahan nyt käypi teillä
Miehiä milloin hywänſä,
Laukku ſemmoinen ſel'äſſä,
Jok' on pitkä poikkipuolin,
Käske käy'ä mei'än kautta."

Tämä waka wanha poika
Poltti piipun pohjillehen,
Kuuli siitte kellon soiwan,
Käwi kirkkohon sisälle,
Kuuli siellä toisen kumman,
Sanoi toinen toisellehen:
"Köyhä kyll' on tuokin waimo,
Koska on kuwaton mysty,
Kowin huono kaulahuiwi."
Tämä waka wanha poika
Weti nuuskua nenäänsä,
Pappi astui alttarille,
Enempätä ei hän kuullut.

Tuli taaskin talwen päälle,
Istui kirkon kynnykselle.
Siinä räätäli rapuilla
Seisoi selkänsä kenossa,
Wisintieraten wikoja
Miesten, waimoin waattehissa.
Tuli tyttö turkki päällä,
Ihan uusi uutuhelma,
Wasta saatu walmihiksi.
Sen hän seisotti eteensä,
Otti kiini olkapäistä,
Rintapielistä piteli.

Sanoopi samassa sillen:
"Kuka tuon on turkin tehnyt?
On tuossa wähän wikoa.
Eihän nyt koko kylällä
Tuosta tyylistä tykätä."

Silloin ſen imeiſen ſilmät
Weſikierteillen kihahti.
Sanoi raukka räätälille:
"Niinpä ne ſanowat muutkin,
Niin ſanoi ſiſarenikin,
Ettei tuota päälle panna
Ennenkun ſe entratahan.
Hywä mei'än mestarimme!
Tuliſko tuosta kalua,
Jos toiſin tei'än käſiinne?"

Sanoi räätäli ſamaſſa:
"Jos panet wähän liſeä,
Siitä ſaataiſi ſinelli,
Tahi kaitanen kapotti."
Tuostapa tuo tyttö raukka
Hyrskähti hywille mielin,
Suu ſe nauruhun wiwahti.

Tämä waka wanha poika
Enempätä ei nyt kuullut;
Kun oli ſiunaus lu'ettu,
Läkſi kirkosta kotia.

33. Pojille.

Se on waka wanha poika,
Tunnon maja, toimen teltti,
Wakuu'en wakainen kätkö,
Jolle jouluna Jumala,

Uunna wuonna uu'et lahjat
Talwekſi taſaeleepi,
Ettei öillä juokſentele,
Kulekſele kuutamilla.

Pyſyypi pyhät kotona
Juhlat ilman juokſematta,
Seiſomatta ſeinukſilla,
Outtelematta owilla,
Hiljoillehen hiipſimättä,
Werkalleen wetelemättä,
Ettei koirat kuulla ſaiſi,
Eikä haukkujat hawaita.
Pyhä henki helluntaina
Mieltä mittaapi keſäkſi,
Ettei wie wenettä toiſen,
Poikki ſalmen ſaatattele,
Eikä kuiwalla kulekſi,
Peltopolkuja polekſi.

Yöt ne lyhtit ja lyhy'et
Kaunihit kewäiſet yömme,
Katſelee kalan kutuja,
Linnun ſoiwan liikuntoa,
Tuopi keiton kelwolliſen,
Awulliſen aamuruu'an.
Niillä rinnasſa ritari
Diwallinen olla ſaiſi!

Waan on wanhoilla walitus,
Papillakin paljo huolta,
Että on enemmän niitä,

Joillen into iltapuolla
Lau'antaina lankeaapi,
Ilman iltaruu'attakin,
Kytmäistä kylän wäliä,
Jotka joukolla menewät,
Kierosilmin kirkkotiellä,
Kylkiwienolla kylisä,
Katsoi sinne, katsoi tänne,
Wielä taaksekkin wilahti.
Niill' on polku poikki pellon,
Wenesoutu salmen taakse,
Wiewät rannoista wenehet,
Talloawat tou'ot kaiket.

Tämä tapa tärwättäwä,
Moitittawa, muutettawa,
Wiepi mestarit mukaansa,
Talon weljekset wetääpi,
Tuopi saunahan tuwasta,
Rengin pestaapi peräänsä,
Waikk' ei tuosta luonto luowu,
Ennen leiwästä eriipi.
Saisi olla saakeleilla —
Sais' olla sylenpituinen,
Kolmen kyynärän kokoinen
Kaikilla katainen häntä;
Hawuista leweä hattu,
Että tuosta tuttasihin
Seinän wieren seisoiliat,
Saunan salwan aukasiat.
Kummako jos kurwat siitte
Kulkewat kyliä myöten,

Pitkällä pitäjän tiellä;
Syötä äiti, ſaata lapſi,
Jos tuosta johi tuliſi,
Apulainen ajan päälle.

Waan ſe waka wanha poika
Saapi ſängyn itſellenſä.
Jos hän penkille petaapi,
Eli pankolle panekſen,
Siihen laskekſen lewolle,
Unen maistaapi makian,
Ilman huoran hurſtiloitta,
Lakanoitta mieron lautan.

34. Tyttärille.

Yksi tohtori totinen,
Suomen ſuuri kirkkoherra
Puhui ſuulla puhtahalla,
Pakinoitſi paljon ſiitä,
Kuinka kunnia pyſyypi
Muutamilla muuttumatta;
Toiſille toſin tuleepi
Wika ilman wiipymättä.

Wii'en wiiſahan ſekahan
Niitä neitſiä nimitti,
Jotka kulki kunnialla,
Wietit aikanſa wiſusti,
Eikä ottanut owesta
Sala-ſisſiä ſiſälle;

Eikä wuo'etta wetänyt
Kaikille kasa-pukille,
Outteliwat oikeata
Puhe-mieheltä puhetta;
Kun ei tuota kuulla saanut,
Suostui siihen suuttumatta.

Wastasiwat wanhat siihen
Talonpojat taitawasti:
"Sana oikehen sanottu,
Puhe oikehen puhuttu."
Saammeko mekin sanoa,
Mitä mei'än mielessämme:
Heillenpä hopea-helmet
Ruunun rustata pitäisi,
Kaksi kaulan-ympäryistä,
Että näistä näh'ä saisi
Pitäjän pila-miniät,
Kuka on kunnian pitänyt,
Kuka arwon ansaitseepi.
Kyll' on niitäkin kylissä
Tyttäriä tuhmempia,
Jotka rientäwät ripille,
Sitä warten sinne käywät,
Saahaksensa sulhasia
Wii'entoista wuo'en päästä,
Olla mies mikä hywänsä:
Talon-laiska, juoppolalli,
Eli köyhä loisen poika,
Sotapoika, muuttosonni,
Elikkä rahaton renki,
Jokahan wihille weisi,

Waikka waskiſormukſella,
Jos wuo'en, parin päästä
Korjan perä on kotina,
Talon turkki tuiskun ſuoja,
Läpilauta lapſenlikka,
Käſi wirkka kätkyn ſouto,
Penkki, pankko, pöytä lauta.

Saanenko minä ſanoa
Wielä wiimeiſen ſanani?
Jos on paljon piikojakin,
Niin on piikaparkojakin,
Jotk' ei outa ollenkana
Puhemieheltä puhetta;
Keſällä kenoſſa kaulan,
Talwella takana ſilmin,
Läpi kirkon kiitelewät,
Kenen kekſimän pitäiſi,
Josta into iltapuolla
Tietä neuwoiſi tilalle.
Itſe alkawat aſian,
Ett' on aina ajan kunkin
Sitä myöten myllääriä,
Kun on myllyt mieltä myöten.
Jospa tuosta toiſſa wuonna
Jo heti hepo etehen,
Saalis ſaunasta rekehen;
Tulla tuomarin etehen,
Tiewuſtella tietäkſenſä
Keltä tullia tuliſi,
Wuoroa wähänkin ſaiſi.

Waan ſe waka wanha piika
Itſe ſiunaapi ſianſa,
Itſe ſänkynſä ſätääpi,
Perustaapi pehmeäkſi,
Höyhen-tyynyllä hywäkſi,
Päälle peittehet paneepi,
Jotk' on nastannut nahasta;
Siihen laskekſen lewolle,
Unen maistaapi makean
Ilman itkun kuulematta,
Lapſen laulun tuntematta.

V. Huolirunoja.

35. Keiſari Alekſanterin kuolemasta.

Sangen kuuluiſat ſanomat
Kaupungista kaukaiſesta
Tuliwat rajalta Turkin,
Jotka joutui joulun alla
Pohjan pitkälle peräle:
Toiwat Suomehen ſurua,
Ehkäpä enemmän wielä
Wanhalle Wenäjänmaalle;
Esti Europan ilolla
Alkamasta uutta wuotta.

Kirjat, jotka kiiruhusti
Kulki kaupungin ka'uilla,
Päästi portit Pietarista,
Liikutteli linnan salwat.

Kaikkinaisen kansan lapset
Silloin kirkossa kyseli:
Kellenkä ne kellot soiwat,
Mikä semmoinen sanoma
Saarnastuolist' on sanottu,
Että painawat papitkin,
Päänsä piilossa pitäwät,
Muutkin herrat heittelewät
Silmäwettä silmistänsä?

Wastasiwat wanhat siihen:
"Sanomat on sangen suuret,
Siitä arwosta asia,
Että puutumme puheita,
Waikka wanhatkin olemme."
Tämän wähän wastauksen
Wanhat lausui lapsillensa.

Ehkä puutumme puheita,
Yritämme yhtäkaikki,
Josko saanemme sanoa,
Itkultamme ilmoitella,
Kun on kuollut Keisarimme,
Majesteetti maan isäntä,
Mennyt mailla kaukaisilla
Tuonen tielle tiettäwälle,
Kuss' on Taawetti kuningas,

Kuningasta monta muuta,
Monta suurta sankaria,
Monta muuta matkamiestä;
Katselewat kauan siellä
Uutta Taawetin taloa
Jerusalmissa samassa,
Josta Johannes puhuupi,
Ilmestykset ilmoittaapi.
Waikk' on nyt walitus täällä,
Waan on ilo enkeleillä
Kanssa kaikkien pyhien
Un'en ystäwän ylitse.

Oppineet nyt ottakate
Awatkaapa almanakka,
Wuosiluku laskekate
Kuinka paljon on kulunut
Kun on tämä tähti tänne
Ilmestynyt ilman alle.
Wuonna kun on kirjoitettu
Ja tullut tuhannen päälle
Selwät seitsemän numerot,
Kokonaista kolme niitä,
Silloin tämä tähti tänne
Tuli ihmisten iloksi,
Wasta walkeni paremmin
Kokonansa koittamahan
Sa'an yh'eksän alussa
Wanhalle Wenäjän maalle,
Kussa wuotta kuusitoista
Suomalaiset saiwat olla
Suloisessa suojassansa,

Alla alhaiſen tilamme
Katſoi päälle kaunihisti,
Antoi aina auki olla
Makaſiinit maan ſiſällä
Kowan köyhyy'en ajalla,
Näl'än katkeran käſiſtä
Meitä päästi ja pelasti.

Jos nyt wielä wiimeiſeksi
Saiſin ſuurilta ſanoja,
Djennusta oppineilta
Puhuakſeni paremmin,
Waan on ſuuretkin ſurussa,
Oppineetkin alla huolen,
Owat pannehet pajuihin
Kaikki hei'än kanteleensa.
Nyt ſoiwat ſurusanomat,
Huoliharput huutelewat,
Tanſit kaikki on tau'onnehet,
Pu'onneet puwut punaiſet,
Kaikki ruhtinaat ruwennut,
Huoli kauhtanat hakenut,
Waltakunnan waltamiehet
Huolihuiwit ottanehet.

Suuret ſuurella ſurulla,
Halwemmatkin haikiasti,
Murehella muistelewat
Kertoilewat keskenänſä,
Kuinka kulki kuuluiſasti,
Kuinka hallitſi hywästi
Alekſanter aikananſa,

Waltakuntanſa warusti
Kuuluiſalla kunnialla,
Awitteli ahkerasti
Koko Europan etuja,
Jonkatäh'en joutumalla
Tahtoi tarkasti katſella
Kaukaiſetkin kaupunkinſa,
Unoutti oman leponſa,
E'esauttoi oikeutta,
Toimitti totuu'en teitä.

Waan ei tuoni tuosta huoli,
Tuo on tuonella tapana:
Ei hän keltänä kyſele,
Onko kaukana kotoa,
Ei hän ilmoita e'ellä
Wiikon wiimeiſen olewan,
Wirstan wiimeiſen tulewan.
Wahwa on ſe wanha liitto:
Kuolla kumminkin pitääpi,
Waikk' on tila tietämätön,
Aika ainakin ſalattu,
Ihmiſiltä ilman alla.

Tuosta tunnemme to'ekſi,
Ettei ollut enſimmäinen,
Joka waihtoi waltikkanſa,
Jätti ruununſa jälelle;
Tuon on jo tuhannet tehnyt,
Wielä wastakin tekeepi.
Eikös Pietari pitänyt,
Alekſeiwits aikananſa

Waltakunnan wahwan kyllä
Tehnyt suuria tekoja,
Waikkap' on ajasta siitä
Waltakunta wahwistunut,
Polwi polwelta koronnut
Täy'ellisempään tilahan.

36. Kappalais Uppströmin kuolemasta.

Rakastettu Rautalampi!
Siitä mä sinua kiitän,
Että tässä täy'ellisen,
Opin oikean tapaapi.
Täsjä myös on aina ollut
Miesten muistossa monessa
Opettajat oiwalliset,
Sangen jalot saarnamiehet
Siwulla Sionin wuoren.
Waikkapa waellus täällä,
Tuonen tiellä tiettäwällä,
On sama opettajilla,
Kun opinkin ottajilla.

Tapa wanha tarttuwainen,
Jonka surmaksi sanowat,
Kutsuwat myös kuolemaksi,
Se ei muuta mahtiansa,
Woimoansa ei wähennä.
Kuninkaat se kuolettaapi,

Rupeaapi ruhtinoihin,
Sama arwo aatelillä,
Sama helppo herroillakin.
Käypi köyhänkin kotona,
Talonpojatkin tapaapi.
Täss' ei auta miesten mieli,
Eikä waimojen walitus;
Kaikki se hautahan hakeepi,
Kalmistohon kaateleepi.
Tämä on tapa hänellä,
Ollut asti Aatamista,
Ei heti her'ennekänä,
Yhtä jos walittelemme
Elikkä olemma ilman.

Waan en saata sittenkänä
Ilman ääneti ruweta,
Minun mieleni tekeepi,
Ajuni ajatteleepi,
Luonto käskeepi kowasti,
Ruweta runon sanoilla
Antamaan asian tietä,
Joka nyt tapahtui taasen,
Koska herra hengellinen,
Julkinen Jumalan pappi,
Kutsuttihin kuolemalta,
Tuonelalta temmattihin.
Joka wanhoja waroitti,
Neuwoi nuoria jalosti,
Ottamaan ajasta waari;
Sanoi sanan syntisille,
Tuotti tuomion etehen,

Rangastuksen raamatusta.
Pani myöskin paatuneille.

Ei hän pannut pään-alaista,
Nukuttanut nuorukaista
Synnin synkiän unessa,
Poi'es päästi wäärän turwan
Kaikkein niihen kainaloista,
Jotka aikowat asua
Elämässä entisessä,
Pyytäwät pyhiksi tulla
Oman ansion awulla.

Joilla ymmärsi olewan
Synnin tunnon täy'ellisen,
Kowin sär'etyn sy'ämen,
Herran töillä liikutetun
Perin pohjin pehmeäksi,
Niille löysi loh'utukset,
Armon lähtehet awasi.
Osotti olewan meillä
Wälimiehen oiwallisen,
Jesuksen, Jumalan pojan,
Joka taitaapi tu'eta
Hengellistä heikkoutta.

Nämät tiettäwät totuu'et
Uskalsi ulossanoa
Woimalla warustetulla,
Sillä selwällä opilla,
Äänellä ulottuwalla,
Jotk' oliwat luonnon lahjat

Wainajallamme walitut,
Yli monen ystäwänsä,
Jotka sää'ysä samassa
Herran puolesta puhuwat.
Sanat kuului selkeästi,
Kaikkui aiwan kaunihisti,
Ja kun astui alttarille,
Helähteli herran huone
Messu-ääntä merkillistä.

Mitäs muistat Rautalampi
Tämän wainajan tawoista?
Täm' oli täynnä laupeutta,
Waan ei yhtään ylpeyttä;
Omilleen oli suloinen,
Otollinen ou'oillenkin,
Taitawammille tasainen,
Eikä tyly tyhmillenkä.
Otti alhaisten asiat
Hetikohta korwihinsa;
Ne kun neuwoa kyseli,
Saiwat selwän joh'atuksen,
Jotka oppia anoiwat,
Saiwat wissit wastaukset;
Wanhat harmajat halaili
Saaha häntä seuroihinsa,
Nuoret kansa kaipasiwat
Tulla kansansa tutuiksi.

Mitä laulat Rautalampi?
Onko summalta surua,
Onko huolta, huokausta,

Onko itku ja ikäwä?
Suista kuitenkin suruſi,
Murehesi muunne heitä:
Ei hän ollut enſimmäinen,
Joka joukosta eroſi,
Wielä wiimeinen wähemmin;
Nukkuwatpa nuoremmatkin,
Saawuttaa ſe ſankaritkin.
Hän oli waiwoisſa wäſynyt,
Taistellut jo tau'in kanſſa,
Sai jo huolella hawata,
Näh'ä ſuurella ſurulla,
Sanan ſiemenen makaawan
Kauan kyllä kalliolla,
Kun jo wuotta kuuſitoista
Julisti Jumalan neuwon,
Oikean ojennus-nuoran,
Antoi kaikille kätenſä,
Jonka laski laskiaisſa
Wielä wiimeikſi etehen.
Waan ei nyt enämpi kuulla
Sitä mieſtä milloinkana
Siinä paikaſſa pyhäſſä;
Niin ſoiwat ſanoma-kellot,
Huoliharput huutelewat.

Laula wielä Rautalampi,
Waan elä ſitä walita,
Puhu puolella ſanalla,
Että oppi on wähennyt,
Sana kaiketi ka'onnut;
Ei tai'a eläwät miehet

Ennen aikanſa eritä,
Mennä mennehen jälesſä.
Meill' on miehet merkilliſet,
Jotk' on jäänynnä jälelle,
Täyttämään tätä wajoota,
Jotka wanhoja warowat,
Neuwowatpa nuoriakin,
Julkiſen Jumalan kanſſa
Sopimahan ſyntejänſä;
Toki tähän tyytykämme!
Waikka nyt walitetahan,
Kaiwatahan kappalaista,
Ehkä wielä eſiwalta
Toiſen toimittaa ſiahan.

VI. Erinäiſiſtä aineista.

37. Aikain paranemiſesta.

Ei oo pakkoa pahana
Warſinkana wanhan miehen,
Ikäpuolen ollenkana
Ruweta runon te'olle;
Luonto kuitenkin lupaapi,
Tapa wanha wiettekeepi,
Että pikkuiſen pitäiſi
Kihnutella kirjoitusta,

Nuorten miesten nähtäwäksi,
Mitä kaksi kirkkomiestä
Pyhä aamuna puhuiwat
Kiwen päällä kirkon luona,
Päiwän puolella tapulin.

"Kun me ennen ensikerran
Kiersimme tätä kiweä,
Istuimme isän sylissä,
Katselimme kaikkialle,
Ilman silloin siellä täällä,
Kaksin kolmin kankahilla,
Näkyi miehiä mä'ellä.
Kun ne siitte kutsuttihin
Kaikki kelloilla kokohon,
Sopi ne sisälle silloin
Joka henki helluntaina,
Toki pääsi pääsiäissä
Itse kukin istumahan
Jaksoi jouluna luken
Helposti joka hewosen.
Nyt on tehty temppeliä,
Kaksin kolmin kappelia,
Kaikki täytehen tulewat.

Ei silloin sinistä nähty,
Eikä paljon painettua,
Silloin sulhaset sujotti
Mehtikaunan karwasina,
Nuoret nei'et naitawatkin
Warsin warpusen wärissä.
Ei silloin rikasten rinta,

Eikä maha mestarien
Kirkkomä'ellä kiilottanna
Talwiſelta taiwahalta;
Eikä köyhä kestin poika,
Wäinämöiſen wiitakkeelta.
Nytpä ei nä'e puwusta,
Ei eroita waattehista,
Jok' ei mieſtä muuten tunne,
Mikä herra, kuka narri,
Mitkä muita mestaria;
Koriana kaikki käywät,
Waikka työtäkin tekewät."

Waari toinen taitawasti
Sanoi wastaten ſananſa:
"Siitä minä mielelläni
Julistan Jumalan töitä,
Hallitusta Herran ſuuren,
Ett' on riittäwä elatus
Pantu paljolle wä'elle,
Jäänyt wielä järwihinkin
Siunausta ſillä lailla.
Jos on paljon pyytäjiä,
Ottajia oiwa lailla,
Niin on myös otettawata,
Saalista ſamalla lailla;
Maata kanſſa kaiwajilla,
Kyll' on ſiemenen ſioa,
Kyntämistä, kuokkimista,
Paljo entistä enempi.
Kuss' on ennen kahta nähty,
On nyt neljäkin taloa

Tilukſilla tiettäwillä;
Kuss' ennen hewoista kakſi
Tuli tuskalla keſähän
Lu'etuilla kylkiluilla,
On jo kaiketi kah'ekſan,
Ompa kyllä kymmenenkin,
Lihawilla lautaſilla.
Norot ſelkämäin ſiwulla
On jo pellokſi perottu;
Suuret kuuſikot kumoſſa,
Joiss' ennen orawamiehet
Wietteliwät wiikkokau'et,
Kaikki kaswawat eloa;
Kuss' ennen kur'et muniwat,
Niiss' on ſuuret nurminiityt,
Tahi laitumet lakiat;
Kuſſa peurat piehtaroiwat,
Porot poikia latoiwat,
Siinä aumoja aſuupi;
Kuka ennen ſeitſemälle
Löyſi raawaalle rawinnon,
Saapi jo ſamalla maalla
Kyllä monta kymmentäkin
Runſahasti ruokitukſi;
Sitä myöten ſilmät ſuuret,
Kun on otſakin leweä."
Tähän kaikki kirjoitettu
Ompi wanhojen pakina.

Siinä paikaſſa ſamaſſa
Oli monta oiwallista
Iſäntätä istumaſſa,

Jotka kuuli kaikkityyni,
Wirkkaſiwat wiimeiſeſſi:
"Suuri kiitos, ſuuret waarit!
Lysti on likellä olla,
Kuulla kuinka kaunihisti
Muisteletta muinoiſia,
Maamme entistä eloa";
Liſäſiwät ſiihen ſiitte,
Sanoiwat ſanoilla näillä:
"Eikös ne eläiſi wielä,
Wiljawuonna warſinkana,
Jos ne joiſiwat wähemmän
Joukolliſet joutomiehet.
Kun tekewät wiikon työtä,
Puoli palkasta meneepi
Heti ſuuhun ſunnuntaina.
Akka parat arwelewat
Mikä wiepi wiikon palkan,
Kuhun waipui waiwaukſet."

Siinä ſeiſoi ſaapu'illa
Niitä rengin rehwanoita,
Olipa oppipoikiakin.
Yksi kiljaſi kiwasti:
"Mitä wielä wettä jäällä
Kolmin kerroin kohwa päällä,
Minä ostan, enkä ſäästä,
Mull' on pankkoja powesſa,
Toista kekrinä tuleepi.
Minä tie'än mieſtä monta,
Jotk' ei anna itſellenſä,
Eikä toiſelle taritſe,

Ehkä tälläkin erällä
Nälkä suolia sukiipi."

"Aiwan oikehen sanottu!"
Sanoi suutarin kisälli,
Niin sanoi samalla lailla
Ompelian oppipoika.
Sanoopi sepän aloke:
"Wielä tais wähälle jäähä."

Wielä siinä wiimeiseksi
Talonmiehenkin tapainen
Sanoi sanat kelwottomat:
"Kas niin poikaset pitääpi
Tinkapaikoissa puhua,
Antoa sana sanasta,
Siitte niilt' on silmillänsä."

Muorit poskesta murahti:
"Pojat pienet, parrattomat
Hiihtäkäte hiljemmästi,
Niin ette tipahta tielle,
Kyykähä kylän wälille.
Jok' ei arwoa ajalla
Oikein mieltänsä mitellä,
Ulsein keppikerjäläisnä,
Kun paras palan anoja,
Saapi mieroa mitellä,
Kytmäistä kylän wäliä,
Wanhan waarin wastukssina,
Wietäwinä waarin pojan."

Waarit kirkkohon meniwät,
Pojat meni männikköhön.
Yksi weiari wetäsi
Taskumatin taskustansa,
Josta jakoi joukollensa,
Waan ei waarille sanonut.

Tämä kirja kirjoitettu,
Wihtajärwellä sanottu.

38. Sawonmaan herjaamisesta.

Joka lassa lastatahan,
Miessä mielehen tuleepi,
Sananlasku sangen selwä,
Walmistettu wanhemmilta,
Meiltä mielehen otettu.

Minä miessä nuorempana
Käwin kerran Kokkolassa.
Kuulin kummia sanoja,
Kuulin siellä kainulaisen
Maani miehiä manaawan,
Sanowan Sawon si'oiksi.
Tulin taas Turusta kerran,
Hämäläisen hurjan kuulin
Ukon wanhan Urjalasta
Sawon miehiä sanowan,
Roimahousuiksi hokewan,

Pitäjikſi piekſukengän;
Min' en wirkkanut mitänä,
Sanonut ſanoa puolta,
Otin muistokſi mukaani,
Wasta annan wastaukſen,
Kun on wuoſia kulunut,
Jäänyt jo ajasta ſitä
Kyllä kakſin kymmeniä.
Kuules kunnon Kainulainen,
Oiwalla Hämehen ukko,
Kun ſanon pari ſanoa.
Ei ole maata miehetöntä,
Kirwehetöntä kyleä,
Ei ſie'ä ſi'an nimeä
Yliſummahan ſanoa.
Kukas nyt ei kuuta tunne
J'ästä enenewäkſi,
Luotehesta loppuwakſi,
Niin ſano ſitä ſi'akſi.

Sekalainen ſeurakunta,
Tuon nyt tietäwät tytötkin,
Eikös hulluja Hämeesſä,
Kataloita Kainusſakin,
Samati Sawonkin maalla;
Waan ſamasſapa Sawoſſa,
Jos on joukko joutawia,
Miehiä mitättömiä,
Niin on toiſia to'ella
Ymmärryksen yſtäwiä,
Iſäntiä itſesſänſä,
Renkiä rehelliſiä,

Jotka kyllä joutuſasti
Pystywät pykäystöihin.
Sawoss' on ſamati wielä
Oja-ukot oiwalliſet,
Kannon wääntäjät wäkewät;
Newan kuokkiat kotona,
Jost' on leipämme lewinnyt,
Sahtikannumme ſakonut,
Puuropata paiſununna,
On wielä oman takeiſet
Muurimestarit mokomat,
Semmoiſia ſeppiäkin,
Jotka taitawat takoa
Niinkun itſe Ilmarinen;
Löytyypi likeltä wielä
Walurit ja warwalitkin,
Niinkun myöskin nikkaritkin;
Etempätä ei nyt tuo'a
Pulskempata puukalua,
Käſityötä käywempätä
Räätäliltä, ſuutarilta,
Kun on jo omaſſa maaſſa.
Sillä ſe ſana ſy'äntä
Wielä nytkin wihlaſeepi,
Koko maata miehinenſä
Sanoa Sawon ſi'oikſi,
Roimahouſuikſi hokea.
En ſie'ä ſitä nimeä
Oſakſi oman pitäjän,
Enkä huoli houſujani
Poikki polwesta ſahata.
Pitäköhöt pinkkapökſyt,

Joill' on waatetta wähemmän,
Eli sukkia enemmän;
Rohkenee tuo roimahousu
Piekſukenkiä piteä,
Saa tuo saappahat pyhäkſi.

Jo sanon sanani toiſen:
Sawoss' on samati wielä
Melkiöitä mestaria;
Harwoin on ha'ettuna Hämeestä,
Harwoin Kainusta katsottu,
Käſitöihimme kelänä.
Niin jo taaſenkin tapahtui
Suonenjo'ella ſuuri kumma:
Mies on teettänyt tapulin,
Opin käymätön osannut
Kellotornin kelwolliſen,
Jok' on kaikelta kohalta
Juuri julkinen rakennus.
Kukas kummaksi sanoiſi,
Jos ne teettäwät tapulin,
Jotka koulua kokewat
Monen mestarin mah'ista.
Eipä hän opiskа ollut,
Ei toiſen tekewän nähnyt,
Eikä keltänä kyſynyt,
Kuinka pannahan perustus,
Kuinka seinät seiſonewat,
Kuinka pylwähät pyſywät.
Siin' on kellot kelwolliſet
Kohotettu korkealle;
Ei ſe heilu, hemmahtele,

Soitettaisſa ſinne tänne.
Sen on lattiat lawiat,
Siinä ſillatkin ſileät,
Astuimet on aiwan ſelwät,
Käſipuut on käytäwillä;
Ei ſen rappuilta ramah'a,
Ei putoa portahilta;
Sen on tiennyt teettäjäkin,
Mitä muinoin Mooſekſelle
Ilmoitti iſä Jumala:
Käſipuut hän käski panna
Korkeille käytäwille,
Ettäp' ei weren wikoja
Tapaturmasta tuliſi.
Sama mies on ſaanut tai'on,
Ymmärtänyt itſeſtänſä,
Uurimaakarin mahinkin;
Itſe tehnyt työkalunſa,
Wärkkitaattinſa takonna,
Joilla taitaapi takoa
Semmoiſetkin ſeinäkellot
Joiſſa tiuku tiiman päästä
Heliästi hellittääpi.

Tämä kunnia tuleepi
Ollin poika Pietarille,
Jok' on ſyntynyt Sawoſſa,
Kaswanut kotikyläſſä,
Olli Konttiſen kotona,
Seurakunnaſſa ſamaſſa,
Joſſa työtäkin tekeepi.

Monta muuta mustapäätä
Saattaapi Sawosſa olla
Sillä ſe ſana ſy'äntä
Wielä nytkin wihlaſeepi:
Koko maata miehinenſä
Sanoa Sawon ſi'oikſi.

Eipä kaikki Kainulaiſet,
Puoletkana Pohjolaiſet,
Eikä myös etelän miehet
Opi näitä itſeſtänſä,
Tule ſelwäkſi ſepäkſi,
Pääſe päälle ſittenkänä,
Waikka wisſin wiiſi wuotta
Uſein owat opisſa
Toiſen mestarin työnä.
Rakastetut Rantalaiſet,
Armahat Hämeen aſujat,
Kelpomiehet keskimailla!
Elkäte pahakſi panko,
Jos ompi jotain ſanottu,
Maamme puolesta puhuttu;
Saa ſiltä hywin piteä
Itſekukin kunnianſa,
Kellen kunnia tuleepi.
Monta maassa, maa monessa,
Niin ennen iſät ſanoiwat.
Sen on keiſarin ſenaatti,
Sen on Herrat Helſingisſä
Hywin tuntenna to'ekſi,
Koska palkkiot panewat,
Laittawat rintaritarin

Samaten Sawon ukoille,
Kun on muille muuallakin,
Aina anſion peräſtä.

Kosk' on nyt ſanani kaikki
Sawolaiſiſta ſanottu,
Niin on kyllä kerrakſenſa.
Eipä laiskempi lukia
Katſo kaikkia tätänä.

39. Talonpojan ſäädyn puolesta *).

Jota elääpi enemmän,
Sitä kuule kummempia
Maailmaſſa mainittawan,
Joita oppineet oſaapi,
Silmän eisſä ſiistit kyllä,
Mutta poskeſſa pureepi.

Nyt on warſin waaralliſet
Ajat astuneet ſiſälle,
Kun on kunnia kumoſſa
Kaikki pantu palweliat
Miehiksi mitättömiksi,
Talonpojat tallattuna,
Arwoiſilta arwattuna.

*) Tämä runo taitaa olla talonpojan Pentti Lyytiſen tekemä, ſaman miehen, joka moniaita wuoſia takaperin oli talonpojan ſäädyn puolesta Ruunun pankin katſelmuhun Helſingiſsä kutſuttu, ja joka on kestikiiwarina Toholahdeſſa Rautalammilla.

Misſähän miehet meneepi,
Jotka ennen arwon antoi,
Oſaſi oikian nimenſä
Piirustella pienillenkin?
Nyt ei anneta enemmän,
Kun ſe kelpo kelmin paſſi
Kyntömiehillen kylisſä,
Talonpoikain taloisſa;
Waikka kyllä kyntömiehet
Aina aamusta warahin
Kaiweleepi kaiket päiwät
Julmiakin juurikoita.

Jos on kelmiä keralla,
Niin on maasſa miehiäkin;
Onhan joukossa jotain,
Kun on niin ſukumme ſuuri.
Millä ompi miehen mieli,
Millä kelmin keppoiſetkin;
Sekaiutt' on ſeurakunta,
Joka weljesſä wikoja.

Toiſinaan talonpojasta
Kerkiääpi kelpo herra,
Toiſinaan herras-heleistä,
Ketjahtaapi kelpo kelmi.
Näit' on nähty näisſä maisſä,
Ehkä häilyypi Hämeessä,
Kawaloita Kainuhussa
Heittiöitä Helſingisſä,
Toppeloita Torniossa,
Wieläpä Pietarporisſa,

Waikka kelpo keiſarimme,
Itſewaltias iſäntä
Siellä liikkuupi likellä,
Aina laittaapi lakia.
Toſin hänkin toiſinanſa
Saapi harmilla hawaita
Wierellänſä wiekkahia,
Liehakoitſewan likellä.

Näitä näyttääpi to'ekſi
Warſin wanhat aikakirjat,
Näitä myöskin näytteleepi
Mei'än aikamme awiiſit.

Joka ſääty ſaattaneepi
Itſe puoleltaan puhua;
Kotonaan on koskemista,
Kukin ſaapi ſää'yltänſä
Kipiästi kintuillenſa.
Jok' on wirhittä, wi'oitta
Aiwan ſyytönnä elääpi,
Hänpä enſin heittäköhön
Meiän säätymme ſämäkſi,
Kaatakohon kaikki tyyni
Talonpojat tantereelle.

Waan jos kaikki kaatuneep
Talonpojat tappelusſa,
Ketäs ſiitten käsketähän,
Kun on itſekſeen iſäntä?
Alaspäin on aatra ſilloin,
Kun on kourasſa koreesſa,

Pyllyllään on pyörä silloin,
Kun on akseli alaalla.
Kallella'an kaikki tyyni
Maailmamme mahtinensa,
Jos ei sää'yissä sowinto
Saane sijewästi sijansa.

Talonpoika se takoopi,
Isot waunut walmistaapi
Wapasukuisten waralle,
Talonpoikapa takoopi,
Rakentaapi rautawöillä,
Linnat liittääpi kokohon,
Saapi wärkit wästinkihin.
Kukas laiwat laitteleepi,
Joilla suolat sou'etahan
Melkiän meren ylitse,
Lainehissa lasketahan.

Ihmeeksi isot isämme
Katseleisi kaikin puolin
Mei'än aikamme menoja,
Kuunteleisi kummitellen,
Kun on kaikki katkottuna
Rauhan rakkahan sitehet
Joilla wyötteli wälinsä
Entiset esiisämme,
Napraswat kultanauhat
Toinen toisensa wälillen,
Sowinto somasti soitti,
Heimolaisissa heliſi.

Nyt on syrjähän syſätty
Kujaiſillen kulkemahan,
Rauhan lapſet laitettuna
Wankina waeltamahan,
Suoſion pyhät pykälät
Unhotettu ulkopuollen,
Eſi iſämme e'utkin
Meiltä mennyt männikköhön.

Minä muistan muinoiſia
Entisten eſiiſäimme
Kärſiwäistä kättä lyöwän,
Kulkewan käſi kä'essä.
Eſimiehet ne e'ellä
Polun oikian oſaſi,
Talonpoikakin tapaili
Herran helmoissa pyſyä.

Eſimerkit ennustawat
Eli aikain etuja,
Eli warſin walmistawat
Onnettomia oraita,
Jos on wiitta wiiſahasti
Tiemme haarahan hakattu,
Silloin oikehen oſaapi
Matkustella matkamiehet.
Nyt on wiitat wiskottuna
Yli ympäriä uria,
Jotka wiewät wiitoihinkin,
Erämaille ekſyttäwät;
Siit' on epäilys ewäsnä,
Wielä pelko peittehenä,

Jos wielä pimiä pilwi
Tuopi raskaita rakeita.

Onkohon esiisämme
Saanut alun aatelista?
Kussa silloin kuulut miehet,
Kussa aatelit asuiwat,
Koska Aatam aatroansa
Pitkin päiwiä piteli,
Eewa willoja wirutti,
Keträwarrella kehäsi?
Ei silloin silkkiä nähty,
Eikä purpura-pukua;
Nahat naukuiwat hamenna,
Rohtimista rouwi paita.

Näin on aamusta asunut,
Esiwanhemmat elänyt,
Waan on pojat päiwän päälle
Kowin korkeelle kohonnut;
Pojat famoowat salissa,
Ukko jäänyt ulkopuollen
Outtamaan owen takana
Laupiutta lapsiltansa.

Aatelkaapa alkuanne,
Mitä toitte tulleesanne,
Muistakaapa muuttohetki,
Mitä wiette menneesänne!
Pannahanko paljo muuta,
Kun ne kolme kouran täyttä
Mullan muruja mukaanne?

Maltappa matala herra,
Tutki turpehen alainen
Entistä esiisääsi
Ahtaassa asuinsiassa,
Kyllä kylmässä kyläsä,
Johon joutuupi jokainen
Toinen toisensa perästä,
Jost' ei waltikka wapauta
Eikä keppi kerjäläisen;
Kaikki kaatuwat kumohon
Ruhtinatkin ruununensa.
Siell' on rinnassa ritarit
Yltäänsä yh'en näköiset,
Wirkawaate walmistettu,
Nuttu nurmesta kyhätty.
Samooppas siellä salissa
Yli määrän ylpiästi;
Onko ukko ulkopuolla,
Eli pojatko paremmat.

Jos on wirressä wikoja
Oppineemmat oikaskohon;
Jos on wärsy määrin tehty,
Niin se jääköhön jälelle,
Muistokirjoista mutahan,
Takapuollen tau'otkohon.
Rauhoa minä rakennan,
Sowittelen suosioa,
Soisin rauhan rantamaillen,
Soisin suosion tulewan,
Joutuwan joka tilahan.
Mitäs siitä miesi saapi,

Jos hän toistansa toruupi?
Wielä woittaapi wähemmän,
Joka poskessa pureepi.

Minä tahtoisin tapailla
Tässä kaikkia kokohon,
Se ois kerran kelpo kesti,
Kun soisi sowinnon kellot
Istuimella sen isoimman,
Aina asti Aatamihin.

Sanoisin pari sanoa
Josma oikein osaisin,
Jossa sowinto suloinen
Oisi weljesten wälillä,
Siinä koittaisi koreesti
Aina onnen aamurusko,
Sekä korkeihen kotona
Että majassa matalan.
Siwiä sowinnon poski
Sepä kaikki kaunistaapi,
Wi'at pienet peitteleepi,
Rii'at ratkaisee rajoilta.
Rakkaus on rauhan juuri:
Siin' on enemmän ewästä,
Joss' on rakkaus rakettu,
Siin' on sunaus sisällä,
Rauha kansa kartanolla,
Siin' on walta wanhemmalla,
Siinä lapsilla lakinsa.

Kun ei Aatami asuisi,

Wallitseisi wallan päällä,
Maalla misäkään majassa,
Silloin onnesta osamme,
Saisimme salatun woiman,
Seurata sowinnon tietä
Maailmassa matkallamme,
Sitten saisimme samota,
Kulekſella kunnialla,
Sisällen onnen owista
Kaikissakin kartanoissa.

40. Suomen kielestä.

Suwahteeko Suomen kansa,
Salliiko Sawon isännät,
Että Suomesta suloinen
Sananlasku lauletahan,
Koska mieli kättä käski,
Käsi kätteli kyneä,
Kynä piirsi puustawia?

Mitäs puustawit puhuiwat?
Sitä ne sanoiwat silloin,
Kuinka suotta Suomenkieli
Kapaloss' on kauan ollut
Lapsen tautisen tawalla,
Niinkun tuo on nytkin wielä
Sitehissä sitkeissä,
Waikka on jo wanha kyllä.
Eikä tai'a tullakkana
Siitä miestä milloinkana

Joka poikki ponnistaisi,
Katkoisi kapalowyönsä,
Jaksaisi jaloin käwellä
Aikamiehen askelia,
Päästä päähän pitkän pöy'än
Isommille istuimille,
Rinnalle rikasten kielten,
Waltakielten kumppalikſi;
Että wielä wirkamiehet,
Oikeu'en omat jäsenet,
Suomen kieltä kirjoittaisi;
Että tuomiot tulisi,
Esiwallan waltakirjat,
Kansan kielellä omalla,
Talonpojan tuttawalla.

Suottapa on Suomenkieli
Kauan penkillä pysynyt,
Lawitsalla lautamiesten,
Eikä wielä ennättänyt
Astua asian kansa,
Tulla tuomarin tutuksi,
Rotokollahan kohota.
Kaikk' on kanne suomalainen,
Suomen suoroa puhetta,
Tutkinto sitä samoa;
Wasta wenska wiskatahan
Pantaissa paperin päälle.

Kyllähän kynä tekisi
Suomalaisia sanoja,
Kun on kuultuna puheessa;

Oppineematkin oſaiſi
Suomen ſuoria ſanoja,
Jos ſen antaiſi aſetus,
Eikä eſtettä oliſi
La'in wanhan laitokſiſta.
Kylläpä me kyntömiehet
Tuolla aikahan tulemme
Keskenämme kelpolailla,
Waan ei tuta tuomioita,
Wälikirjoja wähiä,
Kuittiamme kuitenkana.
Eikä ſuuta ſuuremmilta
Suomi ſaattaiſi pilata.

Lintuſet liewertelewät
Kukin äänellä omalla,
Kielellänſä kerkiästi,
Jonka heille äiti neuwoi,
Oma wanhempi opetti,
Peſisſänſä pienempänä.
Ei ole ſitä etua
Suomen kanſalle ſuwattu;
Ruotſinkieli on ruwennut,
Joutunut jo enſialusta
Suomen ſuurekſi iſäkſi.
Aina ſill' on arwo ſuuri,
Joll' on ystäwät yläiſet,
Sukulaiſet ſuuret muutkin.
Sanotaanpa Sakſankielen
Ruotſin heimoa olewan;
Misſäs on ſukua Suomen!
On wähän Wirossa wielä

Aiwan arwossa samassa,
Ettei kouluissa kysytä,
Akatemioissa anota.

Meill' on Suomen suuri äiti
Turku, tuttawa isoilta,
Kokonansa korkioilta
Wirkamiehiltä wisusti,
Jotka on Turusta tullut
Onnellisella opilla
Kielten koulusta kotiinsa.
Siellä kuitenkin sanowat,
Mainitsewat matkamiehet
Suurten Suomea puhuwan
Keskenänsä kelpolailla;
Waan ei tuolla Waasan puolla
Pietarsaaren saapuilla,
Kowemmin kun Kokkolassa
Suuta Suomella pilata.
Raahessa on rankka Suomi,
Oulussa on oiwallinen,
Wiel' on selwä Suomenkieli
Tuolla puolen Tornionkin.

Waan mitä Turkuhun tuleepi,
Se on Suomen suuri äiti,
Siell' on Suomelle suwattu
Eksemplari ensimäinen;
Siell' on räntistä räkännyt
Walkeutta wanhemmille,
Suomalaisille suwuille.
Aina ratki runsahasti,

Kaikite ſatoja kakſi,
Wuotta kahtako wajaalle;
Siell' on ſelwä Suomenkieli
Laitettu jo lapſillenkin
Aina autun'en opiſta;
Waan ei pääſe päätöksiſsä,
Eikä tule tuomioiſsa
Talonpojan tuttawakſi.
Mitäs wielä wiimeiſekſi
Suomen puolesta puhumme?
Jos ne herrat Helſingiſsä,
Suuren oikeu'en omaiſet,
Antaiſi luwan lujimman,
Wuoron wuoltulle ſulalle,
Että tuomiot tuliſi,
Wälikirjat kaikellaiſet,
Kanſan kielellä omalla,
Talonpojan tuttawalla;
Siitte ſihtierit tekiſi
Halastulla höyhenellä
Samallaiſia ſanoja,
Kun on ſuullakin ſanottu,
Jopa piſpatkin pitäiſi
Suomenkieltä ſuurempana,
Kaikki pappimme paremmin,
Kirkkoherrat kiiwahammin
Tuohon tuumahan rupeiſi,
Kirjoittaiſi Suomenkieltä,
Wielä muutkin wirkamiehet,
Kanſan kieltä kannattaiſi:
Se on Suomekſi ſanottu
Suomalaiſten ſuoſiokſi.

41. Puustaweista.

Wasta wanhalla i'ällä,
Kuu'en kymmenen koh'alla,
Juohtui mielehen minulle,
Kuinka puustawit puhuwat.

A se alkaapi aſiat,
A on aina enſimäisenä
Pi'etty Suomen pipliöisſä;
A on aapeskirjoisſakin;
A on wielä wiimeinenkin,
A se amenen ſanoopi.

B ſe paikkanſa pitääpi
Waikk' ei tuota tuhma tunne.

C on Suomesſa ſiaton,
Kun ei anna kunnon ääntä;
D on kanſa tietämätön,
Wähä oppiſen oſata.

E on ykſi äänellinen,
Aina ollut A:n apuna.

F:n ääntä ei oſata
Suomen huulilla ſanoa;
G on kuitenkin paremmin
Suomenkielehen ſopiwa.

H:lla on hywä nimikin;
H ſe paljo haasteleepi;
H ſe herratkin ſanoopi.

J on arwosta isosta,
Joka Jumalan sanoopi,
Isämei'än ilmoittaapi;
Jesuksen Jumalan pojan
Maailmalle mainitseepi.

K se paljon kirjoittaapi
K=sta korkiat nimetkin,
K=sta koulut, k=sta kirkot,
K=sta koko keisarikin.

L=n ääntä tarwitahan
Lu'ettaissa, laulettaissa;
M myöskin mainitahan,
M äitinä meneepi
Pienimmillä puustawilla.

N nuoremman näköinen
Ehkä on yh'en ikäinen;
N näkyypi tulewan
Paikallensa pantawaksi.

O=lla on oma nimensä,
Oma ääni o=lla kanssa.

P on pantawa paremmin
Oppilapsille osaksi;
B=tä ei lapset pitäisi,
Talonpojat tarwitseisi.

Kukas Q=ta kaiwanneepi
Suomen suorissa sanoissa,
Koska k saman sanoopi,
K se kuunkin kirjoittaapi.

R=ll' on äreä ääni,
Jota ei jokaiſen kieli
Tai'a oikein tawata;
Eikä oo ſioa ſillä
Mei'än iſämei'äsſämme.

S=llä on aina ollut
Sanomiſta ſangen paljon,
Sitä ſilloin, tätä tälloin.

T on Suomelle ſopiwa,
Tätä T=tä tarwitahan,
Tällä toimehen tuleepi,
Jos ei toiſta*) tunnekkana.

U ſe itſe uskaltaapi
Ulos äänenſä ſanoa;
W on kanſſa wuorollanſa
Kokonainen konſonantti.

X=n ääni on mitätön,
K ja S ſen ſanowat;
Y on hywä yhtäkaikki,
Y on yksi äänellinen.

Z on melkein mitätön,
T ja S ſen tekewät.
Ä ja Ö on äänelliſet,
Jos Ä=llä on enempi ääntä,
Ompa Ö=lläkin oſanſa.

Koska ei nyt konſonantit
Anna ääntä yksinänſä;

*) nimittäin D=tä.

Waan kun wokalit sekahan
Paikoillensa pantanehen,
Kyllä sattuupi sanoja
Lukioille, laulajoille,
Taitawille, tietäwille,
Käypi riimiksi, runoiksi,
Aina passaapi paraiksi,
Kun on miestä miettimähän,
Ettei wesoja wälihin
Tapaturmassa tapahu,
Tule turhia sanoja,
Jotk' ei merkitse mitänä.

Sen mä miehekši sanoisin,
Luulisinpa laulajaksi,
Joka saisi sattumahan
Sanat kaikki säntillensä,
Että kaksi äännellistä,
Eli kaksi äänetöntä,
Kah'eksan tawausta kanssa
Ain' olis pantu paikallensa,
Oikein sattunut somasti,
Ruwennut runoratihin.

Niin on runo rustattuna
Muka laatunsa mukainen,
Muutoin on lamassa laulu,
Wirsi pitkäkin pilalla.

Wieläpä wika tuleepi,
Joka lii'alla lorulla
Wirren pitkäksi wetääpi,

Syöpi sanoista sy'ämet,
Kuoret siitä kirjoittaapi.
Aina alussa pitäisi
Asiata aprikoja;
Eipä tie'ä tuulen päällä
Mitä sattuupi sel'ällä.

Olipa ennen Oululainen,
Olipa kaiketi Kajanus *),
Koulun kaiken kautta käynyt,
Ollut Upsalan opissa,
Kantitaatti kauan ollut.

Ei hän ollut ennättänyt
Wielä wirkoja tawata;
Siltä kulki siiwolailla
Niimi runo rinnatukseen.
Ei se sanoja sahaillut,
Puolitellut puustawia,
Niinkun muinoin wanha munkki,
Joka wirttä wiikkokau'en
Mietti mielensä pakolla,
Eikä saanut syntymähän —
Nurin aina nuotti kulki,
Sanat wärsyssä wäheni,
Laulu loppui luonnokselle;
Käwi niinkun köyhän miehen
Talkou'essa tapahtui,
Joka illalla isosti
Juominkiansa julisti,

*) Joka on kirjoittanut wirsikirjassa N:o 278.

Jakaiſissa juomat loppui,
Perakoilla pi'ot päätti,
Suuret tulensa sawulla.

Ei se wirttä wäärin laula,
Joka oikein osaapi
Panna sanat santillensa,
Että nuotti nou'attaapi
Kellosepän kelwolliseen
Könnin kuuluisan tekeitä.

42. Runonte'osta *).

Luonto laulajan tekeepi,
Itse into ilmoittaapi
Runojalle rohkealle
Mitä weisuhun wetääpi,
Sowittaapi soittohonsa.

Ei se luotu laulajaksi,
Runon työhön tuuwitettu,
Joka wirttä wiikkokau'et
Mietti mielensä pakolla,
Hankki työllä haikealla,
Niinkun muutama nykyinen
Kirkkowirren kirjoittaja:
Sanat järsi ja sahaili,

*) Tämä Turun Wiikko Sanomissa 1821 N:o 2 luettawa runo, joka on sanottu Korhosen tekemäksi, ei kuitenkaan näytä olewan häneltä. Sen rakennus ja sananlaatu on toisenlainen.

Nurin tunki nuottihinsa,
Wäärin wirtehen pakotti,
Wärsyjen perät wäkisen
Saattoi samanääniſiſſi,
Kielen riimahan riwitti
Kamalasti katkottuna.

Sinä, poikani, paremmin
Aſiaſi aprikoitſe:
Ellös pyrkikö pyhälle,
Runotyölle työnnätelkö,
Jos on mieleſi matawa,
Luonto ſulla lii'an kylmä.

Waan jos tuntenet tuliſen,
Powesſaſi polton tuiman,
Ruweta runontekohon,
Laulamahan kanſan kuulten;
Niin ſä laske laulujaſi,
Miten kieleſi kajuupi.
Paras on pauloja pa'eta
Riiman kowan kahlehita,
Joihin muinoin jouto munkki
Kurjat weiſunſa kuritti,
Lorut pahat palmikoitſi;
Eipä näitä nähnyt ennen,
Kuullut kunnon laulajamme.
Itſe iſä Wäinämöinen
Riimattomilla runoilla
Miellytti metſän kapehet,
Luonnon kaiken liikutteli,
Meren aallotkin aſetti.

Wiel' on wanhoista runoista
Jalot jäännökset jälellä,
Hywät pirstat Pohjolassa,
Samate Sawon kylissä,
Karjalassa kaiketikkin.
Näistä ota oiwallusta,
Näistä taitoa tapaile,
Kuink' on runo rustattuna
Jamottu jaloihin wirret.

Kun saatat sanelemahan,
Läh'et wirttä laulamahan,
Saattele sanat riwihin,
Kerro kaikki taitawasti —
Isosti isot asiat,
Lystit laula leikitellen,
Hiljan pienistä puhele,
Ihanista ilon kansa.
Lausu surten surkioista,
Heitä kehnot kertomatta,
Päätä wirtesi wälehen,
Ettet lii'alla lorulla,
Joutawia jaarittele,
Wirttä pitkäksi wenytä,
Lamahuta lauluasi;
Ettei koko Suomen kansa,
Suku wanhan Wäinämöisen
Ennen päähän pääsetyäsi,
Ikäwystyisi ilosta,
Wiheltäisi laululleni.

Puhu suusta puhtahasta

Sawon selwillä sanoilla,
Taikka oiwan Oululaisen,
Mitä itse into tuopi,
Luonto lauluhun latoopi.

Ajateltua alusta,
Kuhun käännät wirren juoksun,
Mihin lauluſi lopetat,
Hiljaiſesti enſin hüh'ä,
Al'a weiſu werkallenſa,
Ettäs intoſi enennät;
Kun on lauluſi lawulla,
Pääsſyt wirſi wirstan päähän,
Alla pauhata paremmin,
Panna suulta suuremmalta.

Muinoin tätä muistamatta
Ylen ylpeä runoja
Alkoi suurilla sanoilla,
Kulki kohta kiljumalla,
Niinkun ajuton ajaja;
Mutta matkalla maseni,
Waipui warsin wiimeiseltä,
Lopetti lorulla laulun,
Perakolla pi'ot päätti,
Sawulla suuret tulenſa.

Waikk' on soittoſi somempi,
Luonteampi laulantoſi,
Kuitenkin on wirſi kehno,
Kehno, kelwoton runoſi,
Jos ei ſe meſille maistu,

Hunajalle höyrähtele,
Eikä nosta miehen mieltä,
Tykytä tykön powea,
Etkä oikehin osannut
Panna sanat santillensa,
Warat wirtehen tasata.

Sepän ison Ilmajo'ella,
Könnin kuuluisan pajassa
Miehen keksit kelwollisen,
Joka tietääpi tasailla
Uurin pyörät pienemmätkin
Toinen toisensa mukahan,
Heilumahan hetkellänsä,
Ilman wirhettä wähintä.

Sen mä miehekši sanoisin,
Laulajakši arwoasin,
Joka taitaisi takoa,
Woisi wirren walmistella
Niinkun Könni kellojansa —
Jospa muuten jollon kullon
Ruwetessani runoille,
Saisin laulun syntymähän
Tawalla tämän tekiän,
Lailla mestarin mokoman,
En waihtaisi wirkoani
Kanssa miehen kuuluisamman,
Joll' on kappa kamlotista,
Kallis kauhtana werasta.

43. Tampereen paperiruukista.

Kirjoituksen kallis konsti
Alkoi ensin Aasiassa
Kauvan kaukaisen työnä,
Jolla oli outo kieli,
Puhui Sanskritin sanoja,
Joita tuskin tunnetahan
Muissa maailman osissa.

Siltä kansalta samalta
Keksittiin se kallis keino,
Merimahti mainittawa,
Siellä alkoi kaupan kanta,
Kalun kaiken waihtaminen,
Tarwetten merentakaisten.
Wäri kaunis kaikenlainen,
Tuossa maassa tunnettihin,
Siellä aiwan ensimäinen
Lasiruukki rustattihin *).
Waan en tie'ä, wanha parka,
Muitten ainetten alusta,
En tie'ä sitä sanoa,
Kusk' on ruukit rustattuna,
Missä metalli mitattu,

*) Se kansa, josta on puhuttu, oli nimeltä Phenissiläiset Aasiassa. Ne löysiwät konstin puustawilla kirjoittaa, purjehtia merellä, teh'ä lasia, wärjätä ja maalata, ja monta muuta ihmeellistä rakennusta teh'ä.

Kusta lienee läkki löytty,
Mistä paikasta paperi
Arkin teko arwattuna.
Semmä waan sanoa tie'än
Wähän puustawit puhuiſſ,
Jos ei olis läkki löytty,
Arwattu paperin alku.

Mieli on minun kyſyä
Onko tieto oppineilla,
Wieläkö waluupi wirta,
Kuuluupi kohina kosken,
Joss' on ollut enſimäinen
Rustattu paperiruukki.

Waan nämät wanhat aſiat
Siwu ſiltänſä menemme,
Ett' on eisſä uu'empia.
Suuri on mahti Suomesſakin,
Opittu omasſa maasſa:
Ruwetaanpa Runkkolasta,
Otetaan järwen ojasta
Ajanlasku lapſillemme,
Taikka tuosta Tampereesta,
Kaupungista kaunihista,
Muistomerkit muorillemme.

Kaupunki on kaunis ſiellä,
Joss' on kauppa kaikenlainen.
Pantu on paperiruukki
Kylän kuuluiſan liſäkſi,
Juuri julkinen rakennus

Josſa arkkia aſuupi,
Paperia ſangen paljon,
Hywempätä, huonompata
Kanſan kaiken tarpeheikſi.
Kukas arwaapi aſian,
Ymmärtääkö yksi meistä
Sy'änmaassa syntyneistä,
Kuinka korkiat aſiat
Pannahan paperin päälle.
Sitä maalla ja merellä
Kaikin ai'oin kaiwatahan,
Sekä ſota että rauha
Arkin päälle päätetähän;
Kuninkaat ja keiſaritkin
Sitä pöy'ällä pitäwät;
Tätä aatelit anowat,
Sotaherrat hankitſewat,
Tuota tuomarit kyſywät,
Kaikki piſpatkin pitäwät,
Hengelliſet herrat kaikki,
Suurimmaſta pienimmähän;
Kaikkinaiſet kauppamiehet
Suuret ſummanſa panewat
Pännällä paperin päälle.
Paperia paljon wielä
Oppipojat oſtelewat;
Taitaapi talonpojatkin
Tuota turmella wähäiſen,
Oſan pikkuiſen pilata.
Yli ſummaſſa ſanottu:
Tätä maalla ja merellä
Kaikin ai'oin kaiwatahan,

Kaupungissa ja kylissä
Kesän, talwen tarwitahan.
Kirjat kaikki hengelliset.
Kaikki kartat maallisetkin,
Tätä ainetta anowat.

Tämän täh'en tarwitahan
Ruukin herralla halua,
Että piisaisi paperi,
Huoli ruukin riiwarilla,
Ett' ei puuttuisi paperi.
Täst' on wielä wiimeiseksi
Lumppu-wouwille waroitus,
Että tarkasti tapailla
Paperiksi wanhat pai'at
Hankkia halun perästä,
Lii'at liinaiset kokohon,
Kuletella suuret kuormat
Talwikau'et Tampereellè.

44. Turun palosta.

Pääskynen teki pesänsä
Laulu-lintu laitoksensa,
Tälle maalle tultuansa,
Katon alle kartanolle.
Siinä siitteli sukunsa,
Kaswatteli kaltaisensa;
Waan ei saanut sille wielä
Laulu-ääntä laitetuksi
Tällä maalla täy'ellistä.
Otti matkan ulkomaalle

Mennäkſeen meren ylitſe,
Siellä nuoret nuotin oppi,
Lapſet laululle oſaſi,
Kerkeiſi kewäillä tänne,
Pani ſanat ſantillenſa,
Aiwan äänellä ſamalla,
Emän entiſen tawalla.

Saman linnun laatuiſikſi
Papin pojat pantaneenko,
Kun ei koskana kotona,
Ikänään iſän tykönä
Saaha niistä ſaarnamiestä,
Menewätä meſſun töille,
Ennenkun etäällä käywät,
Aina aikanſa aſuwat
Akatemian tuwiſſa.
Siellä ne ſanoja ſaawat,
Miehet miehikſi tulewat,
Astuwikſi alttarille,
Menewikſi meſſun töille.

Waan ſe oiwa oppi-huone
Akatemia Turuſſa,
Jok' oli kaikelta koh'alta
Juuri julkinen rakennus,
Joutui walkean waraksi
Tuimaſſa Turun paloſſa,
Joka ſiellä ſeinät särki,
Kiwi-muuritkin murenſi,
Kaaſi kirkon kelloinenſa,
Torni-muurit urkuinenſa,

Monta kallista kalua,
Jotk' on kaikki kaiwattawat.
Kusſ' on kulta ja hopea,
Kusſa waski, misſä rauta,
Tina tuhkana wajoſi,
Posliini käwi porokſi,
Laſi lankeſi muruikſi;
Talot ja talon tawarat,
Katupuo'it kaikkityyni,
Täsſä täyſineen meniwät,
Nouſiwat nojaasſa tuulen
Pilwen mustan muotoiſikſi
Ala taiwahan taſaiſen.

Te'eppä mulle muistokirja,
We'äppä wuo'elle lukunſa
Parahakſi pasſeawa
Milloinka tämä tapahtui.
Silloin pisti ſulkamiehet
Tekiwät täh'en tuhannen
Kah'eksan numeron kansſa,
Joka satoja sanoopi,
Liſäſiwät ſiihen ſitte
Kyllä kakſi kymmenystä
Wielä ſitten wiimeiſekſi
Selwän ſeitſemän numeron.

45. Wäinämöiſen weljenpojasta.

Wäinämöiſen weljenpoika,
Otti kuuſesta orawan,

Petäjästä pöyryhännän;
Kantoi enſiste etehen
Kuuſen kuiwia käpyjä,
Siitte toi on tuorehia,
Kantoi kauroja wäliſte,
Heitti heiniä ſekahan.

Hän teki tekoa tuota
Kokonaista kolme wuotta;
Muuttu orawa oriikſi,
Tulipa oronen oiwa,
Yli korttelin yh'ekſän,
Häntä pitkä, harja pakſu,
Lautaſet hywin lewiät;
Waan ei kaswanna kawiat,
Kyllä kynſille kokoa,
Wäinämöiſen weljenpoika
Arwaſi aſian uu'en,
Katſeli ajokaluja,
Suihtet ſuuhun, päihtet päähän,
Antoi puntiſta punoa,
Niimut rautarenkahiſta,
Teki länget terwakſiſta,
Luokin karhun kylkiluiſta.
Ajoi tuonne tunturille,
Meni jäiſelle mä'elle,
Pyſy kynnet kalliolla,
Ei liwennyt liukkahalla.

Ajoi aikanſa mäkeä,
Tuuritteli tunturia;
Laskihen Lapin ke'olle,

Sille ſuurelle ſileelle.
Siellä ajoi aikalailla,
Aikahollia hojotti,
Lapin kammiot kumohon,
Lapin äijät ne äriſſi,
Pienet poikaſet poriſſi,
Ei hän ſiitä ſäikähtynyt.

Wiimein mielehen majahti,
Äijän tolkkuhun tolahti,
Kuulustella kuoharia,
Saahakſenſa ſalwuria
Orihillenſa hywälle.
Kun ei kuullut kuoharia,
Eikä ſaanut ſalwuria,
Innosti itſe ſamaſſa;
Teki tulen terwakſiſta,
Pani pai'an palkehekſi,
Alakiwen alaſimekſi.
Takoi weitſen wuoren alla,
Kirkasti kiwen wälisſä.
Weti ſillä weitſelläuſä,
Puotti kellukſet ke'olle.
Ei hän köyſiä kyſellyt,
Eikä kaatanut oroa,
Teki ſalwon ſeiſoalta,
Waan ei ſuonia ſitonut,
Eikä ſolminut ſanoilla.

Weri pääſi wallallenſa,
Tulipa puro punainen
Lakeille Lapin ke'olle.

Ruuna horjaten horuſi,
Äijä itki ja poruſi
Weren juokſun julman täh'en.
Liwahti Wipulan Liiſa,
Häilähti tähän hätähän,
Sylkäſi syl'en tuliſen
Ruunan reiſihin wälihin,
Tuli ſolmut ſuonten päihin,
Kuiwi ſe puro punainen.
Sanoi äijälle ſamaſſa:
"Jos olet itſe iſäntä,
Mä olen itſe emäntä,
Kakſi kauppoa tekeepi,
Omallanſa kumpanenkin.
Ota peura, anna ruuna,
Wiel' annan wähän wäliä,
Pikkuruiſen päälliſiä."
Wäinämöiſen weljenpoika
Heilutteli helmojanſa,
Teki kaupan, ei katunut;
Astui peuran ahkiohon
Ajoi tuonne tunturille,
Meni jäiſelle mä'elle.
Äijä parka äkkinäinen
Ei hän ohjata oſannut,
Eikä kierteä kiwiä,
Eikä pel'ätä petäitä.
Alta ahkio hajoſi,
Pää ſe kiljahti kiwehen,
Aiwot kaatui kalliolle.
Peura pötkähti takaiſin,
Haki wanhan haltianſa.

Liisa arwasi asian:
"Nyt on kuohari kumossa,
Hewoslanko langennunna."
Istui kohta kiirehesti
Ruunan ruskean rekehen,
Haki peuran haltiata.
Tuon hän löysi tunturilta,
Puotti aiwot äijän päähän,
Pani päälle peukalonsa.
Pianpa sekin parani,
Tuli aiwan terwehexi.

Wäinämöisen weljenpoika
Alkoi nai'a ja nahista,
Siitten istuiwat yh'essä
Ruunan ruskean rekehen,
Laskiwat Lapin ke'olle.

Wäinämöisen weljenpoika
Sanoi Liisalle samassa:
"Pane paljolta patahan
Hirwen huulta, peuran kieltä,
Kyllä mä hapanta hankin."
Tuotti wiinan Torniosta,
Ha'etti Oulusta olu'en,
Kutsui wanhan Wäinämöisen
Wielä siihen soittajaxi.
Setä wanha siinä soitti
Hau'inluista harppuansa,
Että kalliot kajahti,
Wuoret urkuna ujersi,
Kiwet hyppi kaukahilla,

Mä'illä pelmuſi petäjät.
Häät loppui, wäki hajoſi,
Wäinämöiſen weljenpoika
Teki talon enſimäiſen
Lakeille Lapin ke'olle.
Siinä waati waimoanſa,
Likisteli Liiſoanſa,
Siit' on ſaatu ſalwuria,
Siitä kuoharin ſikiä.

46. Ilmariſesta.

Itſe Seppä Ilmarinen
Kerran kengitti hewosta,
Reistaſi rekiwetosta,
Waskesta oli waſara,
Hopeaiſet huohtinwarret.
Weisteleepi wärkkiänſä,
Käänteleepi kenkiänſä.
Pih'it pikkuſen ramahti,
Jopa heilahti hewonen,
Sälkö ſäikähti äkisti,
Potkaſi jalan pitäjän,
Kirwotti kiſällipojan
Polwiketran porstuahan.

Siinä ſeppä Ilmarinen
Wähän ſuuttua ſuhahti,
Otti ryypyn oiwalliſen,
Pullon kulkusta kumoſi,
Weti maahan marhaminnan,

Ruuwipenkkihin rutisti,
Turmeltihin lapsen tuutu,
Pöytä honkanen hajosi.

Seppä otti uu'et neuwot
Köytti kuoharin tawalla,
Sitoi salwurin mahilla.
Ennättääpi ensimäisen
Naulan kenkähän nakata.
Siitte sälkö sääriänsä,
Soristeli sorkkiansa;
Katkesiwat kaikki nuorat,
Nousi melkonen meteli.
Kaatoi kiukahan kiwisen,
Löyhytteli leipäunnin.

Emäntä owelta katsoi,
Se antoi sepälle neuwon,
Sepä pisti tuiman tuuman:
"Eroita etuinen jalka,
Ota oikea kawia
Poikki polwesta sahalla.
Kuse kuumia wesiä,
Suihkauta suonten päälle."
Sen teki seppä samassa,
Kantoi kawian pajahan,
Takoi kengän siellä kiinni,
Takoi toisenkin kowasti,
Jopa kohta kolmannenkin,
Saman neuwon neljännelle.
Eipä hyppinyt hewonen,
Eikä sälkö säikähtellyt,

Pyſyi kengät kesti kauan,
Yli kymmenen yh'ekſän
Ajastaikoa ajella.

47. Panenta-rokosta.

Suwahteeko Suomen kanſa,
Salliiko Sawon iſännät,
Että kiitän keiſaria,
Yliwaltoa ylistän,
Joka aina ajan kunkin
Aſetukſet armolliſet
Luotanſa lähetteleepi,
Joka wakſiinin walitſi,
Ylenſi myös ymmärryksen
Rokon entiſen etehen.
Ei miehet etelämaalla,
Eikä pojat pohjan alla
Liene luontoa ſamoa
Wasten wakſiinin panoa.

Nyt kun kulkeepi rupuli,
Waeltaa tuo wanha herra,
Joka on Jumalan tauti,
Kyſyen kyliä myöten,
Tahtoen talossa työtä:
"Laita lapſia käſiini,
Minä meſtari likellä."
Wanha ſaapi wastauksen:
"On mulla tuwaſſa tuolla
Muſikoita muutamia,
Ilman arwitta jokainen."

Waan jos waksiinin pania
Sille samalle sanoisi:
"Minä tai'an rokkotan'in
Teh'ä tiellä työttömäksi:"
Saisipa samassa kuulla
Kowan kohta wastauksen:
"Olkohot ololla sillä
Wanhan luojansa warassa,
Turwissa totisen herran!
Jos saisin satakin lasta,
Tuhansia tuuwittaisin,
Empä antaisi sinulle.
Siitä synnistä minua
Warjele, wakainen luoja,
Että pieneni panisin
Tahallani tautiseksi."

Mutta muistakaa musikat,
Arwatkaa asian laita,
Kun ennen oletten ollut
Rupulin ruman käsissä,
Joka teillen arwet antoi,
Otti kaswon kaunen'en,
Teki monta turniota,
Sokeata silmäpuolta,
Rasitteli rampausta.
Arwatkaa asia uusi,
Kuinka käypi waikeaksi
Keisarille korkealle
Waatia wäkisten teille,
Sakon haastolla hakea

Omituista onneanne,
Wahingoita wälttämähän.

48. Syyhelmästä.

Syyhyn synty syntiſestä;
Syyhy syntiſen toweri,
Se on maassa moitittawa,
Wihattawa wiiwakuono,
Jok' ei anna öillä maata,
Eikä päiwillä lewätä.
Kyllä kynſiä kyſyypi,
Kaikki wuoleepi kulukſi.

Sill' on monta ſeuramiestä!
Apulaiſina ajokſet,
Märkäkuplat kumppalina,
Kyytimiehinä kipeät.
Joist' on wastus wanhoillakin,
Aikawä'elläkin aſia.

Siinä ſe ſiiwon tekeepi
Kun tuleepi tuntuſehen,
Kätky'ehen käännähtääpi,
Itkettää imewät lapſet,
Paruttaapi pikkuruiſet.

Niin ſe on nimeltä syyhy;
Waan on warſin wiekas wieras.
Kun ſe kulkeepi kylillä,
Tuleepi talon tupahan,

Hetikohta hän kysyypi:
"Onkohan likellä kaiwo,
Saako tuossa saunaputa,
Onko ko'ottuna kesällä
Wastoja warakst talwen?
Oisin taassa yötä ollut,
Kakst kaikkien enintä."
Siitte saatua sianssa
Ensin kintun kääntimiä
Kitkuttaapi, kutkuttaapi,
Näppylöitä näytteleepi,
Wäistäksen wähän ylemmä,
Reisille rehentelekseen.
Siitä annaksen ylemmä,
Wäännäksen wähä etemmä,
Hajoitaksen hartioille;
Sieltä käutta kainaloien
Käsiwarsille waluupi,
Wälit sormen wäänteleepi;
Tuo tuoll' on tapana ollut
Monen muorin muistoajan.

Syy on syyhylle sanoa:
Kuules, syyhy, kun sanelen,
Saat nyt tästä kumman kyy'in,
Löy'ät kyy'in löylyttömän:
Pistän pääst pik'öljyssä,
Neuwon siitte neljä tietä
Sy'änmaalle synkeälle,
Kust' ei miehet milloinkana,
Ihmiset sinä ikänä
Näille mailla matkustele.

Jos et ſiellä öitä olla
Tarkeniſi talwiſia,
Piſtäte karhun peſähän,
Kontion peräkololle;
Kutkuttele, katkuttele,
Kutauta karhun kuwetta.
Elä, ſyyhy, ſiitä huoli,
Waikka on wihainen karhu
Karhu kaikelta kurilta,
Perijulma perſieltä;
Ja jos karhu käänteleksen
Eli annaksen pakohon,
Ota häntä häppöihinſä,
We'äte willojen ſiſähän.
Sen tie'än toteen ſanoa,
Saat ſa ſiinä kumman kyy'in,
Kyy'in kyllä toiſellaiſen
Kun on myötä matkamiehen,
Kulkiesſa kaupunkihin.

Tie'än wielä toiſen keinon:
Woi'e on jo walmiſtettu,
Kauan aikoja katſottu,
Warſin wanhoilta ukoilta,
Jok' on tehty terwan kanſſa
Keltiäiſen keltaiſesta,
Kuſiaiſen kutkelmasta;
Sillä ſä ſiweltänehen,
Pantaneen paha pakana
Tielle tietämättömälle,
Talwiſelle taipaleelle,
Saunattomalle ſalolle.

49. Omasta elämästänsä.

"Wuosi wanhan wanhentaapi,
Kaksi lapsen kaswattaapi."
Sama se minulle sattui;
Niinkun on minun nimeni,
Niin on ruumihin rakennus
Kohta maahan kaatumassa.

Lassa lauluja latelin,
Tulin siitä tuntemahan
Wielä puolet puustawia,
Al'oin kirjoittaa kynällä,
Ja panna paperin päälle
Jouto-aikana jotakin
Miesten muihenkin katsella,
Tulewaisten tunnustella.
Piti kyllä kyntämänkin;
Koko wiikot wieretysten,
Kulkea kuressa aatran.
Kynä kuiwi sill' ajalla,
Leweämmäksi lewisi,
Aatran kär'en kaltaiseksi.

Olin oppinut ojalle,
Wiiwyin siellä toiset wiikot,
Kuiwi läkkini kurakssi,
Ei juossut kynästä kyllin.
Palotyössä paljon uuwuin,
Siellä silmätkin pilauntui,
Näkö oli niistä näistä.

Elon aikana enemmän
Sirpin kammissa kamussin,
Wiikot wiljoa kokoilin,
Suunnittelin sunnuntaina
Piirteä paperin päälle,
Mitä mielessä makasi.
Olipa käsi ol'asta
Kowin käynyt kankeaksi,
Oli se kansa kynäspäästä,
Kaiketikkin kalwosesta.
Eipä peuka'o pitänyt
Kylläksi kyneä kiini,
Koko koura painoi paljon,
Se painoi paperin puhki;
Eikä tullut miehen mieltä,
Ett' oisin heti her'ennyt,
Työstä turhasta lakannut.
Palkka mulle maksettihin,
Wieteltihin wiinan kansa.
Pyytihin alukst ensin
A:ta, B:tä antamahan,
Wiimein wirret tykkänänsä,
Koko laulut laittamahan.
Se oli öpista woitto,
Että jou'uin juomariksi,
Ratkesin kylänratiksi.
Kaikk' on wirret werrattawat
Semmoisen sepän tekeihin,
Joka ahjolle ajaapi,
Hiilet polttaapi porokst,
Rau'an tuiki turmeleepi,
Ei kunnon kalua saahen.

50. Kuolemasta.

Kaikki luonto kauhistuupi
Kuolon tullessa tupahan,
Hellä luonto hämmästyypi
Tuohon tuimahan tapahan,
Kun ei walta wanhemmilla
Yksin lastensa ylitse,
Eikä puolta puolisolla
Toisen puolesta puhua;
Ei ole lapsilla lakia,
Wiepi wanhemmat molemmat,
Lyöpi kuolema kumohon.

Tämän Aatami alotti,
Luoja lopun tietäneepi,
Aatami isä imeisten,
Eewa äiti ensimäinen.
Ei ole sitä sanottu,
Kumpi heistä ensin kuoli,
Siitä waan on wahwa tieto,
Ett' on kuollut kumpanenkin.
Muut ne menewät peräsfä,
Warsin waipuwat sekasin,
Niinkun ilmassa itikat.
Kaks' on miestä kaikkinansa,
Ne on Enok ja Elias,
Jotk' on päässyt kuolematta,
Tuskin kolmatta tuleepi.

VII. Lauluja ja wirsiä.

1. Jänikselle.

Ah sinä jänis parka
Kuinkas olet arka!
Niin sun tosin tulee olla'kin;
Se on luonnon laki,
Tarwes kansa waatii,
Waara wielä pyörii siittenkin;
Ei ole pitkää suuta,
Eikä hammasluuta,
Ei myös suurta woimaa,
Eikä kynttä julmaa;
Siitä olet wapa,
Et sinä ketään tapa,
Et sie etsi saada woittoa.

Ajat ensimmäiset,
Pojat pienimmäiset
Ilman linnutkin ne iskewät;
Isästä ei ole turwaa,
Äitin neuwo on turha,
Oman onnen nojaan laskewat;
Pesää heille ei tehdä,
Suurta ei waiwaa nähdä,
Emät ei ne anna,
Leipää kaukaa kanna,
Keſäkſi harmaa takki,
Talwekſi walkea turkki,
Walmiſtettu on wanhemmiltanſa.

Kaikki kun maalla käywät
Häntä peljättäwät,
Paitsi omaa hywää sukua,
Metsän pedot wahtaa,
Kisat, koirat jahtaa,
Kumppalista ei ole apua.
Jos pyyn lennon kuulee,
Senkin haukaksi luulee,
Ei woi sotaa nostaa,
Poikain puolta kostaa,
Pakko ottaa täytyy
Kussa kolo löytyy.
Mikä linna lieneę wieläkin.

Tulee syksykuura,
Metsämiehet luuraa,
Warsin tarkan waarin ottawat;
Jälet luoksi wetää
Kierosilmän kiertää
Leposiaan hänen pettäwät.
Kerran keksii hyyryn
Löytää pienen lymyn,
Kohta rikkoo rauhan,
Antaa paukun pahan;
Ei se muuksi muutu,
Ruwaksi on hän luotu
Pyyten tuota pannaan pyytäkin.

Tulla talwikeli,
Pannaan toinen peli,
Mikäs siitte miehen mielessä?
Jänis antaa alun

Hyppää hywän polun,
Wirkut wärkit taas on tallessa.
Monet kummat koukut,
Juuri julmat loukut,
Sangen kowat sangat,
Warsin wahwat langat;
Jos se käypi laatuun,
Niin on saalis saatu,
Mieltä tarkoin tuossain tarwitaan.

Jo nyt lienee tässä
Kyllin jäniksestä,
Ei hän meidän mieltä tarwitse.
Häll' on ruumis raitis,
Leipä aina walmis,
Wähä ruoka hänen rawitsee.
Pitkän paaston pitää,
Ei pane kokoon mitään;
Siellä taikka täällä
Ei ole toisen tiellä,
Käyden eli juosten,
Syöden, maaten, nosten,
Siittämään on siewä sukuaan.

Kun nyt tämän kuulet
Mitäs tuostai luulet?
Etsi ylös oma elämäs:
Waarat waikiammat,
Kahta kauhiammat,
Ehk' on omassakin edessäs;
Jos niin olet raitis,
Kuolemahan walmis,
Kun on jänis raukka

Altis joka aika.
Pian jänis kuolee,
Mutta meillen tulee
Kuolemassa kowa metsämies.

2. Häälaulu.

Noh miehet, miehet weikkoset!
Näin näitä häitä juodaan:
Lopussa wiel' ei entiset
Ja toista aina tuodaan.

Waan ei täällä kauwan eletä,
Ei päälle tämän päiwän,
Jos ei waan poikia laiteta,
Kihloja kylään wiemään.

Pianpa tästä paikasta
Ukot uralle joutuu,
Kohmelon saawat palkasta,
Kuinkas se käypi laatuun.

Waan laita pojille naiminen
Niin pian, kuin he täyttää
Wiis wuotta päälle kymmenen,
Jos kohta pieniksi näyttää.

Ei sitte puutu pitoja,
Jos muutoin onni seuraa;
Woi tyhmät pojat jotk' ei nai,
Pii'atkin teille nauraa.

Miks' ette liiku liukkaammin
Näin aika asioissa,
Ja puhu piioille siewemmin
Kuin huokii teille tuossa?

Wain eikö ole tullunna
Teille oikiata käskyy,
Etteкö ole kuullunna
Sitä wanhaa ſananlaskun:

Se kaikkianſa katuupi,
Ken nuorta naimistanſa;
Sitäpä kaikki kiittääpi,
Ja ſe on toſi kanſſa.

Kun laſſa lapſen tekeepi,
Ja onni pojan antaa,
Niin ſilmillänſä näkeepi,
Että ſe neuwo auttaa.

Toiſia tehdään paraillans',
Toiſet jo työtä wääntää;
Kun terwe lienee wanhin laps',
Jos poika on, niin kyntää.

Sanoiſin wielä ſanoja,
Jotka toiſianſa wastaa,
Ja eiwät oliſi wanhoja,
Jos noita kuulla lystää.

Waan ellei enſin ehdolle
Nyt panna palowiinaa,
Niin minä ſanon miehille:
Olkoonpa ſe ſinään.

Tämäpä ompi kulkulle,
Kun rattaillen ihra;
Nyt laulu lankee nuotille,
Eik' yhtään kaipaa kirjaa.

Kas nyt mä tahdon tanssia,
Jos suinkin kengät kestää,
Nyt on mulla mieli marsia,
Jos ei waan wanhuus estä.

Kun ennen wiulut winkasi,
Huonotkin silloin yr'tti;
Kun pelimannit pelasi,
Wanhatkin wähän hyppi.

Wanhat pitäwät waransa,
Etteiwät ensin huoli,
Waan kunpa saawat päähänsä,
Wirkuksi syttyy mieli.

Ei malta enään istua,
Waan jalan kahden kansa
Kokewat kohta astua,
Eikä kaipaa lakkiansa.

Mieli myös nuorten tekeepi,
Kun wiulun äänen kuulee,
Ja nauruisuulla näkeepi,
Että wanhat tanssiin tulee.

He pian koko joukolla
Lähtewät lattialle,
Tekewät tanssin taidolla,
Jos minkä pelin jälkeen.

Pojat ne polskan hyppelee,
Waan wanhat sinne tänne
Nurkasta nurkkaan kiitelee,
Yhteenpä tuokin käynee.

Pojat ne enſin pyytäwät
Sulhasta ſuoſiolla,
Wäkiste wiimein wetäwät,
Jos ei ſe tahdo tulla.

Morſianpiiat puhuwat:
"Eiköhän me jo mennä!"
Waan yritykſet wiippywät
Likellen illan päiwää.

Sitte ne temput tekewät,
Kun kokit maidon keittää,
Ja tanſin koukut kokewat,
Pois nutut päältään heittää.

Iſäntä itſe ilosſaan
Istuu putelin wiereen,
Kurkisteleepi kuppiaan,
Mielessä mikä lienee.

Hän taiten kantaa, kallistaa
Kullenkin kupin wiinaa,
Käskee myös ottaa palasta
Sen jonka mieli pitää.

Wiina ſe ſitte wälehen
Nostaapi ilon wallan,
Ja laulu yltyy äänehen,
Wa ralla ralli ralla.

Waan joka paikat pahentaa
Ja räyhyää ja ryskää,

Sen miehet wäestä wähentää,
Ja pojat poies wiskaa.

Jokainen tuon nyt ymmärtää,
Mihin se sitte pannaan,
En tuota huoli nimittää,
Ja lasten kuulta laulaa.

Ken ei taas tahdo tanssia,
Kun kuulee kurauksen,
Hän saapi jouten kollottaa
Sen polskan puraukſen.

Ei siihen panna pakkoa,
Pitäköön mielen pääsään.
Ja olkoon ruokain kantaja,
Sill' ompi työtä työsään.

Tai tupakkia polttakoon,
Ja jaaritelkoon juttui,
Toistansa kylkeen torkatkoon,
Ettei se uneen nukkuis.

Waan minä wainen yritän
Sulhasen kanssa tanssiin,
Oluttakin, jos taritaan,
Ensin kulahuttaisin.

Nyt mielelläni lähdenkin
Jos aiwan yksinäni,
Waan täytyy tulla muidenkin,
Kun nousi pelin ääni.

3. Onnistus nuorelle waimolle häissä.

Mä sanon suuren kiitoksen,
Ja kiitoksia paljon,
Se on mun welwollisuuten',
Ja mielelläin sen sanon.
Waan se on sitä wärkkiä,
Kuin itse kukin tietää,
Ettei se täytä säkkiä,
Waikka sitä paljon pietään.

Mutta jos aika antaisi
Laulella nuorell' waimoll',
Ja wanha wäki salleisi
Puhella onnen toiwoll',
Niin minä mielialani
Illolla ilmoittaisin,
Ja sanoisin ne sanani,
Kuin tullessani löysin.

Jumala kaikkiwaltias,
Se hywä onnen isä,
Awiosäädyn haltia,
Kuin sitä aina lisää,
Antakoon sinun askeleis
Tääll' onnelliset olla,
Ja päälle pannut askareis
Hywästi toimeen tulla!

Suokoon sun saada saalista
Silloinkin, kosk' et luule,
Ja enemp' olla walmisna,
Kuin tarwestakaan tulee!
Hän onnen sulle antakoon
Karjalles katsojaksi!
Toimi sinulle pantakoon
Talossa haltiaksi!

Ett' onni sinun maatessais
Jo hywän neuwon pitäis,
Ja toimi sinua nostessais
Kädestä ylös wetäis,
Taluttais toimituksissais
Pitämään järjestyksen,
Ja siiwon asumisessais,
Se tuo sulle ylistyksen.

Ja koskas olet kulkenut
Pois sinun isäs luota,
Ja myös sen owen sulkenut,
Josta nyt sinua tuodaan,
Onni sulle olkoon parempi,
Kuin sinun oma isäs,
Sillä se on häntä wanhempi,
Ja tawaroista rikas.

Olet jo eron ottanut
Sun äitis kartanosta,
Seuraamaan itses antanut
Nyt tätä nuorta miestä;
Toimi sulle töitä neuwokoon
Enee kuin oma äitis,

Waremmin tähtes walwokoon,
Ett' aina hywin käwis!

Ja niinkuins olet ſuunattu
Aikahan tähän asti,
Ja kaiken aj'an ſuojeltu,
Kun olet ollut lapſi,
Niin onnellinen, ſuunattu,
Olkoon ſun ikäs wielä,
Jos pian olis aiwottu
Sun äitikſikin tulla!

Se ſama onni olkohon
Silloinkin walwomaasſa,
Ja lapſeſi kukoistakoon
Kuin ſinä itſe lasſa!
Waarat ja wastoinkäymiſet
Pa'etkoon ſilloin poies,
Ja wuorokaudet iloiſet
Astukoon aina edes!

Että ſun lapſes kaswaiſit
Rauhass' ja terweydess',
Kuin istutukſet ſeiſoiſit
Iſäns' ja äitins' edes',
Ja ſitte teille tekiſit
Wanhemman palwelusta,
Ja joka päiwä etſiſit
Perheellen elatusta!

Suokoon myös teidän ſuwusta
Maan perilliſet tulla,
Omista teidän pojista
Myös kyntömiehet olla,

Jotka perintömannertans
Toimell' aſua taitaa,
Omalla käſiwarrellans;
Niskaans' ei orjakſi taita.

Tak on mun toiwotukſeni
Hywästä ſydämestä,
Aljettu aiwoitukſeni
Hartaasta kiitokſesta;
Jumala armias iſä,
Joll' ompi onnen ohjat,
Wielä paremmin tehdä oſaa,
Kuin ſanat täſſä ſoiwat.

4. Nimismies Kokista.

Ruunun Kokki, Jämſän Kokki, Rautalammin Kokki,
Reikänuttu, paikkapökſy, takkukarwa takki;
Kokki joka kypſen kyſyi, kypſen kyllä tieſi,
Kypſen tehdä taitamata, kypſen kyllä löyſi.
Kokki joka koiran juonet kaikki kyllä tunſi,
Kokki joka koplotella miehen taskut taiſi.
Ruunun roisto, Jämſän jättö, kowan onnen Kokki,
Rahan kurri, welan herra, koko tämä Kokki,
Monen miehen mieltä myöten teki tämä Kokki,
Jolla oli, ſiltä otti, peijakas kun petti.
Siinä armo ſekä hirmu rinnatukſin pantiin,
Että aiwan äänetönnä iſo aika oltiin.
Kaikki pere peläſtyypi: "mitähän nyt tehdään"
Kokki kowin wihaſtuupi: "kyllä ſe nyt nähdään."
"Elä ſuutu, hywä herra, kyllä minä annan,
Kun ma katſon kaſſojani, taſan täſſä pannaan."

Itſe Kokki rahat luki, näitä meillä nähtiin,
Halttunen ſe wärkit hankki, joilla kirjat tehtiin.
Heti kohta kestinkihin ukko akkoinenſa
Kutſuttihin kirkkotieltä, wanhin poika kanſa.
Piti wiedä wiinakannu, josta ſuuhun ſaatiin;
Kuiwa ol' ſe kahwipannu, mitäs ſille taittiin.
Eipä Kokin kestingisſä haihtun't miehen hattu;
Se ol' harwa wiinaryyppy, joka ſiellä ſattui.
Wiekää weikot welkakirjat, kyllä Jaakko jakſaa,
Yhtähaawaa ſaatte rahaa, Kokki kaikki makſaa;
Mutta pienet welkamiehet yksſitellen menkää,
Ettei Kokki, welan herra, paljoutta pelkää!
Weitſet, piiput, wiinaryyppyt, kaikki hän ne makſaa,
Säkit, kontit, ſaawit, pytyt, tämä welkaſakſa;
Woit ja talit, kenkäparit, waikka mitä otti,
Palſarin ſe poikinenſa ottamaſſa woitti.
Tämä Kokki Kokin poika Kokin koulut käynyt,
Konſtilliſen Kokin mahdin koulusta on tuonut.
Jämſän joki, Rautalampi tämän Kokin tietää,
Ettei tämä Kokki ole, joka puuron keittää.
Kokin pitää pitäjästä ahkerasti ajaa,
Kerustella keittämistä, ſärwintä ja ſuolaa,
Muuta kanſſa kaikenlaista, josta ſoppa ſyntyy;
Kokit ne ei paljon puista keittohon ne tyytyy.

5. Laulu, olut ja wiina.

Löytyypi kultaa kupikſi,
Jos talonpoika tahtoo,
Hopiata houſun napikſi,
Ken kalukſi ſen katſoo;

Löytyy myös sanoja wirsikſi,
Kun etempätä etſii,
Ja laitteleepi lauluikſi,
Runoikſi tehdä wiitſii.

Waan aina tulee waroa
Ne monet wäärät wärſyt,
Ettei laki ſua ſakoita,
Ja pane pahat reiſut;
Niin ſaatkin laulaa helistä,
Ett' oikein ſeinät ſoipi,
Olutta juoda wälistä,
Kun kallo kantaa woipi.

Se mielen tanſſiin taiwuttaa,
Antaa myös wähän woimaa;
Kyll' uni muuten ſaawuttaa,
Jos wälill' ei ſaa hoiwaa.
Ja tekin, neidet naitawat!
Sen kernahasti ſuotte,
Myös olette yhtä taitawat,
Jos itſe wähän juotte.

Miehellen ei tuo mitään tee,
Jos ryyppyn, kakſi ottaa,
Waan kolmas mieltä koittelee,
Ja neljäs älyn woittaa.
Wiinasta ei tule wiiſaus,
Kun ſitä paljon ryyppää,
Waan kewyt mieli, kerkeys
Sen kanſſa olla pyytää.

6. Pahasta ja kalliista ajasta.

Kynnelten kanssa katselkaam,
Murheella myöskin muistelkaam,
Kuink' aik' on tullut pahaksi,
Paawalin sanat todeksi!
Siis tarkka silmä tarwitaan,
Jos ajan merkit arwataan.

Julkinen jumalattomuus,
Ja sywä synnin turmelus,
On yliwallan ottanut,
Peräti kansan pettänyt;
Ei aikaa enää osteta,
Waan turhuudessa tuhlataan.

Ilma kutsutaan kowaksi,
Kun se näyttääpi raittiiksi,
Waan sitä wastaan pahaksi,
Koske se muuttuu myrskyksi,
Tuimaksi tuulen woimaksi,
Rakeiksi raju-ilmaksi.

Aikaa samalla tawalla
Monella muotoo turmellaan,
Kun paha siemen kylwetään,
Niin turmelusta niitetään;
Aika on aiwan pahennut,
Sen asujat on ansainnut.

Jos tämän sadan alkua,
Kolmenkymmenen kulkua,

Kaikilta puolin katſellaan,
Muutokſet kaikki muiſtellaan,
Muſtat on ollut muutokſet,
Ja paikoin paljot puutokſet.

Waltakunnat on waihtuneet,
Ja miehet miekkaan kaatuneet;
Leskein luku on liſäynnyt,
Orpoin oſa on wähennyt;
Idästä iſot ſanomat
Ain' alinomaa kuuluwat.

Koleran kowa ſairaus
On yksi uuſi witſaus,
Se itämaalla ilmeſtyi,
Jo lähes meitä läheſtyi,
Suuret on miehet ſurmannut,
Halwatkin hautaan kaatanut.

Elementit myös ſuuttuiwat,
Ja wihamiehikſi muuttuiwat,
Pilwet pitäwät kasteenſa,
Maa halkielee kuiwasta,
Walkia ſuuren wallan ſaa,
Kylät ja metſät kukiſtaa.

Kaupunnin palot kauhiat,
Suomeſſa ſuuret ſurkiat,
Lasten leiwän lyhentäneet,
Wanhain waran wähentäneet;
Kaikkia ſilloin kaiwataan,
Kun tulen töitä tutkitaan.

Jo mainitulla ajalla,
Sadan yhdekſän alulla,
Kaupunti wanha Kaarlepyy

On walkian waaran kärsiny,
Raahe ja Oulu kaikkineen,
Kirkkoinehen ja kelloineen.

Kuuluisa kylä Turku myös,
Walittu wanha rakennus,
Armottoman ja ankaran
Kautta wäkiwallan, walkian,
On ollut paitsi onneaan,
Tawaroitaan ja tarpeitaan.

Monta kaunihinta kirkkoa
Suuresta Suomen saaresta
On tuli myöskin polttanut,
Ja paljon työtä tuottanut;
Ei silloin leipää hankita,
Kun tulen töitä parsitaan.

Maat, kylät, suojat polttanna,
Talot ja taloin tawarat;
Elatus-aine aiwottu
On tulen suuhun surwaistu;
Kaikkia silloin kaiwataan,
Kun tulen töitä mainitaan.

Kaikkia näitä katsellaan,
Pahaksi aika arwataan,
Siis aikaa armon ajalla
Aina pyytäkäämme parata,
Odottaen parempia
Tulewaisia aikoja!

Bi
Helsinki
SKS
Toim.
10
(1848)